
3 1761 08825263 0

HERODOTUS

GRÆCE & LATINE.

ACCEDUNT

ANNOTATIONES SELECTÆ

NECNON

INDEX LATINUS,

EX EDITIONIBUS

WESSELINGII ET REIZII.

[edidit George Dunbar]

TOM. I.

EDINBURGI:
E Prelo Academico,
IMPENSIS GULIELMI LAING.

MDCCCVI.

RICARDO PORSON, A. M.

GRÆC. LITT. APUD CANTABRIG. PROFESSORI;

QUI OMNIUM HIS REGIONIBUS

GRÆCAS LITERAS EXCOLENTIUM

FACILE PRINCEPS HABETUR,

HANC NOVAM

HERODOTI

EDITIONEM,

AB IPSO

FELICISSIME AUSPICATAM,

D. D. D.

GULIELMUS LAING.

LECTORI S.

Hæc nova Herodoti editio nunc, ut vides, absoluta est; quæ, qualisque illa demum sit, primum a celeberrimo Ricardo Porson, multa cum expectatione omnium qui Græcis literis dediti sunt, suscipiebatur. Dolendum est vehementer eum, aliis, ut puto, negotiis impeditum, non longius esse quam ad finem libri primi progressum. Opus igitur hac in parte relictum, præter paginas circiter quinquaginta libri secundi ab altera manu profectas, librarius, qui ita de omnibus Græcarum literarum studiosis bene meritus fuerat ob nitidam Thucydidis Historici editionem in lucem nuperrime prolatam, ut ei quodammodo obtemperaretur, me obsecrare cæpit, ut ad finem quamprimum perducerem. Proinde, quamvis mihi ipse valde diffidens, eo magis quod vidi operam, a viro tanti nominis, tamque excellenti ingenio prædito, bene auspicatam, quodque non eram nescius me adhuc talibus in rebus non multum esse versatum, hujuscemodi tamen a studiis haudquaquam abhorrentem, ad suscipiendum negotium memet quam diligentissime accinxi. Consilium igitur mihi fuit ut, opere semel incepto, vestigia tam eruditissimi viri in libro primo perspecta, omni cogitatione curaque persequerer.

Etenim et id ei jure debebatur, et ratio atque ordo totius operis postulabant ut eodem modo, quo inchoatum erat, tandem conficeretur.

Inito, hoc modo, rei gerendæ consilio, statim operam dedi, ut editiones, quæ optimam fidem obtinuerant, præsertim ante alias Wesselingianam, tum ob summam ejus apud omnes auctoritatem, cum quia varietate lectionum magnopere abundat, easdem compararem et ad nostram editionem instruendam uterer. Fatendum tamen est Wesselingium a vera interpunctione sæpissime alienum esse; quæ res et lectorem impedit et auctorem multo difficiliorem reddit. Hoc igitur, in hac editione, quæ nostræ est fundamentum, perspecto, quæ ratio atque usus postulabant, quæque ceteri Herodoti editores, Reizius præcipue, suaserant, ea diligentissime facere decrevi.

Emendationes, quas parcius quidem recepi, eas fere omnes in Reiziana editione, e codice Arch. magna ex parte desumptas, inveni: veruntamen easdem nusquam, ut opinor, inserui, nisi cum variantibus lectionibus Wesselingii congruere viderentur. Perpaucas etiam admisi ex annotationibus delectas Petri Henrici Larcher, viri, qui multam operam et industriam ad illustrandam Herodoti historiam contulit. Verum ipse quidem in re tam incerta parum mihi permisi, quippe qui nonnullos editores exteros sane paulo audaciores videam, dum aut in lectione certius aliquid allaturos se, aut sententiis undique conger-

endis omnes difficultates facile superaturos, credunt. Hi omnes mihi omnino videntur per ignes cineri doloso suppositos incedere.

VITAM Homeri, vulgo sed falso, ut inter omnes satis constat, Herodoto adscriptam, adjeci; admonentibus quibusdam, qui, ea omissa, editionem minus perfectam crederent. Haud tamen visum est interpretationem Latinam cum ea conjungere, quippe quæ librum præter justam magnitudinem adaugeret.

QUOD ad interpretationem Latinam attinet, quæ imæ paginæ, sicut in Thucydide, subjicitur, eam nisi tironum ignaviæ voluntatique librarii morem gerere necesse esset, abjiciendam prorsus putarem. Totam equidem, qualiscunque illa sit, nisi pauca verba, immutatam reliqui.

SUPEREST ut de notis ad finem cujusque libri adjectis mentionem faciam. Hæ quidem paucæ et historicæ plerumque sunt. Si nihil impedierat quo minus eas uberiores et ad alias res pertinentes deligere potuerim, non potest esse dubium quin id e sententia factum esset. Verum ut res sese habebant commodè fieri non poterat.

HANC occasionem lubens arripio ut testimonium præ me feram de benevolentia animi atque humanitate mei eruditissimi et ornatissimi Collegæ Andreæ Dalzel nuper defuncti, qui mihi dedit ut edi-

tiones Herodoti ad finem Notitiæ Literariæ enumeratas ex Collectaneis ejus Majoribus ad nostros usus accommodarem. Neque erat hoc solum in me beneficium ab eo collatum. Nam quum mens mea respicere spatium haud exiguum meæ vitæ et studiorum memoriam recordari incipiat, hunc video mihi principem et ad ingrediendam et ad prosequendam rationem horum studiorum extitisse. Nullo enim tempore deerat mihi consilium ejus, firma amicitia fidesque : Nullo, auxilium, sermonis communicatio et jucunda humanitas ; Nullo denique, exercitata atque præclara disciplina conformatioque doctrinæ. Non, quamvis te perpetuus sopor urget, optime amicûm, memoria laudesque tui in oblivione jacebunt ; nam sunt hic etiam præmia virtutis, doctrinæ beneque rerum actarum, e desiderio egregioque judicio eruditorum hominum profluentia, quæ forsan vel ad aliquam animi tui partem pertinebunt.

Denique, ut hæc editio Herodoti quam accuratè exhiberetur haud levem impendi curam ; sed eam omni vitio carere nequaquam affirmare ausus sum. In opere tantæ magnitudinis, dum alii gravesque labores animum solicitabant et incuria inscitiaque operarum valebant plurimum, venia, ut spero, mihi dabitur, si pauca menda hinc inde observentur. Vale.

G. D.

Dabam in Acad. Edinensi, Octavo Kal. Jan. m,dcccvi.

NOTITIA LITERARIA

DE

HERODOTO

EXCERPTA

EX

JO. ALB. FABRICII BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ

LIB. II. CAP. XX.

(Vol. II. *p.* 327. *Ed. Harles.)*

HERODOTI ætas et vita, &c.

HERODOTUS, sive, ut viri docti scribendum contendunt ERODOTUS, e Cariae urbe Halicarnassensis, quod ipse in limine libri I. Historiarum profitetur, a quisbusdam Thurius deinde dictus est, quia propter patriam a Lygdamo tyranno vexatam in Thurios cum aliis profectus fuit, cum ad illam magnæ Græciæ in Italia in sinu Tarentino civitatem restaurandam Athenienses coloniam misissent, anno 3. Olymp. LXXXIII. prætore Callimacho. Thurii quoque, si credimus Plinio, Historiam suam condidit circa annum ætatis suae XL. Urbis Romæ CCCX. (sive Olymp. LXXXIV. annum 1.) ante Christum natum CCCCXLIV. Vixit annos ad minimum LII. nam Dionysius Halicarnassensis testatur, eum Peloponnesiaci belli tempore vivendo attigisse. Parentes ipsius, et genus haud ignobile commemoratur a Suida in Πανύασις. Cenotaphium honorarium Athenis inter monumenta Cimonia Herodoto positum tradit *Mar-*

cellinus in Thucydidis vita lib. III. cap. ult. ad quem locum conferendus *H. Dodwellus* in Annalibus Thucydideis sect. XI. p. 25. *Fabric.*

Natus est Olympiade LXXIV. 1. a. Per. Iul. 4230. ante C. N. 484. U. C. 270. Adultior Halicarnassum relinquens se in insulam Samum contulit, ibique ionici sermonis veneres amplexus est. Consilio historiae scribendæ capto, ut singula expiscaretur et regionum situs atque habitus exploraret, itinera fecit per omnem Græciam, Macedoniam, Thraciam, ultra Istrum et Borysthenem, per maximam Asiæ partem. Profectus quoque est in Ægyptum et Libyam Cyrenenque et alia forsan amplissimæ regionis oppida vidit. Vidit probabiliter quoque Babylonem, (vid. *Herodot.* I. cap. 181. et 183.) quod quidem *des Vignoles* Chronol. libr. IV. 4, 5. et VI. 3, 10. negat: at *Bouhier* diss. herod. cap. 1. et Wesseling. in præf. id adfirmant, qui præter ea animadvertit, *des Vignoles* Herodoto sæpius, quam par erat, fuisse iniquiorem, nimioque Ctesiae amore in transversum abreptum. adde *Waltheri* animadverss. histor. et criticas p. 98. sq. Postea Herodotus in Samum revertens, ea, quæ collegerat, scriptis consignare cœpit, Suida auctore. Patriam vero, factionibus turbatam, reliquit inque Græciam tetendit. In conventu Olympico recitavit historiam suam Olymp. LXXXI. 1. præsente Thucydide, puero XV. annorum: iterum recitavit Athenis Olymp. LXXXIII. 3. quam Thucydides, virili jam ætate, auscultare potuit. vid. *H. Dodwelli* adparatum ad annal. Thucydid. sect. 18. p. 23. *Corsin.*

F. A. tom. III. pag. 213. quo tamen posteriore loco Corsinus, ait, recitationem Herodoti factam esse in Olympicis ludis, Olymp. LXXXIV. 2. Secundum *Larcher*. pag. 582. Herodotus prælegit partem historiæ ludis Olymp. a. Per. Julianæ 4258. ante C. N. 456. Olymp. LXXI. 1. U. C. 298. tum prælegit Panathenaeis, Athenis mense Iun. a. Per. Iul. 4270. ante C. N. 444. Olymp. LXXXIII. 4. V. C. 310. adde *Prideaux* ad not. *f.* memoratum in: Alt. und Neues Testament in eine Connnexion mit der Iüden. —Historie gebracht, ex germanica Aug. Titelii versione, edit. II. Dresdæ, 1726. 4. tom. I. pag. 465. sqq. adde eumdem pagg. 74. et 140. de fide Herodoti in Historia Cyri.—Num post primam recitationem peregre denuo abierit, Corinthumque venerit, nescio; necdum ex *Dione Chrysostomo* orat. Corinth. p. 456. satis evictum videtur Wesselingio. Sub idem tempus Olymp. LXXXIII. 3. (secundum *Diodorum Sic.* XII. cap. 7. et 10. ubi vid. *Wesseling*. p. 484. tom. I.) Athenis colonia in magnam Græciam deducta est Thurios, cui comitem se Herodotus addidit. Ibi per otium historias, (quas, ut vidimus, alibi, condiderat, et ante italicum iter semel atque iterum in frequenti Græcorum mercatu prælegerat), recensuit, multaque illis adstruxit, alia forsan retexuit, uti exemplis locisque Herodoteis Bouherius ac Wesseling. commonstrarunt. Ubi vero et quando animam efflarit, non liquet. vid. Suidam in Ἡρόδοτος. *Saxius* in Onom. liter. tom. I. pag, 37. confert ejus vitæ annos

in Olymp. LXXIV. 1.—LXXXVII. 1. circiter. *Harl.*

II. Exstat suavissimum ejus opus ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν λόγοι θ'. *Historiarum Libri* IX. quod exorditur Herodotus a Gyge Lydorum rege, qui uno ac dimidio fere seculo Cyrum antecessit: inde a Cyro res Medo-Persicas fusius prosequitur ad Xerxis usque e Græcia fugam Ægyptiorum simul Scytharumque et Græcorum res attingens. Dialecto scriptum est Ionica, licet auctor patria dorici generis esset, ut Hippocrates et Ctesias, genere orationis cum lenitate quadam aequabili *instar sedati amnis* profluente, quod *fusum atque tractum* Cicero adpellat, Aristoteles λέξιν εἰρομένην. Vide Turnebum ad Ciceronis I. de legibus p. 14. Divisum est ab auctore ipso in libros novem. Utrum vero totidem Musarum elogium ipse quoque imposuerit scriptor, dubium mihi videtur, nec modestiæ ejus congruens, licet non desint alii, qui scriptis suis Musarum nomina imposuisse dicuntur, ut notavi superiore libro I. cap. 1. §. 3. ex quibus *Aurelius Opilius* teste Suetonio de illustribus Grammaticis cap. 6. variæ eruditionis volumina novem unius corporis, existimavit, se non absurde ex numero Musarum atque adpellatione et scripsisse et fecisse, quia scriptores pariter atque poetas sub clientela Musarum esse judicaret. [*Bion* quidam rhetor libros novem edidit, quibus præscripsit nomina Musarum. Testis est *Diogenes Laert.* IV. 58. *Heumann.* Ut mittam, quod in Scholiis ad Hermogenem notatis fol. 73. πορνοβοσκὸς τίθεται ταῖς ἑταίραις τῶν Μουσῶν τὰ ὀνόματα, καὶ

κρίνεται ἀσεβείας.] *Lucianus* vero duobus in locis aliorum admirationi tribuit, quod libri Herodoti vocati sunt Musæ, et quidem videtur innuere, factum hoc esse ab iis, qui opus illud in Olympiis ab auctore recitari auscultantes ejus elegantia et suavitate fuerant capti ac permoti. Etiam in theatro decantata fuisse τὰ Ἡροδότου ab Hegesia Comico, testatur *Athenæus* XIV. p. 620. Prooemium a *Plesirrhoo* Thessalo præfixum refert *Ptolemæus Hephæstionis* lib. III. apud *Photium* cod. CXC. ὡς Πλησίρροος ὁ Θεσσαλὸς ὁ ὑμνογράφος ἐρώμενος γεγονὼς Ἡροδότου καὶ κληρονόμος τῶν αὐτοῦ, οὗτος ποιήσεις τὸ προοίμιον τῆς πρώτης ἱστορίας Ἡροδότου Ἁλικαρνασσέως. Τὴν γὰρ κατὰ φύσιν εἶναι τῶν Ἡροδότου ἱστοριῶν ἀρχήν. Περσέων οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους γενέσθαι φασὶ τῆς διαφορῆς.

III. Scripsit præterea Herodotus Ionica dialecto ἘΞΗΓΗΣΙΝ ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ὉΜΗΡΟΥ ΒΙΟΤΗ͂Σ, *Narrationem de Homeri vita*, quæ itidem exstat, cum Homero sæpius edita, jam in prima edit. Florentina, atque etiam in edit. Barnesii, Cantabr. 1711. 4. ad cod. Baroccian. a Th. Hearne recensita. Herodoto tribuunt præter ibi laudatos *Eustathius* Prolegom. ad Iliadem, et auctor Scholiorum græcorum in Lucianum tom. I. pag. 32. et tom. II. pag. 17. [Bouherio videtur Herodotus admodum juvenis conscripsisse illam vitam.]

IV. Promisit Herodotus etiam λόγους Ἀσσυρίους lib. I. cap. 184. adde cap. 106. et λόγους Λιβυκοὺς, lib. II. cap. 161. Sed ab eo elaboratos non crediderim, quoniam nemini veterum memorantur. Aristoteles

quidem lib. VIII. Hist. Animal. cap. 17. reprehendit Herodotum, quod tradiderit aquilam in obsidione Nini bibisse, cum universæ aves γαμψώνυχες sive aduncis unguibus præditæ potu abstineant: illud vero in novem Herodoti libris neutiquam occurrens, ex Assyriaca ejus historia petitum *G. I. Vossius* suspicabatur. Forte autem integrioribus Herodoti Musis usus est Aristoteles, cum *Is. Vossius* quoque *Colomesio* p. 121. Opusc. [Colomesii Opp. p. 325. edit. Fabricii,] testatus sit, plura se Herodoti loca observasse, quæ in libris, quales hodie habemus, non exstant. Ignarum fuisse Herodotum linguæ Persicæ et nullis Orientis gentium instructum monumentis, adfirmat idem *Is. Vossius* cap. 1. libri de Oraculis Sibyllinis. Nimirum Persicæ ignorantiam *Gatakerus* cap. 21. p. 661. Adversar. edit. Lond. collegit ex eo, quod Herodotus omnia Persarum nomina in literam S. desinere tradidit, græcis tantum scriptoribus consultis. [Add. post Richardsonum *Wahlius* in der Allgem. Gesch. der morgenl. Sprachen p. 299. *Beck.*] Sed *Vossii* opinionem refutat Jac Gronov. ad Herodot. IX. pag. 199.

EDITIONES HERODOTI.

1. Herodoti Halicarnassei Historiarum libri IX. Græcè. *Venetiis apud Aldum* 1502. *in fol.* [Hæc est editio princeps, Græcè. Prodierant primùm Latine, interprete Laurentio Valla. *Venetiis.* 1474. *in fol.*]

2. Herodoti Halicarnassei, *Basileæ apud Jo. Harvagium*, 1541. *in fol.*

3. Herodoti Halicarnassei Historiarum libri IX. Græcè. Cum præfatione Joachimi Camerarii. *Basileæ apud Jo. Hervagium.* 1557. *in fol.*

4. ——————————— et de vitâ Homeri libellus Græcè, recogniti ab H. Stephano. *Apud ipsum Steph.* 1570. [Huic editioni addita est Laurentii Vallæ interpretatio Latina, et libelli de vitâ Homeri versio Conradi Heresbachii, utraque ab H. Steph. recognita, &c. *Apud ipsum Steph.* 1556. *in fol.*]

5. ——————————— iterum editi cum versione castigata, et variis accessionibus ab eodem Stephano. *Apud ipsum Steph.* 1592, *in fol.*

6. ——————————— editi à Gothofredo Jungermano, Græcè et Latinè. *Francof.* 1608, *in fol.* [Stephani editioni præclara quædam adjecit Jungermanus, librosque Herodoti in capita divisit, &c.]

7. ——————————— Græcè et Latinè. *Genevæ* 1618, *in fol.* [Hæc est repetitio Jungermanianæ, quibusdam, non semper in meliora, mutatis. Valde suspicor hanc eandem esse cum eâ quæ præfert nom *Paul. Steph. Par. eod. ann.*]

8. ——————————— editi à Thomâ Gale. *Londini*, 1679, *in fol.* [Editor multis locupletavit editionum Jungerm. usus duobus MSS. codicibus, altero, Archiepiscopi Cantuariensis, Collegii Etonensis altero.]

9. ——————————— et de vitâ Homeri Gr. Lat. cum notis Jac. Gronovii, &c. *Lugduni Bat.* 1715, *in fol.* [Hæc edit. Gronoviana votis Eruditorum minùs satisfecit. Effrænata ista jactantia quâ MStum Mediceum, licet non optimæ notæ, laudi-

bus ad cœlum effert, risum et contemptum doctorum hominum movit.]

10. Herodoti Halicarnassei ex editione Jac. Gronovii, [sine notis.] Tomis ix. *Glasguæ*, 1761, in 12*mo*.

11. ——————— Musarum nominibus inscripti, Gr. Lat. &c. Edit. curavit et suas, itemque Lud. Casp. Valckenarii, notas adjecit Petrus Wesselingius,—&c. *Amstelod.* 1763, *in fol.* [Hæc est omnium editionum, quæ lucem adhùc viderunt, præstantissima.]

12. ——————— Textus Wesselingianus passim refictus, &c. Accedunt volumine altero nova interpretatio latina et index rerum: volumine tertio animadversiones et lexicon Herodoteum. Operâ Frid. Wolfgangi Reizii. *Lipsiæ*, 1778, *in* 8*vo*. [Defuncto editore, hæc edit. imperfecta relicta est.]

13. ——————— et Ctesii Cnidii quæ extant opera et fragmenta. Gr. ex recensione Petri Wesselingii. Curavit A. C. Borheck. *Lemgov.* 1781. *in maj.* 8*vo*. [" Lat. idem vertit addiditque Gattereri Comm. de ordine et consilio Herodoti, tom. II." HARLES.

14. ——————— Historiarum libri IX. Ex optimis exemplaribus emendavit ac notas criticas adjecit Godofr. Henr. Schæffer, 3. *toms*. *Lips.* 1800.

Liber ultimus ac notæ criticæ adhuc desiderantur.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΗΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΠΡΩΤΗ,
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ
ΚΛΕΙΩ.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ἁλικαρνησσῆος ἱστορίης ἀπόδειξις ἥδε, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωϋμαστὰ, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισιν ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται· τά τε ἄλλα, καὶ δι᾽ ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

HERODOTI
HALICARNASSEI
HISTORIARUM
LIBER PRIMUS,
QUI INSCRIBITUR
CLIO.

HERODOTI Halicarnaſſei hiſtoricæ inquiſitionis ſpecimen hoc eſt: ut neque ea, quæ facta ſunt ab hominibus, tempore exoleſcant, neque ingentia et admiranda opera, vel a Græcis edita vel a barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum vero etiam qua de cauſa inter ſe belligeraverint.

α΄. Περσέων μέν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικάς φασι γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίους. τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσιν, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσιν ἐπιθέσθαι. ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. Τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχεν ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο, διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ, ἀπ᾿ ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας, ἄλλας τε πολλὰς, καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλῆος

---

1. Persarum quidem igitur docti memorant dissensionis auctores extitisse Phœnicas, qui a mari, quod Rubrum vocatur, in hoc nostrum profecti, et hanc incolentes regionem, quam nunc quoque incolunt, longinquis continuo navigationibus incubuerunt: sic deportandis mercibus Ægyptiis et Assyriis cum in alias plagas, tum etiam Argos pervenerunt. Argos vero ea tempestate omnibus civitatibus regionis, quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnicas mercimonia venum dedisse: et quinto sextove quam appulissent die, cunctis fere divenditis, feminas ad mare venisse cum alias multas, tum vero regis filiam, cui no-

θυγατέρα. τὸ δὲ οἱ οὔνομα εἶναι κατὰ τὠυτὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσιν, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου. ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νηὸς, ὠνέεσθαι τῶν φορτίων, τῶν σφὶν ἦν θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλησιν ἁρπασθῆναι. ἐσβαλλομένους δὲ ἐς τὴν νέα, οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.

β'. Οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον. Μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὰς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοὔνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσχόντας, ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· (εἴησαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες).

---

men esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæ feminæ puppi navis assistentes ea mercarentur, quæ cujusque studium maxime ferebat, Phœnicas sese adhortatos in eas impetum fecisse: et ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum aliis raptam fuisse: eisque in navem impositis Phœnicas in Ægyptum vela fecisse.

2. Sic quidem Io in Ægyptum pervenisse referunt Persæ, non quemadmodum Græci; et hoc injuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomen non possunt memorare, narrant Tyrum appulsos, filiam regis rapuisse Europam: fuerint autem isti Cretenses. Sic illis par pari repensum. Verum

ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηῒ ἐς Αἶάν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐνθεῦτεν, διαπρηξαμένους καὶ τἄλλα, τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος τὴν θυγατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τῶν Κόλχων βασιλῆα ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσάν σφι δίκας τῆς ἁρπαγῆς οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.

γʹ. Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου, ἀκηκοότα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἁρπαγῆς

---

postea Græcos secundæ injuriæ auctores extitisse. Longa enim nave vectos ad Æam urbem Colchidis et ad Phasim fluvium, illinc, quum cetera transegissent, quorum gratia venerant, rapuisse filiam regis Medeam; quumque ad pœnas de raptu petendas, et filiam reposcendam rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de raptu Ius Argivæ pœnas sibi non dedissent; nec se igitur illis daturos.

3. Secunda dehinc ætate, ferunt, Alexandro Priami filio, quum ista audisset, voluntatem incessisse uxoris sibi per rapinam e Græcia comparandæ,

γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὔτε γὰρ ἐκείνους διδόναι. οὕτω δὴ ἁρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσιν Ἕλλησι δόξαι, πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους, ἀπαιτέειν τε Ἑλένην, καὶ δίκας τῆς ἁρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ, προϊσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἁρπαγήν· ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας, οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνεσθαι.

δ΄. Μέχρι μὲν ὦν τούτων, ἁρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι. προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην, ἢ σφεας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μέν νυν ἁρπάζειν γυναῖκας, ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶ-

---

certum habenti omnino se pœnas non daturum; nec enim illos dare. Ita quum is Helenam rapuisset, visum esse Græcis, primum missis nunciis et Helenam repetere, et pœnas de raptu poscere; illos vero, quum hi ista denunciavissent, protulisse ipsis raptum Medeæ: tanquam qui, quum nec pœnas dedissent, nec tradidissent quum reposceretur, vellent ab aliis sibi pœnas dari.

4. Huc usque igitur inter eos mutuis solis rapinis actum. Ab hoc autem tempore quod accidit, Græcos omnino præcipue auctores extitisse, qui priores in Asiam, quam ipsi in Europam, militatum venire incepissent. Se quidem sentire iniquorum virorum factum

και· τὸ δὲ ἁρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν, ἀνοήτων· τὸ δὲ μηδεμίην ὤρην ἔχειν ἁρπασθεισέων, σωφρόνων. δῆλα γὰρ δὴ ὅτι εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλέατο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἁρπαζομενέων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι· Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην, τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν· ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσιν εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκειεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἥγηνται κεχωρίσθαι.

ε΄. Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν εὑρίσκουσι σφίσιν ἐοῦσαν

---

esse rapere feminas: amentium vero, raptis ulciscendis operam dare: prudentium autem, nulla cura prosequi raptas; manifestum enim esse, si illæ non voluissent, nequaquam futurum fuisse, ut raperentur. Se quidem omnino ex Asia feminarum raptarum Persæ negant ullam habuisse rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem collegisse classem, et mox in Asiam profectos, imperium Priami evertisse: ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam et barbaras gentes, quæ incolunt, Persæ sibi vindicant, Europam vero et Græcos putant seductos.

5. Hunc in modum Persæ memorant accidisse, et Ilii excidium sibi hostilis iræ in Græ-

τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσιν οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἄργει ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νηός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μέν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιών. τὰ γὰρ τοπάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολ-

---

cos extitiſſe principium comperiunt. Cum quibus non conſentiunt de Io Phœnices, quam negant ſe in Ægyptum duxiſſe raptu uſos, ſed eam apud Argos cum nauclero navis rem habuiſſe: et quum ſe gravidam eſſe comperiſſet, veritam parentes, ſic volentem ipſam cum Phœnicibus enavigaſſe, ne detegeretur. Et hæc quidem Perſæ Phœniceſque referunt: ego vero, utrum iſta ſic geſta ſint, an aliter, non pluribus perſequar. Ceterum quem ipſe novi primum cœpiſſe inferre Græcis injuriam, hunc ubi indicavero, ſermone ulterius progrediar, tam parvas urbes civitateſque commemorando quam magnas. Nam quæ olim magnæ erant, ea-

λὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε. τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. τὴν ἀνθρωπηΐην ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμᾶ ἐν τὠυτῷ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

ς'. Κροισος ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω· τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίης μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, ἐξιεῖ πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐς τὸν Εὔξεινον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος, βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσε-

---

rum permultæ factæ ſunt parvæ: rurſus, quæ mea memoria magnæ erant, prius fuerant parvæ. Igitur quum ſciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perſtare, utrarumque mentionem habebo.

6. Croesus genere quidem fuit Lydus, filius autem Alyattis, tyrannus vero nationum quæ intra Halym amnem ſunt. Hic a meridie Syros ac Paphlagonas interfluens, verſus ventum aquilonem, in pontum quem vocant Euxinum exit. Iſte Crœſus, e barbaris, quos novimus, primus, alios Græcorum ad tributum pendendum adegit, alios ſibi amicos conciliavit. Subegit quidem Ionas, Æolénſes, et qui ſunt in Aſia Dorienſes: amicos autem fecit Lacedæmonios, quum ante e-

ποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὸν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἁρπαγή.

ζ'. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθεν, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἄγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου, τοῦ Βήλου, τοῦ Ἀλκαίου, πρῶτος Ἡρακλειδέων, βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων· Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου, ὕστατος. οἱ δὲ πρότερον Ἄγρωνος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρης, ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος·

---

jus imperium universi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum adversus Ioniam expeditio vetustior illa Crœso, non urbes expugnavit, sed per incursionem egit prædas.

7. Ceterum principatus quum esset Heraclidarum, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic pervenit: CANDAULES, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus, Sardium rex extitit Agron, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos; novissimus, Candaules Myrsi filius: quum ante Agronem, qui in ea regione regnaverant, fuissent oriundi a Lydo Atyis filio, a quo totus is populus cog-

ἀπ' ὅτευ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μήων καλεόμενος. παρὰ τούτων δὲ Ἡρακλεῖδαι ἐπιτραφθέντες, ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος· ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν, μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου.

η΄. Οὗτος δὴ ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωϋτοῦ γυναικός· ἐρασθεὶς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥς τε δὲ ταῦτα νομίζων· ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα· τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων.

---

nominatus eſt Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his præfecti Heraclidæ, imperium ex oraculo adepti ſunt, Jardani ancilla et Hercule geniti; idque per quingentos et quinque annos, duas et viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens, uſque ad Candaulem Myrſi filium.

8. Hic igitur Candaules uxoris ſuæ amore tenebatur, eamque deperiens arbitrabatur ſibi uxorem omnium eſſe pulcherrimam. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem, Daſcyli filium, ex ſatellitibus ſuis (erat enim is maxime ipſi acceptus, eoque in rebus magis arduis utebatur Candaules) formam quoque uxoris ſupra modum

χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος (χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς) ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε· "Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαί "μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός. "(ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν) ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεαι γυμνήν." ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας, εἶπε, "Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα, "κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι "γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ "καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ. ἐν τοῖσιν ἓν τόδε ἐστὶ, σκοπέειν "τινὰ τὰ ἑωϋτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην· καὶ σέο "δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων."

---

extollebat. Ad quem non multo interjecto tempore (necesse namque erat ei male evenire) inquit his verbis, "Gyges, non enim opinor te mihi fidem habere referenti de conjugis forma: (quod magis incredulæ sunt hominibus aures quam oculi) fac illam conspicias nudam." Hic autem vehementer exclamans, "Quemnam, inquit, here, sermonem profers haudquaquam sanum, qui me jubes inspicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, et verecundiam pariter exuit. Jam olim hominibus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: in quibus hoc unum est, sua quemque inspicere debere. Ego vero tibi fidem habeo, illam esse feminarum omnium speciosissimam, teque oro ne me ores illicita.

θ'. Ὁ μὲν δὴ, λέγων τοιαῦτα, ἀπεμάχετο, ἀῤῥωδέων μή τι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, "Θάρσει Γύ-" "γη· καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὥς σέο πειρώ-" "μενος λέγω λόγον τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν" "ἐμὴν, μή τι τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος." "ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω, ὥστε" "μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ" "σε ἐς τὸ οἴκημα, ἐν τῷ κοιμώμεθα, ὄπισθε" "τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω. μετὰ δ' ἐμὲ" "ἐσελθόντα, παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς" "κοῖτον. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος·" "ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἓν ἕκαστον ἐκ-" "δύνουσα θήσει, καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν" "παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ" "θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν, κατὰ νώτου τε

---

9. Atque hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimescens nequid sibi ex his mali contingeret. Cui vicissim ille his verbis, "Fidens, inquit, esto Gyges: neque time aut me, quasi utar hoc sermone tentaturus te; aut uxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Omnino enim sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit se conspectam abs te. Te namque secundum apertam januam cubiculi, in quo cubamus, collocabo. Ubi ego fuero ingressus, aderit et uxor mea in cubiculum: juxta cujus introitum sella posita est, super quam vestes illa, ut quamque exuit, reponet, sese per multum otium spectandam præbens: quæ quum a sella in lectum ibit, et

" αὐτῆς γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως
" μή σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων."

ι'. Ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ ἠδύνατο διαφυγέειν, ἦν ἕτοιμος. ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρη τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἴκημα· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή. ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἵματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης. ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο, ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρεεν ἔξω. καὶ ἡ γυνὴ ἐπορᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα, οὔτε ἔδοξε μαθέειν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεα. παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν, ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει.

---

a tergo ejus eris, curæ tibi ſit deinceps, ne te per fores abeuntem conſpiciat."

10. Gyges igitur, ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules, poſteaquam tempus cubandi videbatur adeſſe, in cubiculum duxit; ſtatimque poſt et uxor adfuit. Ingreſſam ac veſtimenta ponentem Gyges intuitus, ubi averſa fuit illa in lectum vadens, ipſe prorepens foras abiit: et interea exiens a muliere conſpectus eſt. Hæc ut didicit quid a viro actum, neque exclamavit pudore retenta, neque viſa eſt animadvertiſſe, habens in animo Candaulem ulciſci. Apud Lydos enim, et fere apud ceteros quoque barbaros, etiam virum conſpici nudum magno probro eſt.

ια'. Τότε μὲν δὴ οὕτως, οὐδὲν δηλώσασα, ἡσυχίην εἶχεν· ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ἑώρα πιστοὺς ἐόντας ἑωϋτῇ, ἑτοίμους ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ, οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων ἐπίστασθαι, ἦλθε καλεόμενος. ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθεν, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾷν. ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγεν ἡ γυνὴ τάδε, "Νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρην βούλεαι τραπέσθαι. ἢ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας, ἐμέ τε καὶ τὴν βασιληΐην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ· ὡς ἂν μὴ πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ, τοῦ λοιποῦ ἴδῃς τὰ μή σε δεῖ. ἀλλ' ἤτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλεύσαντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σὲ

---

11. Ita quidem tunc nihil aperiens, silentium tenuit: mox autem simul ac dies illuxit, quos servorum maxime sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem arcessit. Hic verò eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, arcessitus venit: quippe et antea solitus, quoties vocaret regina, accedere. Ut venit, his verbis mulier inquit; "Nunc duabus tibi præsentibus viis, Gyges, concedo electionem, in utram velis vertere. Aut enim me pariter ac regnum Lydorum habe, ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuo occumbere sic oportet: ne omnia Candauli obsequens, posthac videas quæ te non decet. Sed aut illum, qui ista con-

" τὸν ἐμὲ γυμνὴν θηησάμενον, καὶ ποιήσαντα " οὐ νομιζόμενα." ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώυμαζε τὰ λεγόμενα· μετὰ δὲ, ἱκέτευε μή μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρῖναι τοιαύτην αἵρεσιν. οὔκων δὴ ἔπειθεν, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην, ἢ τὸν δεσπότεα ἀπολλῦναι, ἢ αὐτὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι, αἱρέεται αὐτὸς περιεῖναι. ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε, " Ἐπεί με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν " κτείνειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέῳ καὶ " τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ." ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη, " Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ " ἔσται, ὅθενπερ καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο " γυμνήν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται."

ιβ'. Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλὴν, νυκτὸς γινομένης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ

ſuluit, interire opus eſt: aut te, qui nudam me es conſpicatus, et illicita feciſti." Ad hæc verba Gyges primum obſtupefactus, poſtea obſecrare illam, ne ſe neceſſitati illigaret dijudicandæ talis electionis. Ubi non perſuadet, ſed utique propoſitam neceſſitatem cernit aut perdendi herum, aut per alios pereundi, elegit ut ipſe ſupereſſet: atque ita percontans illam, inquit, " Quandoquidem me adigis invitum ad herum meum occidendum, age, audiam quo etiam pacto illum adoriemur." Excipiens illa, " Ex eodem quidem, inquit, loco adoriendus erit, unde et ille me nudam oſtendit: in ſopitum autem impetus dabitur."

12. Poſteaquam igitur inſidias inſtruxerunt, et nox advenit, (non enim dimittebatur Gyges,

ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμίη, ἀλλὰ ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι, ἢ Κανδαύλεα) εἵπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καί μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπαυομένου Κανδαύλεω, ὑπεισδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληΐην Γύγης· τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.

ιγ΄. Ἔσχε δὲ τὴν βασιληΐην, καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος, καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τὠϋτὸ οἵ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοὶ, ἢν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃ μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τόνδε βασιλεύειν· ἢν δὲ μὴ,

---

neque illi ulla devitandi facultas erat, sed necesse perire aut ipsum, aut Candaulem) mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter easdem fores occulit: unde postmodum procedens, quiescentem Candaulem obtruncat, uxoreque et regno potitus est Gyges. Cujus et Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro meminit.

13. Obtinuit autem regnum Gyges et in eo fuit confirmatus ab Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atque in armis essent, convenit inter hos ac factionem Gygianam, ut, si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorum, ipse reg-

ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον, καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπεν ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἥξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη.

ιδ΄. Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτως ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι. Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψεν ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ᾽ ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματά ἐστιν οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι· πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε καὶ τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστὶ, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἓξ χρύσεοι ἀνακέαται. ἑστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κοριν-

---

naret: fin minus, principatum Heraclidis reftitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnavit. Attamen tantum dixit Pythia, Heraclidis ultionem in abnepotem Gygis effe venturam. Quod vaticinium neque Lydi neque ipforum reges ullius momenti fecerunt, priufquam exitu comprobatum eft.

14. Hunc in modum obtinuere tyrannidem Mermnadæ, fraudatis ea Heraclidis. Gyges, tyrannidem nactus, Delphos donaria mifit non pauca; fed quamplurima ex argento donata funt ab illo Delphis. Et præter argentum, immenfam vim auri dedicavit: pofuitque cum alia, tum vero, quod præcipue mentione dignum eft, crateras aureos, numero fex,

θίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθέϊ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ, οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἠετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης, πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκεν ἀναθήματα, μετὰ Μίδην τὸν Γορδίεω, Φρυγίης βασιλῆα. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλήϊον θρόνον, ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαζεν, ἐόντα ἀξιοθέητον. κεῖται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθαπερ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκεν, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μέν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεί τε ἦρξεν, ἔς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἷλεν. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ

---

pondo triginta talentorum: qui in Corinthiorum thesauro collocati sunt. Licet is thesaurus, si vera loquar, non Corinthiorum publici sit, sed Cypseli Eetionis filii. Hic vero Gyges, barbarorum quos ipsi novimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nam et Midas dedicavit regiam sellam, in qua præsidens jus dicebat, spectatu dignam: sella autem ista eodem, quo Gygæ crateres, loco posita. Auri sane ille et argenti, quod Gyges posuit, cumulus vocitatur a Delphis Gygadas, cognomine ejus qui donavit. Et hic igitur, postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto et Smyrnæ, urbemque

ἄλλο ἐγένετο, βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτεα. τοῦτον μὲν παρήσομεν, τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες.

ιέ. Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἷλεν, ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλεν. ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν Νομάδων ἐξαναστάντες ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἷλον.

ιϛ΄. Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἑνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτεα, ἐξεδέξατο Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεα δυώδεκα· Σαδυάττεω δὲ, Ἀλυάττης. οὗτος δὲ Κυαξάρῃ τε τῷ Δηϊόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε, καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε· Σμύρ-

Colophonem cepit. Nec aliud ullum magnum facinus ab eo gestum est, quum duodequadraginta annos regnaverit. Hunc quidem nos, his duntaxat de eo memoratis, missum faciemus.

15. Ardyis autem ejus filii faciam mentionem, qui post Gygem regnavit. Hic Prienenses expugnavit, et Miletum invasit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerii a Scythis Nomadibus ejecti e sedibus, in Asiam transierunt, Sardesque præter arcem ceperunt.

16. Quum autem undequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes Ardyis filius, regnavitque annis duodecim. Sadyattæ successit Alyattes, qui et cum Cyaxare Deiocis nepote bellavit ac Medis, et Cimme-

νην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἷλεν, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλεν. ἀπὸ μέν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελεν ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε.

ιζ'. Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἁδρὸς τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν. ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικηΐου τε καὶ ἀνδρηΐου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλεν, οὔτε ἐνεπίμπρη, οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἑστάναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ

---

rios exegit ex Asia, Smyrnam etiam a Colophone conditam cepit, et Clazomenas invasit. Unde non prout volebat discessit, sed vehementer offendens. Alia quoque opera, dum regnum tenuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt.

17. Bello quod gessit cum Milesiis a patre traditum, hac ratione Miletum illuc progressus obsidebat: dum fruges in regione erant copiosæ, tunc exercitum immittebat, faciens expeditionem ad cantum fistularum, fidiumque, ac tibiæ tam muliebris quam virilis. Quumque in agrum Milesium pervenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere:

γῇ ὅκως διαφθείρειεν, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλεν ὁ Λυδὸς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεόμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ, ἐκείνων ἐργαζομένων, ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων.

ιη΄. Ταῦτα ποιέων, ἐπολέμεε ἔτεα ἕνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἔν τε Λιμενηΐῳ χώρης τῆς σφετέρης μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μέν νυν ἓξ ἔτεα τῶν ἕνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· (Σαδυάττης οὗτος γὰρ καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συν-

---

arboribus modo fructibusque regionis pervastatis, retro se recipiebat. Nam Milesii mare obtinebant, ut opus non esset exercitui illic considere. Ædificia autem Lydus non evertebat idcirco, ut et Milesii possent inde progressi humum serere colereque: et quum hoc illi fecissent, ipse invadens haberet aliquid quod popularetur.

18. Hæc faciens, undecim bellavit annis; per quos duo ingentia vulnera accepere Milesii: unum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum undecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc invasit,

ἅψας) τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἑπόμενα τοῖσιν ἓξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττεω ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον, προσεῖχε ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μοῦνοι. οὗτοι δὲ τὸ ὅμοιον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν.

ιθ΄. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτεϊ ληΐου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνηνείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἅφθη τάχιστα τὸ λήϊον ἀνέμῳ βιώμενον, ἅψατο νηοῦ Ἀθηναίης, ἐπίκλησιν Ἀσσησίης. ἁφθεὶς δὲ ὁ νηὸς, κατεκαύθη· καὶ τοπαραυτίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐ-

---

et idem bellum conflavit: quinque reliquis, qui eos sex sequebantur, ejus filius Alyattes bellum quod a patre acceperat, ut a me superius commemoratum est, intentius administravit: in quo bello Milesios nulli Ionum sublevaverunt, præter Chios solos; reddentes ita vicem, quod antea Milesii Chiis bello contra Erythræos auxilia tulissent.

19. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes ut celerrime conceperunt ignem valido urgente vento, is corripuit Minervæ templum, cognomine Assesiæ, quo incendio id deflagravit. Neque ul-

γένετο, μετὰ δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις, ἐνόσησεν ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δέ οἱ γενομένης τῆς νούσου, πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν, πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ.

κʹ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τάδε προστιθεῖσι τούτοισι, Περίανδρον τὸν Κυψέλου, ἐόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅκως

---

lius momenti ea res tunc habita eſt; ſed quum poſt exercitus reditum Sardes Alyattes decubuiſſet, diuturniusque ægrotaret, Delphos miſit deum de valetudine ſciſcitaturos, ſive alieno ſive ſuopte conſilio ad mittendum inductus. Nunciis autem, quum Delphos perveniſſent, ſe reddituram reſponſum Pythia negavit, priuſquam templum Minervæ reparaſſent, quod in terra Mileſiorum apud Aſſeſum concremaſſent.

20. Ita actum eſſe ego ex Delphis audiendo novi: ſed Mileſii his illa addunt, Periandrum, Cypſeli filium, quum audiſſet oraculum Alyattæ redditum, miſſo nuncio indicaviſſe Thraſybulo, tunc Mileſiorum tyranno (cujus arctiſſimo ute-

ἄν τι προειδὼς πρὸς τὸ παρεὸν βουλεύηται. Μιλήσιοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι.

κα΄. Ἀλυάττης δὲ, ὥς οἱ ταῦτα ἐξηγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομῇ. ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦν· Θρασύβουλος δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λόγον, καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσειν, μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστει σῖτος καὶ ἑωϋτοῦ καὶ ἰδιωτικὸς, τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνῃ, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους.

κβ΄. Ταῦτα δὲ ἐποίεέ τε καὶ προηγόρευε Θρασύβουλος, τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν δὴ ὁ κή-

hatur hospitio) admonentem, ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Milesii quidem ita id gestum memorant.

21. Alyattes autem, ubi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatorem Miletum mittit, ad ineundas cum Thrasybulo et Milesiis pactiones tantisper dum templum ædificaret. Et hic quidem nuncius Miletum venit. Thrasybulus, vero quum omnem sermonem ante prædidicisset, nossetque quænam Alyattes facere statuisset, hujuscemodi rem machinatur. Quod frumenti in urbe erat vel suum ipsius vel privatorum, id omne in forum congerit: præcipitque Milesiis, ut quum ipse signum dedisset, cuncti potarent, et inter se comessationibus uterentur.

22. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepitque, ut cadu-

ρυξ ὁ Σαρδιηνὸς, ἰδών τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείῃσι ἐόντας, ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ δὴ ἰδών τε ἐκεῖνα ὁ κῆρυξ, καὶ εἴπας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ, ἀπῆλθεν ἐς τὰς Σάρδις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι᾽ οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἡ διαλλαγή. ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδηΐην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ, καὶ τὸν λεὼν τετρῦσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ δὲ, ἥ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο, ἐπ᾽ ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους· καὶ δύο τε ἀντὶ ἑνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ᾠκοδόμησεν ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῷ, αὐτός τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. καὶ τὰ μὲν κατὰ

---

ceator Sardianus cernens ingentem frumenti acervum effusum, et homines oblectationibus vacantes, renunciaret Alyattæ. Quod et contigit: nam ut illa conspexit caduceator, Thrasybuloque Lydi mandata exposuit, reversus est Sardes: et (ut ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Alyattes vehementem penuriam frumenti Mileti esse, et populum ad extremum usque malorum devenisse, ex reverso illinc caduceatore audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conventum est, ut mutuo hospites essent ac socii; proque uno duo delubra apud Assesum Minervæ ædificavit Alyattes, etiam ipse ex morbo convaluit. Et quæ ad bellum quidem Alyattis cum Milesiis

τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττῃ ὧδε ἔσχε.

κγʹ. Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας· ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου, τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶϋμα μέγιστον παραστῆναι. Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρῳδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον, πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ.

κδʹ. Τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα, θελῆσαι

---

atque Thrafybulo pertinent, ita habuere.

23. Periander autem Cypfeli filius, fuit is qui Thrafybulo indicavit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuiffe oblatum populares fui prædicant, et his Lefbii affentiuntur. Arionem Methymnæum delphino infidentem ad Tænaron fuiffe evectum, qui erat citharœdorum fui feculi nulli fecundus: quique primus hominum, quos novimus, et fecit et nominavit et docuit Corinthi dithyrambum.

24. Hunc Arionem ferunt, quum permultum temporis triviffet apud Periandrum, concupiffe in Italiam Siciliamque navigare: retroque, parta ingenti pecunia voluiffe Corin-

ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι. ὁρμᾶσθαι μέν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιβουλεύειν, τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας, ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δὲ, συνέντα τοῦτο, λίσσεσθαι, χρήματα μὲν προϊέντα σφι, ψυχὴν δὲ παραιτεόμενον. οὔκων δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαί μιν, ὡς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾷν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδή σφι οὕτω δοκέοι, περιιδέειν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, ἀεῖσαι. ἀείσας δὲ, ὑπεδέκετο ἑωϋτὸν κατεργάσασθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν, εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ

---

thum reverti: et, quum profecturus Tarento eſſet, quia nullis magis quam Corinthiis fidebat, navigium virorum Corinthiorum conduxiſſe. Quum igitur altum tenerent, iſtos Arioni inſidiatos, ut eo exturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oraviſſe, oblata eis pecunia, mortem deprecatum. Non perſuadenti nautas mandaviſſe, ut aut ſibi manus inferret, quo ſic ſepulturam in terra nanciſceretur, aut illico in mare deſiliret. Arionem ad hanc difficultatem redactum, obſecraſſe, ut quandoquidem ipſis ita placitum eſſet, paterentur ſe omni ſuo ornatu ſumpto, ſtantem ſuper foros, cantare: et quum cantaſſet, pollicebatur ſe ſibi manus

ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσην νέα. τὸν δὲ, ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν, καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον. τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥίψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωϋτὸν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον· τὸν δὲ δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα, ἐξενεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ. καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν, οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων· ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς κληθέντας, ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἴη

---

illaturum. Istos igitur (invaserat enim eos libido audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) e puppe in medium navem concessisse. Illum, induto omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, peregisse carmen quod dicitur orthium : eoque decantato, sese, ut erat cum omni isto ornatu, in mare jecisse. Et hos quidem cursum tenuisse Corinthum : illum vero aiunt a delphino exceptum, Tænaron fuisse evectum : et quum e delphino descendisset, Corinthum eodem habitu perrexisse : et ubi pervenit, quicquid contigerat enarrasse. Periandrum autem, quia non crederet, tenuisse hominem in custodia, ne quo prodiret : ceterum curam intendisse in nautas. Eos accitos, ubi adfuerunt, percon-

τε σῶς περὶ Ἰταλίην, καί μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα, ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας, οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μέν νυν Κορίνθιοι τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι. καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφῖνος ἐπεὼν ἄνθρωπος.

κέ. Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης, ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν, καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀνα-

---

tatum ſiquid de Arione memorarent: et referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumque Tarenti ſe reliquiſſe, Arionem apparuiſſe eodem quod eſiluiſſet habitu: iſtos terrefactos, non potuiſſe amplius convictos inficiari. Hæc Corinthii ac Leſbii aiunt: extatque apud Tænaron non magnum Arionis ex ære donarium, hemo ſuper delphinum vehens.

23. Porro Alyattes Lydus, confecto cum Mileſiis bello, poſtea, quum ſeptem et quinquaginta regnaſſet annos, vita exceſſit: qui ſecundus ex hac domo, quum e morbo convaluiſſet, apud Delphos dedicavit grandem ex argento craterem: itemque crateris receptaculum parvum, ex ferro, ferruminatum, ſpectatu dignum inter omnia quæ ſunt Delphis

θημάτων· Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

κϛ'. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω, ἐξεδέξατο τὴν βασιληΐην Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἐὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρώτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς τε παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. πρώτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν μέρει ἑκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτέων καὶ φαῦλα ἐπιφέρων.

---

donaria: opus Glauci Chii, qui ſolus omnium hominum ferruminationem excogitavit.

26. Defuncto Alyatte, ſucceſſit in regno filius ejus Crœſus, annos natus quinque et triginta: qui primis Græcorum Epheſiis bellum intulit. Unde Epheſii ab eo obſeſſi, urbem Dianæ dedicarunt, fune ex ejus æde ad murum alligato. Eſt autem inter veterem urbem, quæ tunc obſidebatur, et templum, ſeptem ſtadiorum intervallum. Hos primos Crœſus aggreſſus eſt, deinde vero per vices ſingulos Ionum Æolenſiumque, aliis alias cauſſas inferens, ut in quoſque maximas reperire poterat, majora; in quoſdam etiam frivola cauſatus.

κζʹ. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε, νέας ποιησάμενος, ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτῃσι. ἐόντων δέ οἱ πάντων ἑτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μιτυληναῖον, εἰρομένου Κροίσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε, καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην, "Ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ ἐπί σε ἔχοντες ἐν νῷ στρατεύεσθαι." Κροῖσον δὲ, ἐλπίσαντα λέγειν ἐκεῖνον ἀληθέα, εἰπεῖν, "Αἲ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτῃσι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι." Τὸν δὲ, ὑπολαβόντα φάναι, "Ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνεαι εὔξασθαι νησιώτας ἱππευ-

---

27. Poftea vero quam Græcos in Afia fubegit ad tributum pendendum, inde conftituit ædificatis navibus aggredi infulanos. Ad quas compingendas, quum omnia illi parata effent, dicunt alii Biantem Prienenfem, quum Sardes veniffet, alii Pittacum Mitylenæum, interrogatum a Crœfo, numquid apud Græciam novi effet? refpondiffe, quod illum a facienda claffe inhibuit. Inquit enim, "Infulani, o rex, decem millia equitum conducunt, habentes in animo adverfus Sardes atque te militare." Et Crœfum vera loqui ratum, dixiffe, "utinam dent dii hanc infulanis mentem Lydos invadendi cum equis!" Atque hunc excipientem dixiffe, "videris mihi, o rex, cupide vota facturus ut infulanos in continente adi-

" ομένους λαβεῖν ἐν ἠπείρῳ, εἰκότα ἐλπίζων· νη-
" σιώτας δὲ τί δοκέεις εὔχεσθαι ἄλλο ἢ ἐπεί τε
" τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ σφίσι
" ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Λυδοὺς
" ἐν θαλάσσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημέ-
" νων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας
" ἔχεις;" Κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλό-
γῳ· καί οἱ (προσφυέως γὰρ δόξαι λέγειν) πειθό-
μενον, παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖσι
τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἴωσι ξεινίην συνεθήκατο.

κη΄. Χρόνου δὲ ἐπιγινομένου, καὶ κατεστραμ-
μένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ
οἰκημένων· πλὴν γὰρ Κιλίκων καὶ Λυκίων, τοὺς
ἄλλους πάντας ὑπ' ἑωϋτῷ εἶχε καταστρεψάμε-
νος ὁ Κροῖσος. εἰσὶ δὲ οἵδε, Λυδοὶ, Φρύγες,
Μυσοὶ, Μαριανδυνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες,

---

piſcaris equitantes, haud abſurda ſpe. Verum quid aliud inſulanos optare cenſes, ſimulac audierunt conſtituiſſe te adverſus ſe claſſem ædificare, quam precantes, ut nacti Lydos in mari intercipiant, teque pro Græcis in continente, quos tu in ſervitute contines, ulciſcantur?" Hoc ſermone delectatum admodum Crœſum, atque inductum (eſt enim viſus ille perquam ſcite dixiſſe) ab fabricanda claſſe deſtitiſſe, atque ita cum Ionibus, qui inſulas incolerent, hoſpitium contraxiſſe.

28. Interjecto autem tempore, ſubactis ferme omnibus qui intra Halyn fluvium colunt: nam præter Cilices ac Lycios Crœſus ceteros omnes in ſuam poteſtatem redegit, qui ſunt, Lydi, Phryges, Myſi, Mariandyni, Chalybes, Paph-

Θρήϊκες, οἱ Θυνοί τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες, Ἴωνες, Δωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι.

κθ΄. Κατεστραμμένων δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταὶ, οἳ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτέων ἀπικνέοιτο· καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα, κατὰ θεωρίης πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὁρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο, δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς ἂν σφίσι Σόλων θῆται.

λ΄. Αὐτῶν δὴ ὦν τούτων καὶ τῆς θεωρίης ἐκ-

lagones, Thraces, qui Thyni et Bithyni, Cares, Iones, Dorienſes, Æolenſes, Pamphyli.

29. His inquam ſubactis, et potentia Lydorum per Crœſum augeſcente, contulerunt ſe Sardes opibus florentes, tum ceteri omnes e Græcia ſophiſtæ, qui ea tempeſtate erant, pro ſe quiſque proficiſcentes: tum etiam Solon, vir Athenienſis, qui quum leges jubentibus Athenienſibus tuliſſet, enavigando decem annos per cauſſam contemplandi fuit peregrinatus, ut ne quam legum quas condiderat abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienſes ipſi facere nequibant, maximo jurejurando adacti ad eas decem per annos ſervandas, quas ipſis Solon condidiſſet.

30. Harum itaque legum ac contemplandi gratia Solon per-

δημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν, ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ Ἄμασιν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος δὲ, ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληΐοισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου· μετὰ δὲ, ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος Κροίσου, τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θεησάμενον δέ μιν τὰ πάντα, καὶ σκεψάμενον ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἴρετο ὁ Κροῖσος τάδε· "Ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ "περὶ σέο λόγος ἀπῖκται πολλὸς, καὶ σοφίης "εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφέων "γῆν πολλὴν θεωρίης εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν "ὦν ἵμερος ἐπείρεσθαί με ἐπῆλθέ σε, εἴ τινα "ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον;" Ὁ μὲν, ἐλπί-

---

egre profectus, in Ægyptum ad Amaſim ſe contulit, et Sardes ad Crœſum. Eo quum perveniſſet, hoſpitaliter in regiam a Crœſo exceptus eſt; tertioque aut quarto poſt die, juſſu Crœſi, miniſtri circumduxerunt Solonem circa theſauros, omniaque quæ illic erant magna ac beata, oſtentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, et ut ſibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus eſt Crœſus: "Hoſpes Athenienſis, quia multus ad nos rumor de te emanavit ob tuam ſapientiam, et ob peregrinationem, quemadmodum ſtudio ſapientiæ deditus multam mundi partem videndi ſtudio adieris: ideo mihi nunc cupido inceſſit ſciſcitandi ex te, ecquem jam vidiſti omnium beatiſſimum?" Sperans vide-

ζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπηρώτα· Σόλων δὲ, οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἐόντι χρησάμενος, λέγει, "Ὦ βασιλεῦ, Τέλ-"λον Ἀθηναῖον." Ἀποθωϋμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν, εἴρετο ἐπιστρεφέως, "Κοίη δὴ κρίνεις "Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;" Ὁ δὲ εἶπε, "Τέλλῳ, τοῦτο μὲν τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης, "παῖδες ἦσαν καλοί τε κἀγαθοὶ, καί σφι εἶδε "ἅπασι τέκνα ἐκγενόμενα, καὶ πάντα παρα-"μείναντα. τοῦτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἥκοντι, ὡς τὰ "παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπροτάτη "ἐπεγένετο. γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης "πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσῖνι, βοηθή-"σας, καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων, ἀ-"πέθανε κάλλιστα. καί μιν Ἀθηναῖοι δημο-

---

licet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon autem nihil admodum assentatus, sed ut res erat respondens, "Ego vero (inquit) o rex, vidi beatissimum Tellum Atheniensem." Quod dictum admiratus Crœsus instat interrogare, "Qua re Tellum judicas esse beatissimum?" "Quia, inquit, Tello, republica bene instituta, filii fuerunt honesti et boni, et illis vidit singulis enatos liberos, hosque omnes superstites: et quum vita bene huic cederet, quantum in nobis est, obitus splendidissimus insuper obtigit. Siquidem prœlio, quod Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusinem, quum auxilio venisset, hostesque in fugam vertisset, pulcherrimam oppetiit mortem. Quem Athenienses, quo loco

“ σίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇπερ ἔπεσε, καὶ ἐτί-
“ μησαν μεγάλως.”

λα΄. Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον, εἴπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπηρώτα τίνα δεύτερον μετ᾽ ἐκεῖνον ἴδοι; δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε, “ Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γὰρ
“ ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπῆν.
“ καὶ πρὸς τούτῳ, ῥώμη σώματος τοιήδε, ἀεθ-
“ λοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἔσαν. καὶ δὴ
“ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐούσης ὀρτῆς τῇ
“ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πάντως τὴν μη-
“ τέρα αὐτῶν ζεύγει κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν· οἱ
“ δέ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν
“ ὥρῃ· ἐκκληϊόμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνίαι, ὑπο-
“ δύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην, εἷλκον τὴν

---

occubuerat, eo ipso publice humarunt, magnificeque honorarunt.”

31. Tum vero multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat quemnam secundum ab illo vidisset? putans haud dubie secundas se partes esse laturum. “ Cleobin, inquit ille, et Bitonem: quippe his et genus Argivum erat, et victus suppeditabat: adhæc corporis robur tantum; ut et in certaminibus ambo pariter præmia tulerint, et de his etiam ista memorentur: Quum dies festus Junonis apud Argivos esset, oporteretque omnino matrem horum ad templum vehi bobus junctis, hique boves ex agro eis ad horam præsto non essent: tunc

" ἅμαξαν. ἐπὶ τῆς ἁμάξης δέ σφι ὀχέετο ἡ
" μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα
" διακομίσαντες, ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. ταῦτα
" δέ σφι ποιήσασι, καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανη-
" γύριος, τελευτὴ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο.
" διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὡς ἄμεινον εἴη
" ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζώειν. Ἀργεῖοι
" μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων
" τὴν ῥώμην. αἱ δὲ Ἀργεῖαι, τὴν μητέρα αὐ-
" τῶν, οἵων τέκνων ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ, περι-
" χαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα
" ἀντίον τοῦ ἀγάλματος, εὔχετο, Κλεόβι τε
" καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἑωϋτῆς τέκνοισι, οἵ μιν ἐτί-
" μησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώ-
" πῳ τυχεῖν ἄριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν

---

juvenes exclusi tempore, ipsi jugum subeuntes, plaustrum traxerunt quo mater vehebatur, et quinque ac quadraginta per stadia trahentes ad templum pervenerunt. Quibus quum hæc fecissent, et ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus: et in his deus demonstravit, Satius homini esse mori magis quam vivere. Nam quum circumstantes Argivi laudibus tollerent, viri quidem robur adolescentium, feminæ vero matrem eorum, quod tales filios sortita esset: mater gaudio perfusa cum facto tum fama, ante simulacrum stans, precata est Deam, ut Cleobi et Bitoni filiis suis, qui illam magnopere honoravissent, daret id quod optimum esset homini contingere. Post hanc precationem,

" εὐχὴν, ὡς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατα-
" κοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνίαι, οὐκέτι
" ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο.
" Ἀργεῖοι δέ σφεων εἰκόνας ποιησάμενοι, ἀνέθε-
" σαν ἐς Δελφοὺς, ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομέ-
" νων."

λβ΄. Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι. Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς, εἶπε, "Ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη " οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδὲ " ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;" Ὁ δὲ εἶπε, "Ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ " θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες, " ἐπειρωτᾷς ἀνθρωπηΐων πρηγμάτων πέρι; ἐν " γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μέν ἐστιν ἰδέειν " τὰ μή τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθέειν. ἐς

---

ubi sacrificarunt epulatique sunt, adolescentes somno quiescentes in ipso delubro, non resurrexerunt, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstantissimi extitissent, Argivi factas apud Delphos collocarunt."

32. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit. Crœsus autem conturbatus, inquit, "Hospes Atheniensis, adeone a te dejicitur in nihilum nostra felicitas, ut ne privatis quidem viris nos æquiparandos ducas?" Cui ille, "Me, o Crœse, gnarum omne numen invidum esse et turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tempore multa videre accidit, quæ nemo velit, atque etiam tolerare multa. Propono enim

" γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζόης ἀνθρώ-
" πῳ προτίθημι. οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομή-
" κοντα, παρέχονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ
" πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμβολίμου
" μηνὸς μὴ γενομένου. εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοὔτε-
" ρον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα
" δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ
" δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα
" οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριήκοντα πέντε· ἡμέ-
" ραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων, χίλιαι πεντή-
" κοντα. τουτέων τῶν ἁπασέων ἡμερέων τῶν ἐς
" τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἐουσέων πεντήκοντα καὶ
" διηκοσίων καὶ ἑξακισχιλιέων καὶ δισμυριέων,
" ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τοπαράπαν
" οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρῆγμα. οὕτω ὦν, ὦ
" Κροῖσε, πᾶν ἐστι ἄνθρωπος συμφορή. ἐμοὶ δὲ

homini terminum vitæ ad ſeptuaginta annos, qui tot anni conſtant ex vigintiquinque millibus ac ducentis diebus, menſe intercalari non poſito. Quod ſi velit alternos iſtorum annorum addito menſe prolixiores fieri, ut tempeſtates opportune incidentes congruant, menſes quidem intercalares per annos ſeptuaginta, fient trigintaquinque, dies autem ex his menſibus mille quinquaginta. Horum dierum omnium, qui ſunt in ſeptuaginta annis, numero vigintiſex millia ducenti quinquaginta, nullus prorſus qualem alius rem adducit. Ita igitur, o Crœſe, univerſum eſt homo calamitas. Ceterum tu

" σὺ καὶ πλουτέειν μὲν μέγα φαίνεαι, καὶ βα-
" σιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ
" εἴρεό με, οὔκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευ-
" τήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γάρ
" τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρην
" ἔχοντος, ὀλβιώτερός ἐστι· εἰ μή οἱ τύχη ἐπί-
" σποιτο, πάντα καλὰ ἔχοντα τελευτῆσαι εὖ
" τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ζάπλουτοι ἀνθρώ-
" πων, ἀνόλβιοί εἰσι· πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχον-
" τες βίου, εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος,
" ἀνόλβιος δὲ, δυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μού-
" νοισι· οὗτος δὲ, τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου
" πολλοῖσι. ὁ μὲν, ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι, καὶ
" ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι δυνατώ-
" τερος· ὁ δὲ, τοῖσι δὴ προέχει ἐκείνου, ἄτην μὲν
" καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνεῖ-

---

quidem mihi videris et divitiis valde pollere, et multorum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti, nondum te esse dixero, priusquam te bene vita defunctum esse audiero. Neque enim beatior est magnis opibus præditus, eo, qui diurnum victum habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna concesserit bene vita defungi. Etenim multi homines perquam locupletes, minime tamen beati sunt: multi vero mediocria habentes patrimonia, fortunati. Quorum is qui divitiis affluit, sed non beatus est, duabus tantummodo rebus antecellit fortunatum: at hic divitem et non beatum pluribus. Ille ad cupiditates peragendas, et ad grandem quæ incidat of-

" καὶ, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει. ἄπηρος
" δέ ἐστι, ἄνουσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὔπαις, εὐ-
" ειδής. εἰ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι τελευτήσει τὸν
" βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος, τὸν σὺ ζητεῖς, ὄλβιος κε-
" κλῆσθαι ἄξιός ἐστι. πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐ-
" πισχέειν, μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ' εὐ-
" τυχέα. τὰ πάντα μέν νυν ταῦτα συλλαβεῖν
" ἄνθρωπον ἐόντα, ἀδύνατον· ὥσπερ χώρη οὐδε-
" μίη καταρκέει πάντα ἑωϋτῇ παρέχουσα, ἀλ-
" λὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἣ δὲ
" ἂν τὰ πλεῖστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη. ὡς δὲ καὶ
" ἀνθρώπου σῶμα ἓν οὐδὲν αὔταρκές ἐστι· τὸ μὲν
" γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. ὃς δ' ἂν αὐ-
" τέων πλεῖστα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τε-
" λευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ
" τὸ οὔνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέ-

---

fenſam tolerandam validior eſt: hic vero iſtis ſuperat illum, ærumnam quidem et cupiditatem non ſimiliter ac ille poteſt tolerare; verum iſta ab illo abigit felicitas: ſed eſt membris integer, proſpera fruens valetudine, malorum exſors, in liberis lætus, formoſus. Quod ſi ad hæc, diem quoque ſuum feliciter obierit, is eſt, quem quæris, dignus qui vocetur beatus: prius tamen quam ad obitum pervenerit, contine, et nequaquam beatum appella, ſed fortunatum. Sed hæc omnia conſequi hominem impoſſibile eſt: ſicut nec ulla regio cuncta ſibi ipſi ſuppeditat, ſed aliud habens, alio indiget; quæ tamen habet plurima, ea eſt optima. Quemadmodum etiam hominis corpus unum aliquod ſibi non ſufficit; quia aliud habet, alio

"ρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος
"τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται. πολλοῖσι γὰρ
"δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς, προῤῥίζους ἀνέ-
"τρεψε."

λγ΄. Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὔκως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς, ἀποπέμπεται· κάρτα δόξας ἀμαθὴς εἶναι, ὃς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεὶς, τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾷν ἐκέλευε.

λδ΄. Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροῖσον, (ὡς εἰκάσαι) ὅτι ἐνόμισε ἑωϋτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἁπάντων ὀλβιώτατον. Αὐτίκα δέ οἱ εὕδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθηΐην ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ

caret. Sed quisquis horum plurima habere perseveraverit, et postea placido animo e vita excesserit, hic apud me nomine hoc, o rex, donari meretur. Omnis autem rei oportet inspicere exitum, quo sit evasura: quoniam multos deus, quibus felicitatem quodammodo monstraverat, radicitus evertit."

33. Hæc Solon, neque assentando Crœso, neque ullius eum momenti faciendo, loquutus dimittitur: sane quam visus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis juberet omnium rerum inspicere exitum.

34. Post abitum Solonis divinitus ingens vindicta Crœsum excepit, quod (ut conjicere licet) se ipsum omnium hominum beatissimum arbitraretur. Statim igitur ei dormienti somnium oblatum est, veritatem in-

δύο παῖδες· τῶν οὕτερος μὲν διέφθαρτο· ἦν γὰρ δὴ κωφὸς, ὁ δὲ ἕτερος, τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὔνομα δέ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὡς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρέῃ βληθέντα. ὁ δ' ἐπεί τ' ἐξηγέρθη, καὶ ἑωϋτῷ λόγον ἔδωκε, καταῤῥωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδὶ γυναῖκα· ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Λυδῶν, οὐδαμῆ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε· ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεώνων ἐκκομίσας, ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μή τί οἱ κρεμάμενον τῷ παιδὶ ἐμπέσῃ.

λε΄. Ἔχοντος δέ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμ-

---

dicans malorum, quæ circa filium erant eventura. Erant autem Crœſo liberi duo, quorum alter erat corruptus, utpote ſurdus: alter inter æquales omnia longe primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Crœſo ſignificabat ſomnium fore, ut ferrea cuſpide trajectum amitteret. Experrectus, et ſecum rem verſans, ſomnio territus, accipit filio uxorem: et quum ſolitus eſſet præeſſe copiis Lydorum, nuſquam eum amplius ad tale munus dimittit: jacula et haſtas, omniaque hujuſcemodi quibus homines in bello utuntur, e virilibus ædium partibus amovens, in thalamos coacervat, nequid ſuſpenſum in filium decideret.

35. Quum autem nuptiæ filii ſub manus eſſent, advenit Sardes quidam in calamitate poſi-

φορῇ ἐχόμενος, καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἐὼν, Φρὺξ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βασιληΐου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροίσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίου ἐδέετο κυρῆσαι· Κροῖσος δέ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι. ἐπεί τε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη; λέγων τάδε, "Ὤνθρωπε, τίς τε ἐὼν, καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἥκων, ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας;" Ὁ δὲ ἀμείβετο, "Ὦ βασιλεῦ, Γορδίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμὶ παῖς, ὀνομάζομαι δὲ Ἄδρηστος· φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωϋτοῦ ἀέκων, πάρειμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐστερημένος πάντων." Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο

---

tus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœſi veniſſet, ex rituque uſitato, ut ſibi expiari liceret, oraſſet, Crœſus expiavit. Modus autem expiandi apud Lydos eſt propinquus ei qui apud Græcos. Ubi vero legitima peregit Crœſus, percontatus eſt, unde ille et quiſnam foret, hæc inquiens, "O homo, quis tu? et quo Phrygiæ loco profectus, ſupplex mihi factus es? et quem virum aut quam feminam interemiſti?" Ad quem ille reſpondit, "O rex, Midæ nepos, Gordiæ filius ſum, nomine Adraſtus: quia fratrem mei ipſius imprudens interemi, adſum ejectus a patre, et omnibus rebus exutus." Crœſus

τοῖσδε, " Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος " ἐὼν, καὶ ἐλήλυθας ἐς φίλους· ἔνθα ἀμηχα- " νήσεις χρήματος οὐδενὸς, μένων ἐν ἡμετέρου. " συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφότατα φέρων, " κερδανέεις πλεῖστον." Ὁ μὲν δὴ δίαιταν εἶχε ἐν Κροίσου.

λς'. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐλύμπῳ συὸς χρῆμα γίνεται μέγα· ὁρμεόμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ οὔρεος τούτου, τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε. πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξελθόντες, ποιέεσκον μὲν οὐδὲν κακὸν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ. τέλος δὲ, ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι, ἔλεγον τάδε, " Ὦ βασιλεῦ, ὑὸς χρῆμα " μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ " ἔργα διαφθείρει. τοῦτον προθυμεόμενοι ἑλέειν

---

autem invicem eum ſic alloquebatur, " Ex viris amicis oriundus es, et ad amicos veniſti : unde in noſtris ædibus manens, nullius rei indigebis. Iſtam porro calamitatem quam leviſſime ferendo, plurimum lucrifacies." Atque ille quidem apud Crœſum domicilium habuit.

36. Verum per hoc idem tempus apud Olympium Myſium, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progreſſus, Myſorum opera pervaſtabat: in quem ſæpenumero Myſi egreſſi, nihil admodum mali ei fecerant, ſed ab eo acceperant. Ad extremum igitur miſſi ad Crœſum ex Myſia nuncii ita dixere; " Apparuit, o rex, apud nos maximus aper, qui agreſtia corrumpit opera : quem ſtudioſiſſime captantes in-

" οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσδεόμεθα σεῦ, τὸν " παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμ- " πέμψαι ἡμῖν, ὡς ἄν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς " χώρης." Οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο. Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπεα, ἔλεγέ σφι τάδε, " Παιδὸς μὲν περὶ τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε " ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι· νεόγα- " μός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει. " Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον " πᾶν συμπέμψω· καὶ διακελεύσομαι τοῖσι " ἰοῦσι, εἶναι ὡς προθυμοτάτοισι συνεξελεῖν ὑ- " μῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρης."

λζ'. Ταῦτα ἀμείψατο. ἀποχρεομένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν, ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς, ἀκηκοὼς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τόν γε παῖδά σφι συμπέμ-

---

terimere tamen non valuimus. Nunc itaque te obsecramus, ut nobiscum filium tuum ac delectos juvenes canesque mittas, quo belluam e regione tollamus." Hæc illis precantibus, Crœsus somnii verba memoria repetens, ita respondit; " Filii quidem mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobiscum miserim; nam est novus maritus, et ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos et venatorium officium una mittam, mandaboque euntibus ut promptissime vobiscum belluam a regione summoveant."

37. Hæc Crœsus respondit. Cujus verbis quum contenti essent Mysi, intervenit Crœsi filius auditis quæ Mysi precarentur, et Crœso negante cum illis missurum se filium,

ψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε, "Ὦ
" πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γεν-
" ναιότατα ἡμῖν ἦν, ἔς τε πολέμους καὶ ἐς ἄ-
" γρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν· νῦν δὲ ἀμφοτέ-
" ρων με τούτων ἀποκληΐσας ἔχεις, οὔτε τινὰ
" δειλίην μοι παριδὼν, οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε
" τέοισί με χρὴ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ
" ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μέν τις
" τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις
" τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνῃ δόξει
" ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἰέναι
" ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον ὅκως μοι
" ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιεόμενα."

λή'. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε, "Ὦ παῖ,
" οὔτε δειλίην, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδών
" τοι, ποιέω ταῦτα· ἀλλά μοι ὄψις ὀνείρου ἐν
" τῷ ὕπνῳ ἐπιστᾶσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσ-

---

hæc inquit ad eum adolefcens, " O pater, antehac interdum honeftiffima nobis ac præclara maxime erant, vel in bella vel in venationes eundo gloriam parare; fed horum utroque nunc exclufum me tenes, nulla in me animadverfa neque ignavia neque focordia. Nunc ergo quibus me oculis confpici oportet euntem in forum, atque illinc redeuntem? qualis civibus, qualis uxori recens nuptæ videbor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut finas venatum ire, aut mihi verbis perfuadeas, potiora ifta effe quæ fic facis."

38. Cui refpondens Crœfus, " O fili, inquit, neque quod ignaviam, neque quod aliud quippiam injucundum mihi animadverterim in te, hæc facio: fed vifum quod in fomno mihi ob-

" θαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι.
" πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην, τόν τε γάμον τοι
" τοῦτον ἔσπευσα, καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανό-
" μενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἴ κως
" δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζόης διακλέψαι.
" εἷς γάρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν
" γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν ἀκοὴν, οὐκ
" εἶναί μοι λογίζομαι."

λθ΄. Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοῖσδε, " Συγ-
" γνώμη μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γε ὄψιν τοι-
" αύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν. τὸ δὲ οὐ
" μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ
" τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· φῂς τοι τὸ ὄνειρον
" ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν·
" ὑὸς δὲ κοῖαι μέν εἰσι χεῖρες, κοίη δὲ αἰχμὴ
" σιδηρέη, ἣν σὺ φοβέεαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀ-

---

latum eſt, dixit te brevis ævi futurum: quippe ferrea periturum cuſpide. Cujus viſi gratia et has tibi maturavi nuptias, nec ad ea quæ ſuſcipiuntur, dimitto, obſervans ſi quo queam pacto te, dum vivo, furtim ſervare. Filius enim mihi unicus es: namque alterum auribus captum pro nullo exiſtimo."

39. Ad quem viciſſim adoleſcens, O pater, inquit, tibi equidem ignoſco agenti circa me cuſtodiam, qui tale videris ſomnium: verum tu illud non probe percipis: quod quoniam te latet, æquum eſt me tibi interpretari. Ais tibi ſomnium oſtendiſſe, me ferrea periturum cuſpide. At vero quænam manus apri ſunt, quæve cuſpis ferrea, quam tu pertimeſcas?

" δόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τευ " ὅ,τι τούτῳ ἔοικε, χρῆν δή σε ποιέειν τὰ ποιέ- " εις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεί τε ὦν οὐ πρὸς " ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με."

μ'. Ἀμείβεται Κροῖσος, " Ὦ παῖ, ἔστι τῇ " με νικᾷς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπ- " νίου. ὡς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο, μεταγινώσκω, " μετίημί τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην."

μα'. Εἴπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος, μεταπέμπεται τὸν Φρύγα Ἄδρηστον· ἀπικομένῳ δέ οἱ λέγει τάδε, " Ἄδρηστε, ἐγω σε συμφορῇ " πεπληγμένον ἀχάριτι, τήν τοι οὐκ ὀνειδίζω, " ἐκάθηρα, καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, " παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν ὦν (ὀφείλεις " γὰρ, ἐμεῦ προποιήσαντος χρηστὰ ἐς σε, χρη- " στοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε

Nam si dente dixisset aut aliquo hujus simili periturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare quum non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas."

40. Et Crœsus, " Evincis me," inquit, " o fili, ista loquens de somnio intelligendo. Quapropter, ut abs te victus, muto sententiam, et tibi veniam do eundi ad venationem."

41. Hæc loquutus Crœsus, Adrastum Phrygem arcessit, eique, ubi adfuit, talia inquit; " Ego te, Adraste, calamitate pressum ingrata, quam tibi non exprobro, expiavi, et receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum: nunc ergo (debes enim de me qui prior de te bene meritus sum, invicem bene mereri) custodem te opus est esse filii mei, venatum pro-

" τοῦ ἐμοῦ χρήζω γενέσθαι, ἐς ἄγρην ὁρμεο-
" μένου· μή τινες κατ' ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι
" ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν. πρὸς δὲ τοῦτο, καὶ
" σέ τοι χρεών ἐστι ἰέναι, ἔνθα ἀπολαμπρύνεαι
" τοῖσι ἔργοισι. πατρώϊόν τε γάρ τοί ἐστι, καὶ
" προσέτι ῥώμη ὑπάρχει."

μβ΄. Ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος, "Ὦ βασι-
" λεῦ, ἄλλως μὲν ἔγωγε ἂν οὐκ ἤϊα ἐς ἄεθλον
" τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημέ-
" νον οἰκός ἐστι ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας ἰέ-
" ναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα· πολλαχῇ τε
" ἂν ἴσχον ἐμεωϋτόν. νῦν δὲ, ἐπεί τε σὺ σπεύ-
" δεις, καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι, (ὀφείλω γάρ
" σε ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι), ποιέειν εἰμὶ ἕτοι-
" μος ταῦτα. παῖδά τε σὸν, τὸν διακελεύεαι
" φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν
" προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν."

---

ficiſcentis, ne qui inter viam occulti graſſatores in veſtram perniciem prodeant. Ad hæc, tua intereſt eo te ire, ubi ſplendor ex rebus geſtis paratur; quod tibi paternum eſt, et præterea robur adeſt."

42. Cui Adraſtus, "Ego," inquit, "o rex, in iſtud certamen alioqui non pergerem: neque enim tali calamitate affectum fas eſt ad æquales ſe conferre fortunatos, neque iſtud velle mihi adeſt, et frequenter me ipſum continui: nunc tamen quoniam tibi hoc cordi eſt, cui gratificari oportet (debeo enim gratiam referre per obſequia) iſta exequi paratus ſum: filiumque tuum, quem me cuſtodire jubes, expecta incolumem rediturum vel cuſtodis reſpectu."

μγ΄. Τοιούτοισι ἐπεί τε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἤϊσαν μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνίῃσι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὔλυμπον τὸ ὄρος, ἐζήτεον τὸ θηρίον· εὑρόντες δὲ, καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ, ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεόμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σῦν, τοῦ μὲν ἁμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ, ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην. ἔθεε δέ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδις, τήν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμηνέ οἱ.

μδ΄. Ὁ δὲ Κροῖσος, τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος, μᾶλλόν τι ἐδεινολογέετο, ὅτι μιν ἀπέκτεινε, τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε. περιη-

---

43. Posteaquam his verbis Adraſtus Crœſo reſpondit, mox inſtructi delectis juvenibus et canibus, diſcedunt. Qui ubi ad montem Olympum pervenere, belluam indagant, et inventam circumfuſi jaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui a cæde fuerat expiatus, et vocabatur Adraſtus, vibrato in aprum jaculo, non illum, ſed fruſtrato ictu filium Crœſi adeptus eſt. Iſte quidem cuſpide ictus, vocem ſomnii implevit. Quod factum quidam Crœſo nunciaturus cucurrit, perveniensque Sardes, pugnam illi et filii necem indicavit.

44. Crœſus autem morte filii perturbatus, eo gravius eam ferebat, quod is eum necaſſet, quem expiaverat a cæde. Et

μεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἴη. ἐκάλεε δὲ ἐπίστιόν τε καὶ ἑταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν· τὸν μὲν ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον, φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν δὲ ἑταιρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν, εὑρήκοι πολεμιώτατον.

με'. Παρῆσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρὸν, ὄπισθεν δὲ εἵπετό οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑωϋτὸν Κροίσῳ, προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι μιν κελεύων τῷ νεκρῷ· λέγων τήν τε προτέρην ἑωϋτοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκὼς εἴη· οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον.

---

pergraviter cladem iſtam lamentans, Jovem expiatorem invocabat, teſtificans quæ ab hoſpite paſſus eſſet. Invocabat vero etiam domorum præſidem et familiarem, hunc eundem nominans deum: domorum præſidem quidem, quod quum domo excepiſſet hoſpitem, percuſſorem filii ſui imprudens aluiſſet; familiarem vero, quod pro cuſtode cum illo miſſum comperiſſet maximum hoſtem.

45. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui cadaver ferebant: poſt ipſum interfector ſequebatur. Stans autem hic ante cadaver, ſeſe Crœſo tradebat manus protendens, jubensque ut ſe ſuper cadaver mactaret, referendo tum priorem calamitatem ſuam, tum quia poſt illam ſuum etiam expiatorem perdidiſſet, ſibi viven-

Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας, τόν τε Ἄδρηστον κατοικτείρει, καίπερ ἐὼν ἐν κακῷ οἰκηΐῳ τοσούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν, "Ἔχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ "σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωϋτοῦ κατα- "δικάζεις θάνατον. εἷς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ "κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαο· "ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλαι προε- "σήμαινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι." Κροῖσος μέν νυν ἔθαψε ὡς οἰκὸς ἦν τὸν ἑωϋτοῦ παῖδα. Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωϋτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεί τε ἡσυχίη τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ᾔδεε βαρυσυμφορώτατος, ἑωϋτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ.

μϛ΄. Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθεϊ με-

---

dum amplius non esse. Hæc Crœsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, tamen Adrastum miseratus est, et ad eum inquit; "Habeo abs te hospes omnem vindictam, quoniam te ipsum morte condemnas. Neque vero tu hujus mihi cladis auctor es, nisi quatenus id fecisti imprudens: sed deorum quispiam, qui jampridem mihi ventura significavit." Crœsus ergo filium, prout justum erat, sepelivit. Adrastus autem Gordiæ filius, Midæ nepos, is qui tum fratris sui, tum expiatoris interfector erat, ubi silentium hominum fuit ad sepulcrum, agnoscens se esse hominum, quos ipse noverat, calamitosissimum, sese super bustum transfodit.

46. Porro Crœsus, filio or-

γάλῳ κατῆστο, τοῦ παιδὸς ἐστερημένος. μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κυαξάρεω ἡγεμονίη καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα, πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε· ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἴ κως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν. μετὰ ὦν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηΐων τῶν τε ἐν Ἕλλησι, καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ· διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δέ τινες ἐπέμποντο παρά τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον· οἱ δὲ, τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήϊα, ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος. Λιβύης δὲ

---

batus, ingenti in luctu duos annos desedit. Quem luctum postea finivit Astyagis Cyaxaris filii dominatio a Cyro Cambysis filio sublata, et res Persarum crescentes: atque in solicitudinem venit, siqua ratione posset, potentiam istam, priusquam Persæ nimis invalescerent, coërcere. Post hanc ergo cogitationem, statim tentavit oracula quæque apud Græcos essent, quodque in Africa, aliis alio dimissis, quibusdam Delphos, quibusdam ad Abas Phocensium, aliis Dodonam: nonnulli etiam ad Amphiaraum et ad Trophonium, et alii quidam ierunt ad Branchidas oræ Milesiæ. Atque hæc sunt Græca oracula, ad quæ consulenda Crœsus misit. In Africa vero

παρὰ Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεόμενος τῶν μαντηΐων ὅ,τι φρονέοιεν. ὡς εἰ φρονέοντα τὴν ἀληθηΐην εὑρεθείη, ἐπείρηταί σφεα δεύτερα πέμπων, εἰ ἐπιχειρέοι ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι;

μζʹ. Ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπεν ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων· ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὁρμηθέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπειρωτέοντας ὅ,τι ποιέων τυγχάνοι ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω. ἅσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψαμένους ἀναφέρειν παρ' ἑωϋτόν. ὅ,τι μέν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέ-

---

ad Ammonem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit exploratum oracula quid sentirent: ut, si intelligentia veritatem deprehenderentur, secundo per suos rogaret, nunquid in Persas expeditionem moliretur?

47. Hæc mandata quum dedisset Lydis, emisit ad tentanda oracula, ut a qua die profecti essent Sardibus, ab hac numerantes per dies certum tempus, centesima die uterentur oraculis, sciscitantes quidnam faceret Lydorum rex Crœsus Alyattis filius: et quod singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid porro cetera responderint oracula, a nullis commemoratur: apud Delphos

γαρον οἱ Λυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ, καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε,

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
Καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
Ὀδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,
Ἧι χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

μη'. Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι, οἴχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδις. ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρῆσαν φέροντες τοὺς χρησμοὺς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίετό μιν· ὁ

---

autem, ſimulatque intraverunt Lydi templum, conſulturi deum, et ſciſcitati ſunt quod erat injunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit;

Æquoris eſt ſpatium et numerus mihi notus arenæ;
Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
Venit ad hos ſenſus nidor teſtudinis acris,
Quæ ſimul agnina coquitur cum carne lebete,
Ære infra ſtrato, et ſtratum cui deſuper æs eſt.

48. His quæ Pythia cecinit, conſcriptis, Lydi digreſſi, Sardes rediere. Quumque alii quos circummiſerat Crœſus, affuiſſent ferentes vaticinia, tunc ſingula explicans, quod ſcriptum eſſet, inſpexit: quorum quidem nullum probavit.—

δὲ, ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μοῦνον εἶναι μαντήϊον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεί τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων, ἐμηχανήσατο τοιάδε· ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι· χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας ὁμοῦ ἕψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκέῳ, χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς.

μθ΄. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηΐου ἀπόκρισιν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ,τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε, ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα. οὐ γὰρ ὦν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε, ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήϊον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι.

Ubi autem illud Delphicum audivit, protinus adoravit, et agnovit, exiſtimans ſolum oraculum eſſe illud Delphicum; quippe quod comperiſſet quod ipſe fecerat. Nam poſteaquam ad petenda oracula conſultores dimiſerat, ſtatuto illo die obſervato, tale quiddam eſt machinatus: commentando ea quæ ad deprehendendum et explicandum perdifficilia forent, teſtudinem pariter et agnum concifos in aheno ipſe coxit, operculo aheneo impoſito.

49. Atque ita e Delphis Crœſo reſponſum eſt. Sed ex Amphiarai vaticinio quidnam reſponſum ſit Lydis, quum in ſacro illo rite ſacrificaſſent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud, quam quod et hoc Crœſus verax vaticinium ſe nactum eſſe exiſtimavit.

ν'. Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίῃσι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο. κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους, καὶ φιάλας χρυσέας, καὶ εἵματα πορφύρεα, καὶ κιθῶνας, νήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλόν τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι. Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτῳ ὅ,τι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἑξαπάλαιστα, ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα, τριπάλαιστα. ὕψος δὲ, παλαιστιαῖα· ἀριθμὸν δὲ, ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν. καὶ τουτέων, ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσαρα, τρία ἡμιτάλαντα ἕκαστον ἕλκοντα· τὰ δὲ ἄλλα ἡμιπλίν-

50. Post hæc autem ingentibus hostiis deum, qui est apud Delphos, exorandum statuit. Immolavit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos et argenteos, phialas aureas, et amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremavit, sperans sese aliquanto magis his rebus posse deum illum sibi placare, jussis etiam Lydis omnibus, ut sua ipsorum, quicquid haberet quisque, immolarent. Quo sacrificio peracto quum immensam vim auri liquefecisset, ex eo dimidiatos lateres conflavit, longiores quidem sex palmorum, breviores autem trium, crassitudine palmari, numero septendecim ac centum; quorum quatuor e-

θια, λευκοῦ χρυσοῦ, σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἕλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐπεί τε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· ἐπὶ γὰρ τούτοισι ἵδρυτο, καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἕβδομον ἡμιτάλαντον. ἀπετάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον.

να΄. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι, κρητῆρας δύο μεγάθεϊ μεγάλους, χρύσεον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ἐπὶ δεξιὰ ἐσιόντι ἐς τὸν νηόν· ὁ δὲ ἀργύρεος, ἐπ' ἀριστερά. μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα. καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν

---

rant auri excocti, ſinguli pondo duorum et dimidii talenti: ceteri vero, auri albidi, pondo binum talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo: qui leo quum templum Delphicum deflagravit, a ſemilateribus decidit: ſuper illos enim erat collocatus; et nunc in Corinthiorum theſauro repoſitus eſt, pondo ſex talentorum atque dimidii, eliquatis tribus talentis ac dimidio.

51. Hæc Crœſus ubi perfecit, Delphos miſit, cumque eis hæc alia, duos grandi forma crateras, aureum argenteumque: quorum aureus intrantibus templum ad dexteram poſitus erat, argenteus ad ſiniſtram. Qui et ipſi, quum templum incenſum eſt, loco moti fuerunt, aureusque in Clazo-

ἔννατον ἡμιτάλαντον, καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος, ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῇ γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους. ἐπικίρναται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν Θεοφανίοισι. φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι. καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεταί μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἑστᾶσι· καὶ περιῤῥαντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον, τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται, Λακεδαιμονίων, φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου. ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν, Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα, οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ

---

meniorum thefauro pofitus, pondo talentorum octo et dimidii, præterea minarum duodecim: argenteus ad angulum antetempli, fexcentarum amphorarum capax: in quo mifcetur vinum a Delphis Theophaniorum fefto: opus (ut Delphi aiunt) Theodori Samii, ut et ego arbitror: non enim mihi videtur opus vulgare effe. Mifit præterea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorum thefauro funt collocata. Donavit item aquiminaria duo, aureum argenteumque; quorum in aureo infcriptum eft, Lacedæmoniorum: qui dicunt fuum effe donarium; non recte, quoniam et hoc Crœfi eft. Sed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volens, hoc infcripfit: cujus nomen ego cognitum habens, non tamen promam.

της χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί· οὐ μέντοι τῶν γε περιῤῥαντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα· καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἴδωλον χρύσεον τρίπηχυ, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ, καὶ τῆς ἑωϋτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος, καὶ τὰς ζώνας.

νβ΄. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε. τῷ δὲ Ἀμφιάρεῳ, πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσεον πᾶν, ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, τὸ ξυστὸν τῇσι λόγχῃσι ἐὸν ὁμοίως χρύσεον. τὰ ἔτι καὶ ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι,

---

Verum puer per cujus manum fluit aqua, Lacedæmoniorum eſt: ſed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his multa Crœſus dona miſit non inſignia: item fuſilia ex argento orbiculata: nec non mulieris ſimulacrum aureum tricubitale, quod Delphi narrant eſſe effigiem piſtricis Crœſi.—Super hoc donavit Crœſus uxoris ſuæ monilia a collo, ac zonas.

52. Hæc quidem Delphos tranſmiſit. Amphiarao inſuper, cujus et virtutem audierat et cladem, donavit clypeum ex auro totum, ſimiliter et totam ex auro ſolido haſtam, haſtile perinde ac ſpicula totum ſimiliter aureum: quæ ambo ad meam uſque memoriam apud

καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

νγ΄. Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρὰ, ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾷν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον; ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ, ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες· "Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βα-"σιλεὺς, νομίσας τάδε μαντήϊα εἶναι μοῦνα ἐν "ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν "ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπερωτᾷ, εἰ "στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν "ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον;" Οἱ μὲν ταῦτα ἐπειρώτεον. τῶν δὲ μαντηΐων ἀμφοτέ-

---

Thebas reposita fuerunt, ibique in Ismenii Apollinis templo.

53. Hæc dona Lydis portaturis ad oracula Crœsus injunxit, ut interrogarent an adversus Persas Crœsus sumeret expeditionem, et aliquorum hominum auxilia adscisceret? Lydi, ubi eo quo dimittebantur pervenerunt, donariis oblatis, oracula consuluerunt his verbis; "Crœsus, Lydorum aliarumque nationum rex, ista in hominibus sola esse oracula existimans, idcirco vobis digna dona dat propter inventa, vosque percontatur, an adversus Persas sit profecturus in expeditionem, et an socialem aliquem exercitum sibi adjuncturus?" Atque hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem utriusque in i-

ρων ἐς τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχήν μιν καταλῦσαι. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

νδʹ. Ἐπεί τε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληΐην, πέμψας αὖτις ἐς Πυθὼ, Δελφοὺς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατῆρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηΐην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτέων γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον.

νεʹ. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖ-

dem concurrebant ſententiæ, prædicentes Crœſo, fore, ut ſi arma Perſis inferret, magnum imperium is everteret. Conſulebant etiam, ut potentiſſimos Græcorum veſtigans et reperiens amicos compararet.

54. His reſponſis relatis atque auditis, Crœſus vehementer elatus animo eſt, et omnino concipiens ſpem evertendi ab ſe imperii Cyri, ac rurſus mittens ad Pytho, Delphos ſingulos, quorum illic numerum ſcitatus erat, donavit viritim binis auri ſtateribus. Ob quæ munera Delphi Crœſo Lydiſque donarunt primas in conſulendo oraculo partes, immunitatemque, primumque in ſedendo locum, et jus perpetuum cuique volenti adſcribi in numerum Delphorum.

55. Ceterum donis Crœſus

σος, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον· ἐπεί τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηΐου ἀληθηΐην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε,

Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
Καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρὲ πολυψηφῖδα παρ' Ἕρμον
Φεύγειν· μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

νϛ'. Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάντων ἥσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμᾶ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδ' ὧν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαί κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζεν ἱστορέων τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσ-

---

profequutus Delphos, tertio oraculum confuluit, quippe poft veracitatem ejus oraculi compertam, large fibi indulgebat in eo. Quærebat autem ex oraculo, an diuturnum fibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba refpondit,

Regis apud Medos mulo jam fede potito,
Lyde fugam mollis fcrupofum corripe ad Hermum,
Neve mane: ignavus pofito fis Lyde pudore.

56. His ex verfibus, quum allati effent, multo magis quam ex ceteris voluptatem Crœfus accepit, fperans, fore ut nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: et proinde nec ipfe nec pofteri fui principatu privarentur. Poft hæc putavit

κτήσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ, εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας· τοὺς μὲν, τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ, τοῦ Ἰωνικοῦ· ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα ἐόντα τὸ ἀρχαῖον· τὸ μὲν, Πελασγικὸν, τὸ δὲ, Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν, οὐδαμῆ κω ἐξεχώρησε· τὸ δὲ, πουλυπλάνητον κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιῶτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσαν τε καὶ τὸν Οὔλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἱστιαιῶτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεεν ἐν Πίνδῳ, Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν, Δωρικὸν ἐκλήθη.

νζ΄. Ἥν τινα δὲ γλῶσσαν ἵεσαν οἱ Πελασ-

---

fibi curandum, ut potentiffimos Græcorum inquirens fibi conciliaret. Idque veftigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienfes eminere, illos in Dorico genere, hos in Ionico. Hæ namque gentes prifco tempore præferebantur, altera Pelafgica, altera Hellenica: quarum illa nunquam ex illo folo exceffit, hæc valde multumque eft vagata. Etenim fub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, fub Doro autem Hellenis filio regionem, quæ ad Offam et Olympum jacet, nomine Iftiæotim; unde a Cadmeis ejecta, coluit in Pindo, vocata Macedna; inde rurfus in Dryopidem commigravit, atque ita hinc in Peloponnefum veniens, Dorica nominata eft.

57. Ceterum qua lingua Pelafgi fint ufi, pro certo affirma-

γοὶ, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· εἰ δὲ χρεὼν ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἳ ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι· οἴκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· καὶ τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἳ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι· καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἐόντα πολίσματα τὸ οὔνομα μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτον τὸ Πελασγικὸν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικὸν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας, καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν

---

re non poſſum: ſed ſi fas eſt conjectando dicere ex his, qui cum maxime ſuperſunt, Pelaſgorum, qui ſupra Tyrrhenos urbem Creſtonem incolunt, aliquando finitimi eorum, qui nunc Dorienſes vocantur, tunc incolentes regionem, quæ nunc Theſſaliotis nominatur, et Placiam ac Scylacen, qui Pelaſgi habitaverunt in Helleſponto, qui contermini Athenienſium fuerunt; et quæcunque alia Pelaſgica oppida nomen immutarunt: ſi hinc conjectantem oportet dicere, Pelaſgi utebantur barbara lingua. Quod ſi igitur et tota gens Pelaſgica talis erat, gens Attica utpote Pelaſgica, quum in Hellenas tranſiit, linguam quoque iſtorum addidicit. Etenim neque Creſtoniatarum lingua cum ullis nunc circa habitantibus conſen-

σφέας περιοικεόντων εἰσὶν ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοὶ, σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι. δηλοῦσί τε ὅτι τὸν ἠνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσιν ἐν φυλακῇ.

νη΄. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλώσσῃ μὲν, ἐπεί τε ἐγένετο, αἰεί κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενὲς, ἀπὸ σμικροῦ τέο τὴν ἀρχὴν ὁρμεόμενον, αὔξηται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνέων πολλῶν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. πρὸς δὴ ὦν, ἐμοί τε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὸν βάρβαρον, οὐδαμᾶ μεγάλως αὐξηθῆναι.

νθ΄. Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατεχόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθά-

---

tit, neque Placianorum; inter ipſos vero convenit; et declarant, quam linguæ figuram intulerunt in hæc loca tranſeuntes, eandem ſe nunc conſervare.

58. At natio Hellenica, ex quo exiſtit, eodem ſermone ſemper utitur, ut mihi videtur; ſeparata quidem ab Pelaſgica, imbecillis, ab exiguo prorſus profecta, in multitudinem excrevit gentium plurimarum, quum etiam adnexuerint ſe illi aliæ gentes barbaræ frequentes. Quæ cauſſa inſuper mihi videtur fuiſſe, cur gens Pelaſgica, quum barbara eſſet, nequaquam magnos profectus fecerit.

59. Ex his igitur gentibus, Atticam quidem Crœſus audiebat contineri diſtractamque eſſe a Piſiſtrato Hippocratis

νετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος, τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτεϊ γὰρ, ἐόντι ἰδιώτῃ, καὶ θεωρέοντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο μέγα. θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρὰ, οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἐόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, ἄνευ πυρὸς ἔζεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν, καὶ θεησάμενος τὸ τέρας, συνεβούλευεν Ἱπποκράτεϊ, πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία· εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τίς οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὔκων ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἱπποκράτεα· γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον τοῦτον, ὃς, στασιαζόντων τῶν

---

filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cujus patri, quum privatus ivisset ad celebranda Olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena astantia plena et carnibus et aqua, absque igne ferbuerunt, ita ut aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasit ei primum, ne uxorem proli gignendæ aptam duceret domum: sin vero jam haberet, secundo loco uxorem istam ejiceret: et siquidem ex ea filium sustulisset, abdicaret. Tali Chilonis consilio nolens obsequi Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione litoralium, quibus præerat Megacles

παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιάδε. τρωματίσας ἑωϋτόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασεν ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος, ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἵ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν. ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἑλὼν, καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκέ οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους, οἳ

Alcmæonis filius; et campeſtrium, quibus præerat Lycurgus Ariſtolaidæ filius, tertiam ſeditionem excitavit, tyrannidem affectans: contractisque ſeditioſis, per cauſſam tutandi montanos, hujuſcemodi rem machinatur. Se ipſum ac mulos quum vulneraſſet, agitavit jumenta in forum, tanquam elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem ſcilicet illi prorſus interimere voluiſſent: et populum precatus eſt, ut aliquid cuſtodiæ ab illo obtineret, quum prius laudabile ſpecimen ſui edidiſſet in ducatu contra Megarenſes, tum capta Niſæa, tum aliis præclaris operibus editis. Populus igitur Athenienſis deceptus, dedit ei quoſdam e civibus delectos viros,

δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δέ. ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἵποντό οἱ ὄπισθεν. συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος ἦρχεν Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας, οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ἐπί τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τὠυτὸ φρονήσαντες οἵ τε τοῦ Μεγακλέους στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου ἐξελαύνουσί μιν.

ξ΄. Οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τοπρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὔκω κάρτα ἐῤῥιζωμένην ἔχων, ἀπέβαλεν. οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον, αὖτις ἐκ νέης ἐπ' ἀλλήλοισιν ἐστασίασαν. περιελαυνόμενος δὲ τῇ

qui non satellites quidem Pisistrato ferrent hastas, sed clavas. Ligneas enim clavas habentes sectabantur eum a tergo. Qui simul cum Pisistrato insurgentes arcem occuparunt: et inde Atheniensium imperio potitus, nullis qui tum erant magistratibus perturbatis, neque legibus mutatis, sed priore statu integro administravit urbem bene ac pulchre exornans. Sed non multo post tempore factio Megaclis et Lycurgi concordibus animis eum ejecit.

60. Hunc igitur in modum Pisistratus primum obtinuit Athenas, et tyrannidem nondum valde stabilitam habens amisit: cujus ejectores denuo inter se seditionem redintegrarunt. In qua obsessus Megacles, Pisistratum misso caduceatore invitat, nunquid velit sibi filiam

στάσει
στάσι ὁ Μεγακλέης, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὡς ἐγὼ εὑρίσκω, μακρῷ· ἐπεί γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβαρικοῦ ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν· ἐὸν καὶ δεξιώτερον, καὶ εὐηθίης ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισιν εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιάδε. Ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιέϊ ἦν γυνὴ τῇ οὔνομα ἦν Φύη, μέγεθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής· ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἅρμα

---

capere uxorem ſub tyrannidis præmio. Accipiente vero ſermonem et condicente hanc conditionem Piſiſtrato, machinantur ad illius reditum, rem, ut ego comperio, longe ſtultiſſimam: quandoquidem jam olim ſeparatum fuit a barbarico genere Græcum, quippe dexterius et a fatuitate ſtolida magis abhorrens; ſi etiam iſti in Athenienſibus, qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia machinantur. Erat in populo Pæanienſi mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: et præſertim formoſa. Hanc mulierem plena armatura quum inſtruxiſſent, in currumque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitum, quo venuſtiſſima apparitura eſ-

ἐσβιβάσαντες καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλεν εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἳ τὰ ἐντεταλμένα ἠγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε, "Ὦ "Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, "τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων "μάλιστα, κατάγει ἐς τὴν ἑωϋτῆς ἀκρόπο-"λιν." Οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο, ὡς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει· καὶ ἐν τῷ ἄστεϊ πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἄνθρωπον, καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισίστρατον.

ξα'. Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ὁ Πεισίστρατος, κατὰ τὴν ὁμο-

---

ſet, in urbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus, qui quum in urbem veniſſent, hæc mandata pronunciarent, dicentes; "Athenienſes, bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerva ipſa præcipuo inter homines honore proſequuta, in ſuam reducit arcem." Iſti igitur paſſim euntes talia prædicaverunt: et ſtatim rumor in populos emanavit, Piſiſtratum a Minerva reduci. Qui vero in urbe erant, perſuaſi hanc mulierem eſſe deam ipſam, feminæ ſupplicarunt pariter, et Piſiſtratum acceperunt.

61. Hunc in modum, quem diximus, recuperata tyrannide, Piſiſtratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam

λογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην, γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μέν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ, εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωϋτῆς μητρί· ἡ δὲ τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχεν, ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου. ὀργῇ δὲ ὡς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτῃσι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιεύμενα ἐπ᾽ ἑωϋτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρης τοπαράπαν. ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν, ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισίν. Ἱππίεω δὲ γνώμην νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα,

---

Megaclis ducit uxorem. Verum quum et filii essent ei adolescentes, et Alcmæonidæ dicerentur obnoxii esse piaculo, nolens ex novo conjugio liberos tollere, haud legitime coibat cum uxore. Quam rem quum primo mulier occultasset, postea sive inquisivisset seu non, matri suæ aperuit. Mater viro indicavit. Iste vero inique ferens se a Pisistrato contumelia affici, ut erat iratus, positis inimicitiis in gratiam rediit cum seditiosis.—Quæ fieri Pisistratus contra se animadvertens, regione prorsus abscedit: et ubi Eretriam pervenit, una cum filiis deliberat. Quum autem sententia Hippiæ prævaluisset de tyrannide rursus recuperanda, ibi tum mu-

ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἵ τινές σφι προηδέατό κού τι. πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσι τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ, καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξιός σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντὴς, τῷ οὔνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίην πλείστην παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας.

ξϐ΄. Ἐξ Ἐρετρίης δὲ ὁρμηθέντες, διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισιν, οἵ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέῤῥεον, οἷσιν ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθε-

---

nera collegerunt ex civitatibus, quæ ipſis nonnullam ante reverentiam debebant. Et cum multi magnas contulerunt pecunias, tum vero Thebani liberalitate ſuperaverunt. Poſt hæc ut brevi ſermone dicam, tempus exortum eſt, et omnia ad reditum eis expedita fuerunt. Nam et ex Peloponneſo Argivi aderant mercede conducti, et Naxius quidam, nomine Lygdamis, voluntarius ipſis adveniens, multum alacritatis addidit, allatis et pecuniis et viris.

62. Profecti autem Eretria, anno undecimo vertente redierunt, et primum in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi caſtra habentes cum factioſi ex urbe ſe conferebant, tum alii ex populis aſ-

ρίης ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον. ἐπεί τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἤσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἤσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ ἐς τὠϋτὸ συνιόντες, ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεόμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνὰν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὅς οἱ προσιὼν χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων,

---

fluebant, quibus erat tyrannis quam libertas optabilior: atque ita hi quidem congregabantur. Ceterum quandiu Pisistratus pecuniam cogebat, et postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra urbem degebant, rem nihili fecerunt: sed ubi acceperunt eum ex Marathone urbem versus movere, ita demum auxilia adversus eum comparant. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntes tendebant; et Pisistratus cum suis, postquam e Marathone digressi, simul uno agmine ad urbem venissent, accedunt ad Minervæ Pallenidis fanum, et castra ex adverso posuerunt. Hic divino instinctu fungens Amphilytus Acarnan, ariolus, Pisistrato adfuit, eumque accedens hexametro carmine vaticinatur, inquiens,

"Ἔῤῥιπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
Θύννοι δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

ξγ'. Ὁ μὲν δή οἱ ἐνθεάζων χρᾷ τάδε· Πεισίστρατος δὲ, συλλαβὼν τὸ χρηστήριον, καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθὲν, ἐπῆγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν, πρὸς κύβους, οἱ δὲ, πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ἐσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι. Φευγόντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾶται, ὅκως μήτε ἁλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους, προέπεμπεν· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ

Latus abit jam jactus, et est quoque rete repansum.
Nocte aderunt thynni claro sub sidere lunæ.

63. Hoc ille oraculum isti divinitus reddidit. Pisistratus vero, eo percepto, et se divinam vocem accipere affirmavit, et copias adduxit. Athenienses autem urbani tunc ad prandium se converterant, et post prandium partim ad tesseras, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant, eos in fugam vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum ibi consilium Pisistratus excogitat, ut Athenienses nec amplius recolligerentur, et dissipati manerent. Pueros impositos equis præmisit, qui assequuti fugientes,

Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες, καὶ ἀπιέναι ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑωϋτοῦ.

ξδʹ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισίστρατος τοτρίτον σχὼν Ἀθήνας, ἐῤῥίζωσε τὴν τυραννίδα, ἐπικούροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι· τῶν μὲν, αὐτόθεν, τῶν δὲ, ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων· ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν, καὶ καταστήσας ἐς Νάξον. καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ, καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμι· πρός γε ἔτι τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων. καθῆρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱροῦ εἶχεν, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεεν ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου. καὶ Πει-

---

mandata Pisistrati dicerent, juberentque eos bono animo esse, et ad sua quemque abire.

64. Ita parentibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potitus Athenis, tyrannidem stabilivit, tum adjutoribus multis, tum pecuniarum proventibus, partim indidem, partim a flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Atheniensium qui perstiterant, nec e vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamique permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem ita, quatenus prospectus a templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaveribus effossis, et in

σίστρατος μὲν ἐτυράννευεν Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνίδεω ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκηΐης.

ξέ. Τοὺς μέν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεητέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχέοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεήτας μούνους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, κατά τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοισιν ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδ' ἐς εὐνομίην. Λυκούργου τῶν Σπαρτιη-

---

alium ejusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est Atheniensium, eorum aliis in prœlio cæsis, aliis una cum Alcmæonida e patria profugis.

65. Talem itaque statum Atheniensium esse ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis e cladibus ereptos, et jam Tegeatis bello superiores esse.—Quippe Leonte Spartæ regnante et Hegesicle, Lacedæmonii quum cetera bella prospere gessissent, adversus solos Tegeatas cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis utebantur pessimis legibus et circa sese ipsos, tum etiam peregrinis intolerabiles, quæ instituta in melius ita muta-

τέων δοκίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσήϊεν ἐς τὸ μέγαρον, εὐθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε,

Ἥκεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε.

Οἱ μὲν δή τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτῃσιν. ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτροπεύσαντα Λεωβότεω, ἀδελφιδέου μὲν ἑωϋτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε, τάχιστα μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα

---

vere. Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto, ſimulatque in ædem ingreſſus eſt, Pythia hæc ſtatim inquit,

Ad mea veniſti præpinguia templa, Lycurge,
Grate Jovi et cunctis qui tecta tuentur Olympi.
Ambigo tene deum jam nunc hominemne ſalutem.
Sed multo magis eſſe deum te credo, Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei expoſuiſſe inſtituta quæ nunc a Spartiatis ſervantur. Ipſi tamen Lacedæmonii dicunt, Lycurgum, quum fuiſſet tutor filii fratris ſui Leobotæ, Spartiatarum regis, e Creta hæc attuliſſe. Siquidem

μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας, καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια· πρός τε τούτοισι, τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκοῦργος.

ξϛ'. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἱσάμενοι, σέβονται μεγάλως. οἷα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθεϊ οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα, καὶ εὐθηνήθησαν. καὶ δή σφιν οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσιν ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾷ τάδε,

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὔ τοι δώσω.
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,

---

quum primum tutor factus est, omnia jura immutavit: deditque operam nequis ea transgrederetur: deinde vero quæ ad bellum pertinent, enomotias, triacadas, et syssitia: super hæc ephoros ac senatores instituit Lycurgus.

66. Ita illi ad rectum vitæ genus translati sunt, et Lycurgum vita defunctum, delubro ædificato magnopere colunt. Ex quo cum bonitate soli, tum non exigua hominum copia, elevati sunt statim, ac bene floruerunt. Quin etiam non amplius suffecit illis pace et quiete frui, sed quum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni Arcadum regione oraculum Delphis consuluerunt.—Quibus Pythia respondit,

Me petis Arcadiam? magnum petis: haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam vescentes glande viri sunt,

Οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.
Δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι,
Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι, ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τεγεήτας. ἑσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτέων ἐζωγρήθησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ, καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται, ἐν τῇσιν ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ, περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι.

ξζ'. Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγε-

---

Qui te rejicient. Tibi ego haud invidero quicquam,
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus:
Utque queas campum metiri fune feracem.

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonii, a ceteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatis, ferentes compedes: videlicet captioso freti oraculo tanquam redacturi Tegeatas in servitutem. Verum congressi prœlio ac fugati, quicunque eorum vivi sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus inclusi, et campum Tegeatem mensi fune in eo opus fecerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad meam usque ætatem servatæ fuerunt in Tegea circa templum Minervæ Aleæ suspensæ.

67. Et priore quidem bello adversus Tegeatas assidue semper male pugnaverant:

ἦτας. κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον, καὶ τὴν Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιληΐην ἐν Λακεδαίμονι, ἤδη οἱ Σπαρτιῆται κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε γενόμενοι. ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἑσσοῦντο ὑπὸ Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, ἐπειρώτεον τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι, κατύπερθε τῷ πολέμῳ Τεγεητέων γενοίατο. ἡ δὲ Πυθίη σφιν ἔχρησε, τὰ Ὀρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀστέα ἐπαγαγομένους. ὡς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἷοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ Ὀρέστεω, ἔπεμπον αὖτις ἐς θεὸν ἐπειρησομένους τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὀρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε,

Ἔστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,

Crœsi tamen ætate et Anaxandrida ac Aristone regnantibus Lacedæmone, jam longe superiores Spartiatæ bello extiterunt, hunc in modum tales effecti. Quum semper in bello a Tegeatis superarentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt sciscitati, quemnam deorum placarent ut Tegeatarum victores existerent. His Pythia respondit, id fore, si ossa Orestis filii Agamemnonis referrent. Cujus loculum quum nequirent invenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti:
Hic duo flant venti vi pervehemente coacti,

Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πήματι κεῖται·
Ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα·
Τὸν σὺ κομισσάμενος, Τεγέης ἐπιτάῤῥοθος ἔσσῃ.

Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι· ἐς οὗ δὴ Λίχης τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρεν. οἱ δὲ ἀγαθόεργοί εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου. τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἂν ἐξίωσιν ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους, μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλῃ.

ξη'. Τουτέων ὦν τῶν ἀνδρῶν Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ, καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας, ἐλθὼν ἐς χαλκήϊον, ἐθη-

---

Forma hostis formæ, et noxæ superindita noxa;
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor.

Ubi hæc quoque audierunt Lacedæmonii, nihilo minus inventione abstinuerunt omnia disquirentes: donec Lichas, unus Spartiatarum eorum, qui benemeriti vocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, in civibus semper ex militia equestri egressi maxime senes, quinque quotannis, quos quo anno ex equitibus exeunt, oportet a Spartiatarum communi missos alios alio non cessare.

68. Ex his Lichas quum esset, rem illam apud Tegeam adinvenit, fortuna pariter atque solertia usus. Nam quum cum Tegeatis hoc tempore jus

εἶτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον· καὶ ἐν θωΰματι ἦν, ὁρέων τὸ ποιεόμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωϋμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου, "Ἦ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴπερ "εἶδες τό περ ἐγὼ, κάρτα ἂν ἐθωΰμαζες, ὅ-"κου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶϋμα ποιεύμενος "τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε "θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων, "ἐπέτυχον σορῷ ἑπταπήχεϊ, ὑπὸ δὲ ἀπιστίης "μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμᾶ μέζονας ἀνθρώ-"πους τῶν νῦν, ἀνῷξα αὐτὴν, καὶ εἶδον τὸν "νεκρὸν μήκεϊ ἶσον ἐόντα τῇ σορῷ. μετρήσας "δὲ, συνέχωσα ὀπίσω." Ὁ μὲν δή οἱ ἔλεγε τά περ ὀπώπεε· ὁ δὲ, ἐννώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλεόμενος· τοῦ

---

commercii eſſet, et iſte in ferrariam officinam veniſſet, intuebatur mirabundus ferrum dum procudebatur. Quo in ſpectaculo admirari eum animadvertens faber ferrarius, intermiſſo opere, "Certe magis, o Lacon hoſpes," inquit, "admirarere, ſi idem quod ego tu noſſes, qui tantopere admiraris ferri opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem, fodiens incidi in loculum ſeptem cubitorum: et quia incredulus eram, omnino fuiſſe majores quam nunc ſunt homines, aperui eum, et vidi cadaver ejuſdem loculo longitudinis: quam ubi menſus ſum, iterum obrui." Hæc illo referente quæ viderat, Lichas conſiderans, conjectabat hunc ex oraculo eſſe Oreſtem, hac utens conjectura: duos quidem quos cernebat fabri fer-

χαλκέος δύο ὀρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὕρισκε ἐόντας· τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφύραν, τόν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον· τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ἐπὶ πήματι κείμενον· κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων, ὡς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην, ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ, ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίην, ἐδίωξαν. ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐς Τεγέην, καὶ φράζων τὴν ἑωϋτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν. χρόνῳ δὲ ὡς ἀνέγνωσεν, ἐνοικίσθη. ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον, καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως ἐπειρώατο ἀλλήλων, πολλῷ κατυ-

rarii folles, totidem comperit eſſe ventos: incudem vero et malleum, formam et formæ repercuſſionem: ferrum vero quod cuderetur, noxam ſuperinditam noxæ: hac ratione id conjectans, quod in noxam hominis ferrum inventum ſit.—Hæc itaque cum conjectaviſſet, Spartam regreſſus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi ex compoſito et ficto ſermone hominem judicio aggredientes, exilio damnant. Qui Tegeam profectus, et calamitatem ſuam referens fabro ferrario, conducebat ab eo detrectante elocare cortem. Verum aliquanto poſt ubi perſuaſit, ibi domum habuit. Sic effoſſo ſepulchro oſſa collegit, eaque portans Spartam rediit. Quo ex tempore quoties ſe invicem experti ſunt, longe ſuperiores bello extitere

πέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δέ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

ξθ΄. Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος, ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας, καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ, ἐλθόντες ἔλεγον, "Ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν "τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε, "Ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν "Ἕλληνα φίλον προσθέσθαι, (ὑμέας γὰρ "πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος), ὑμέ-"ας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι, "φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος "ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης." Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο. Λακε-

---

Lacedæmonii : præterea vero magna etiam pars Peloponnesi jam eis parebat.

69. Hæc itaque omnia Crœsus audiens, misit nuncios Spartam cum muneribus, ad rogandam belli societatem, et mandatis quæ dicere oporteret. Ii postquam pervenerunt, "Nos," aiunt, "Crœsus misit, Lydorum aliarumque gentium rex, ita inquiens, O Lacedæmonii, quoniam deus oraculum reddidit, ut Græcum mihi amicum adsciscerem, et vos inter Græcos antecellere audio, vos igitur ex oraculo advoco, cupiens amicus esse et socius, citra dolum fraudemque." Crœsus hæc per legatos nunciavit.—Quorum adventu Lacedæmonii, qui et ipsi oraculum Crœso

δαιμόνιοι δὲ, ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἥσθησάν τε τῇ ἀπίξι τῶν Λυδῶν, καὶ ἐποιήσαντο ὅρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις, χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τούτῳ, τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἵδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δέ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην.

ό. Τουτέων τε ὦν εἵνεκεν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων, αἱρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν, αὐτοὶ ἔσαν ἕτοιμοι ἐπαγγείλαντι· τοῦτο δὲ, ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ

---

datum audierant, gavisi, fœdus hospitii societatisque inierunt. Etenim jam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quum illi misissent Sardes ad aurum coëmendum, quo usuri erant in id simulacrum Apollinis, quod nunc positum est in Thornace Laconicæ, eo auro sunt a Crœso donati.

70. Qua de re Lacedæmonii, quodque se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt.—Et partim quidem denuncianti sese paratos exhibuerunt; partim fabricatum craterem aheneum circa labia extrinsecus frequentibus animalium cælaturis ornatum, et trecentarum amphorarum capacem avexe-

χεῖλος, καὶ μεγάθεϊ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἄγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδις, δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ὡς ἐπεί τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητὴρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν, νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὡς ἐπεί τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροῖσον ἡλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναί μιν ἐς τὸ Ἡραῖον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μέν νυν τὸν κρητῆρα οὕτως ἔσχε.

---

runt, hoc dono volentes Crœſum remunerari: ſed ille Sardes non pervenit, propter alterutram harum quæ feruntur cauſſarum. Lacedæmonii quidem aiunt hunc craterem, quum veheretur Sardes, et prope Samum veniſſet, a Samiis fuiſſe interceptum; qui, cognita re, navibus iſtum longis aggreſſi fuere. Ipſi vero Samii aiunt, Lacedæmonios, qui craterem portabant, ſero venientes, quum audiſſent Crœſum captum eſſe cum Sardibus, illum in Samo vendidiſſe viris privatis, qui eum Junonis templo dedicavere: forſan autem et illi, qui vendiderunt, Spartam reverſi dixerint a Samiis ſibi fuiſſe ereptum. Ac de cratere ita res ſe habet.

οα΄. Κροῖσος δὲ ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρατηΐην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν, νομιζόμενος καὶ πρόσθεν εἶναι σοφὸς, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὔνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε, (οὔνομά οἱ ἦν Σάνδανις), "Ὦ βασιλεῦ, σὺ δ' ἐπ' ἄνδρας τοιού-
"τους στρατεύεσθαι παρασκευάζεαι, οἳ σκυ-
"τίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλ-
"λην ἐσθῆτα φορέουσι. σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα
"ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες
"τρηχείην. πρὸς δὲ, οὐκ οἴνῳ διαχρέονται,
"ἀλλὰ ὑδροποτέουσι· οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι

---

71. Crœſus autem aberrans in oraculo, adverſus Cappadociam exercitus comparabat, ſpe et Cyrum et potentiam Perſarum evertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam, nomine Sandanis, et antehac pro ſapiente habitus, et ab hac ſententia plus nominis apud Lydos conſequutus, hunc in modum Crœſo conſuluit; "Adverſus tales viros expeditionem paras, o rex, qui e corio quidem ſubligacula, etiam e corio reliquam veſtem ferunt: qui non quibus volunt cibis veſcuntur, ſed quos habent, utpote regionem aſperam incolentes. Ad hæc, potu non vini utuntur, ſed aquæ: non

" τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν
" δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεαι, τοῖσί
" γε μή ἐστι μηδέν; τοῦτο δὲ, ἢν νικηθῇς,
" μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γευσάμενοι
" γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν, περιέξονται, οὐ-
" δὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μέν νυν θεοῖσι
" ἔχω χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον ποιέουσι Πέρ-
" σῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς." ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἁβρὸν, οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

οβ'. Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπ' Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται· ἔσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι, τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι, Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ Κύρου· ὁ γὰρ οὖρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς, ὁ Ἅλυς

ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habent.—Hinc si vinces, quid illis eripias, quibus nihil est? sin victus fueris, animadverte quot bona amittes. Ubi gustaverint illi nostra bona, ea valde cupient, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non inducunt in animum Persis, ut Lydos bello invaderent." Hæc loquutus, non tamen Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum.

72. Porro Cappadoces a Græcis Syrii nominantur: et erant hi Syrii, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium

ποταμὸς, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὔρεος διὰ Κιλίκων, μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, Φρύγας. παραμειβόμενος δὲ τούτους, καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον· ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἁπάσης· μῆκος ὁδοῦ, εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦνται.

ογ΄. Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα, καὶ γῆς ἱμέρῳ, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωϋτοῦ μοίρην βουλόμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἐὼν, καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος

Medicum ac Lydium disterminabat fluvius Halys, qui ex Armenio monte fluit per Cilicas, dehinc ita fluens Matienos habet ad dextram, et Phrygas ad lævam; quos præterlapsus et boream versus sursum tendens hinc quidem Syrios Cappadocas includit, ab lævo autem Paphlagonas. Ita fluvius Halys cuncta fere inferiora Asiæ, a mari quod Cypro objectum est, ad Euxinum usque Pontum dirimit. Est autem cervix hæc totius hujus regionis; longitudinem itineris quod attinet, quinque dies viro expedito insumuntur.

73. Itaque adversus Cappadociam Crœsus cum exercitu profectus est, tum cupiditate regionis, volens hanc partem suæ adjicere, tum vel magis fiducia oraculi, et Cyrum ul-

Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κυαξάρεω, ἐόντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν, Μήδων δὲ βασιλῆα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων εἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω, ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ, ὡς ἐόντας ἱκέτας· ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιεόμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν, καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου, καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην, καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καί κοτε συνήνεικε ἑλεῖν σφέας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῇσι χερσὶ,

---

cisci annitens propter Astyagem. Quippe hunc Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem Crœsi, Cyrus Cambysis filius bello victum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hunc in modum affinis. Apud Scythas Nomadas quum esset seditio, caterva virorum clam excessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos; qui Scythas hos, utpote supplices, initio benigne excepit, et quum plurimi eos faceret, pueros eis tradidit imbuendos et lingua Scythica, et artificio sagittandi. Interjecto deinde tempore, quum Scythæ venatum assidue irent et semper aliquid afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita revertentes

ὁ Κυαξάρης (ἦν γὰρ, ὡς διέδεξε, ὀργὴν ἄκρος) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικείῃ. οἱ δὲ, ταῦτα πρὸς Κυαξάρεω παθόντες, ὥστε ἀνάξιά σφεων αὐτῶν πεπονθότες, ἐβουλεύσαντο τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἕνα κατακόψαι. σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κυαξάρεϊ δοῦναι φέροντες, ὡς ἄγρην δῆθεν· δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα τὸν Σαδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο. καὶ γὰρ Κυαξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτύμονες τῶν κρεῶν τουτέων ἐπάσαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες, Ἀλυάττεω ἱκέται ἐγένοντο.

οδ'. Μετὰ δὲ ταῦτα (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κυα-

manibus inanibus Cyaxares (erat enim, ut monſtravit, iræ non imperans) aſpere admodum cum contumelia inſectabatur. Id illi, ut ſe indignum, a Cyaxare pati non ferentes, conſilio habito decreverunt aliquem eorum puerorum quos docerent, concidere; apparatumque ut feras apparare conſueverant, Cyaxari offerre, perinde ac ferinam: idque quum obtuliſſent, quam celerrime ſe ad Alyattem Sadyattis filium Sardes conferrent.—Quod et factum eſt. Nam et Cyaxares et qui aderant convivæ ex his carnibus guſtaverunt: et Scythæ perpetrato hoc, Alyatti ſe ſupplices præbuerunt.

74. Quos poſtea repoſcenti Cyaxari quod Alyattes reddere abnuerat, bellum inter Lydos

ξάρεϊ) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλεμον, τῷ ἕκτῳ ἔτεϊ συμβολῆς γενομένης, συνήνεικε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης, τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον, ἐν ᾧ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοί τε καὶ οἱ Μῆδοι ἐπεί τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλόν τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην ἑωϋτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτούς, ἔσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κί-

---

Medosque quinquennale conflatum eſt. Quo in bello ſæpe Medi, ſæpe Lydi victores extiterunt, et nocturnum quoddam prœlium fecerunt. Quum vero pari fortuna hoc bellum utriſque cederet, ſexto anno ſignis collatis, contigit, ut in medio pugnæ repente dies nox efficeretur. Quam immutationem diei futuram Thales Mileſius Ionibus prædixerat, hunc ipſum annum præfiniens quo immutatio facta eſt. Lydi ac Medi ubi diem nocteſcere viderunt, a pugnando deſtiterunt: eoque propenſius utrique ad pacem inter ſe conſtituendam feſtinaverunt; auctoribus conventionis Syenneſi Cilice et

λιξ, καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὅρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἔσαν, καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύηνιν Ἀστυάγεϊ τῷ Κυαξάρεω παιδί. ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὅρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τά πέρ τε Ἕλληνες· καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωνται ἐς τὴν ὁμοχροΐην, τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

οε΄. Τοῦτον ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος ἐόντα ἑωϋτοῦ μητροπάτορα καταστρεψάμενος ἔσχε, δι᾽ αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τὰ Κροῖσος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε, εἰ στρατεύηται

Labyneto Babylonio: qui ut et fœdus intercederet et matrimonii commercium fieret, enisi sunt; decernentes ab Alyatte Aryenim filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dari: quoniam sine vehementi necessitudine conventiones stabiles servari non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cetero ritu Græcorum, tum insecando brachia summa in cute, ac mutuum sanguinem delingendo.

75. Hunc igitur Astyagem avum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo caussam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula miserat. Et quum responsum ve-

ἐπὶ Πέρσας; καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδήλου, ἐλπίσας πρὸς ἑωϋτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοίρην. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἅλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὡς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν· ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅκως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας), λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκ δεξιῆς ῥέειν. ποιῆσαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθέην ὀρύσσειν, ἄγοντα μηνοειδέα, ὅκως ἂν τὸ στρατόπεδον

---

nisset haud sincerum, sibi favere interpretatus, expeditionem iniit adversus Persarum terram. Atque ubi ad Halym flumen pervenit, tunc, ut ego quidem narro, pontibus ibi sitis copias traduxit; ut autem Græci plurimi dictitant, Thales Milesius traduxit ei. Nam quum incertus animi Crœsus foret, qua parte fluminis trajiceret exercitum, (nullosdum enim ex illis pontibus ea tempestate fuisse) fertur Thalen, qui in his castris aderat, fecisse, ut fluvius qui ad lævam exercitus fluebat, flueret etiam ad dextram. Fecisse autem hunc in modum. Fossam altam, exorsus superiore loco, quam erant castra, ductam in speciem lunæ, depressit, quæ castra, ut erant metata, a tergo

ἱδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι· ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὖτις παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον, ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλοι. ὥστε ἐπεί τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι· κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν;

οϛ΄. Κροῖσος δὲ, ἐπεί τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην. ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρης ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστά κῃ κειμένην. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἷλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν

---

amplecteretur: illac per fossam quum traduxisset ex pristino alveo fluvium, iterum eum, ubi castra præterisset, in suum alveum refunderet; ita ut quum divisus esset, celerrime fluvius utrinque permeabilis effectus sit. Quidam vero aiunt, veterem etiam omnino exaruisse alveum. Cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursum redierunt, illum transiverunt?

76. Crœsus igitur exercitu trajecto, venit in Cappadociæ regionem, quæ dicitur Pteria, omnium ejus plagæ tutissima, juxta urbem Sinopen ad pontum Euxinum fere sitam. Hic stativa habens, prædia Syriorum vastat, et urbem Pteriorum expugnat diripitque. Ce-

πόλιν, καὶ ἠνδραποδίσατο, εἷλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας, Συρίους τε οὐδὲν ἐόντας αἰτίους, ἀναστάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωϋτοῦ στρατὸν, καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἠντιοῦτο Κροίσῳ. πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὁρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας, ἐπειρᾶτό σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι· Ἴωνες μέν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκετο, καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρῶντο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης, καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθούσης. καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφότερα οὕτως ἠγωνίσατο.

---

pit quoque cunctas circum ſitas urbes, Syriosque ipſos nihil commeritos exterminavit. Hinc Cyrus coacto ſuo exercitu, adſumptisque omnibus, qui in medio incolebant, obviam pergit: miſſis tamen, antequam exercitum educere conaretur, caduceatoribus ad Ionas tentandos ut ad ſe a Crœſo deficerent. Illis abnuentibus, profectus caſtra Crœſo oppoſuit: ibidemque in regione Pteria pro viribus ſe invicem laceſſere. Commiſſaque acri pugna, et multis utrinque cadentibus, ad extremum noctis interventu dirimuntur, neutri victores. Atque hunc in modum duo exercitus dimicaverunt.

οζ'. Κροῖσος δὲ, μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωϋτοῦ στράτευμα· ἦν γάρ οἱ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου· τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὅρκιον, (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἤπερ πρὸς Λακεδαιμονίους,) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους, (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος·) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρεῖναι ἐς χρόνον ῥητόν· ἁλίσας τε δὴ τούτους, καὶ τὴν ἑωϋτοῦ συλλέξας στρατιὴν, ἐνένωτο, τὸν χειμῶνα παρεὶς, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύειν ἐπὶ

77. Crœſus, reprehenſus propter ſuas ipſius copias reſpectu multitudinis (nam exercitus ejus qui conflixit, multo minor erat, quam Cyri) in hoc reprehenſus, quum poſtero die Cyrus ipſum ſuperſederet invadere, regreſſus eſt Sardes, habens in animo evocare Ægyptios ex fœdere; quorum cum rege Amaſi, antequam cum Lacedæmoniis, ſocietatem inierat: arceſſere etiam Babylonios, cum quibus et ipſis ſocietatem armorum pepigerat; erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempeſtate Labynetus: denunciare item Lacedæmoniis ut ad dictam diem præſto eſſent: hisque et ſuis copiis coactis, ubi per hyemem quieviſſet, initio ſtatim veris tendere

τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα φρονέων, ὡς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις, ἔπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας, προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις. τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικὸς, πάντα ἀφεὶς, διεσκέδασε· οὐδαμᾶ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσῃ ἐπὶ Σάρδις.

οη'. Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη. φανέντων δὲ αὐτέων, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι. αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τοὺς ἐξηγητέας Τελμησσέων. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει ση-

---

adverſus Perſas. Hæc deſtinans Crœſus, abiit Sardes, dimiſitque caduceatores ad belli ſocios, edicentes, uti ad quintum menſem Sardes convenirent. Exercitum vero qui aderat ex militibus conductis, qui cum Perſis dimicaverat, miſſum fecit ac diſſipavit: minime ſperans unquam fore, ut Cyrus, qui ſic aequo Marte pugnaſſet, Sardes copias promoveret.

78. Hæc Crœſo ratiocinante, omnia ſuburbana colubris impleta ſunt: quos, ut apparuerunt, equi faſtidientes paſcua tondere comedebant. Id Crœſo cernenti viſum eſt, ut erat, eſſe portentum: ideoque e veſtigio mittebat conſultores ad conjectores Telmeſſenſes. His ita profectis, ubi accepto reſponſo ab Telmeſſenſibus, didicerunt quid vellet ſignifica-

μαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι. πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδις, ἥλω ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μέν τοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώρην· ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους, λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ, πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μέν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἡλωκότι, οὐδέν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

οθ'. Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου, μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾷν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὕρισκε πρῆγμά οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο τάχιστα

---

re portentum, non contigit ut Crœſo renunciarent. Nam priuſquam retro Sardes renavigarent, Crœſus eſt captus. Attamen Telmeſſenſes ita reſponderant, exercitum externum Crœſo illuc affuturum, qui quum adveniſſet, indigenas ſubigeret: quod dicerent anguem terræ prolem eſſe; equum, hoſtem et advenam. Haec Telmeſſenſes Crœſo ſunt interpretati, ſed jam capto; nondum tamen gnari eorum quæ de Sardibus ac ipſo Crœſo agerentur.

79. Cyrus certior factus, Crœſum, qui ſtatim poſt prœlium in Pteria geſtum abſceſſerat, conſtituiſſe poſt abitum diſpergere copias, conſilio inito, comperiebat operæ pretium

ἐπὶ τὰς Σάρδις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἁλισθῆναι τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δέ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον, οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου. ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπ᾽ ἵππων. δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἔσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί.

π΄. Ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελθόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὸν μέγα τε καὶ ψιλὸν, (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι, καὶ Ὕλλος συῤῥήγνυσι ἐς τὸν μέ-

---

esse quam celerrime posset, promovere exercitum Sardes, priusquam contraherentur iterum Lydorum copiæ. Hoc ubi probavit, statim quoque exequutus est: propereque ducto in Lydiam exercitu, ipsemet nuncius Crœso advenit. Unde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, quod præter opinionem præterque expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prœlium eduxit. Lydia vero gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior nec magis strenua: ex equisque illi pugnabant, hastasque longas gestabant, et erant equitandi sane periti.

80. Campus, in quo concursum est, ante urbem Sardianam jacet, magnus et nudus: quem cum alii amnes perfluentes, tum Hyllus, perrumpunt simul

γιστον, καλεόμενον δὲ Ἕρμον, ὃς ἐξ οὔρεος ἱροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταῤῥωδήσας τὴν ἵππον, ἐποίησε, Ἁρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε· ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἑωϋτοῦ εἵποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἁλίσας, καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα, ἄνδρας ἐπ᾽ αὐτὰς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν ἐνεσταλμένους. σκευάσας δὲ αὐτοὺς, προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προϊέναι πρὸς τὴν Κροίσου ἵππον· τῇ δὲ καμήλῳ ἕπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε. ὄπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς δὲ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους, κτείνειν

---

in omnium maximum, qui vocatur Hermus, qui e monte ſacro Matris Dindymenæ lapſus infunditur mari juxta Phocæam oppidum. Hic ubi vidit Lydos ad pugnandum inſtructos Cyrus, equitatum reformidans, conſtituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus quæ ipſius exercitum ſequebantur camelis, vel frumentum vel vaſa portantibus, ſarcinas detraxit, et viros impoſuit equeſtri veſte indutos: quibus ornatis præcepit, ut præirent ceteras copias adverſus Crœſi equitatum: peditatum, ut hanc cameli aciem ſubſequeretur, juſſit. Poſt hunc collocavit omnem equitatum. Poſtquam omnes ordinati erant, imperat

πάντα τὸν ἐμποδὼν γενόμενον, Κροῖσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδ' ἢν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου, τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρέων, οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκε ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροίσῳ ἄχρηστον ᾖ τὸ ἱππικὸν, τῷ δή τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνήεσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὤσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι, καὶ εἶδον αὐτὰς, ὀπίσω ἀνέστρεφον. διέφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἵ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν· ἀλλ' ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων, πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ, πεσόντων ἀμ-

---

eis, ne cui ceterorum Lydorum parcerent, ſed quemlibet occiderent obſiſtentem, præter ipſum Crœſum, ne ſi captus quidem repugnaret. Hæc imperavit. Camelos vero contra equitatum inſtruxit, hac ratione quod camelum equus reformidat, adeo quidem ut nec ſpeciem ejus intueri nec odorem ſentire ſuſtineat. Id ideo commentus eſt, ut equitatum Crœſi, quo ille ſe prævaliturum confidebat, inutilem redderet. Simulatque etiam in pugnam itum eſt, equi, olfactis protinus conſpectisque camelis, retro ſe avertunt, unde ſpes Crœſi interiit. Verum non protinus Lydi ob id exterriti ſunt, ſed cognita re, ab equis deſiliunt, ac pedites cum

φοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοί. κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος, ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

πα΄. Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη. Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις· τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθέειν, ὡς πολιορκεομένου Κροίσου.

πβ΄. Ἔς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαίμονα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι Σπαρτιήτῃσι κατ᾽ αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἔρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης.

Perſis confligunt; ſed tandem, multis utrinque cadentibus, vertuntur in fugam: ac repulſi intra muros, a Perſis obſidebantur ſic.

81. Quam obſidionem in longius proceſſuram ratus Crœſus, alios nuncios ex arce mittit ad ſocios. Nam qui antea dimiſſi erant, hi ad coëundum Sardes quintum menſem indixerant. At hos dimittebat, oratum, quam celerrima auxilia mitti ſibi utique jam obſeſſo, et cum ad alias ſocietates miſit, tum vero Lacedæmona.

82. Ceterum per id ipſum tempus et ipſis Spartiatis inciderat cum Argivis contentio de loco, qui dicitur Thyrea. Quem locum, etſi terræ Argolidis partem, tamen Lacedæmonii abciſum tenebant. Etenim Argivorum etiam erat

τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἡ πρὸς ἑσπέρην Ἀργείων, ἥ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώρη, καὶ ἡ Κυθηρίη νῆσος, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τριηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι· ὁκότεροι δ' ἂν περιγένωνται, τούτεων εἶναι τὸν χῶρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὴν ἑωϋτοῦ, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκε, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων, ὁρῶντες οἱ ἕτεροι ἑσσουμένους τοὺς σφετέρους, ἐπαμύνοιεν. συνθέμενοι ὦν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο. λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον. μαχομέ-

---

quidquid regionis Malea tenus ad occaſum vergit, tum in continente, tum inſulæ et aliæ, et Cytheria inſula. Quum ergo Argivi ſuo territorio adempto auxilium ferrent, ibi ab utriſque in colloquium ventum eſt, pactique ſunt, ut trecenteni utrinque dimicarent; et utri ſuperiores extitiſſent, eorum regio foret: atque ambo exercitus in ſuam terram diſcederent, nec permanerent dum dimicaretur; ea ſcilicet cauſſa, ne ſi adeſſent, parti ſuccumbenti auxilium ſui ferrent. His conventis, in diverſa digrediuntur. Ex utriſque delecti viri qui relicti ſunt conflixerunt: atque illis quidem ut æquo

νῶν δέ σφέων, καὶ γινομένων ἰσοπαλέων, ὑπελίποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς· Ἀργείων μὲν, Ἀλκήνωρ τε καὶ Χρόμιος· Λακεδαιμονίων δὲ, Ὀθρυάδης. ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων, ὡς νενικηκότες ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς, καὶ προσφορήσας τὰ ὅπλα πρὸς τὸ ἑωϋτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξι εἶχε ἑωϋτόν. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρῆσαν πυνθανόμενοι ἀμφότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾷν· λέγοντες, οἱ μὲν, ὡς ἑωϋτῶν πλεῦνες περιγεγόνασι· οἱ δὲ, τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον παραμείναντα, καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος δὲ, ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες

marte pugnantibus, ex ſexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idque noctis interventu. Ex Argivis duo, Alcenor et Chromius, qui tanquam victores curſu Argos contenderunt: ex Lacedæmoniis unus Othryades, qui ſpoliatis Argivorum cadaveribus, eorum arma ad ſua caſtra detulit, et ſe in ſuo ordine tenuit. Secundo die utrique re audita adfuerunt, ſibique victoriam vendicabant: Argivi quidem, quod ſuorum plures ſuperfuiſſe dicerent: Lacedæmonii vero, quod qui eorum ſuperfuerant, fugiſſent; ſuus autem perſtitiſſet, et iſtorum cadavera ſpoliaſſet. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac poſtquam permulti utrinque ceciderunt,

ἐμάχοντο· πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μέν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον, οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾷν. τὸν δὲ ἕνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρήσασθαι ἑωϋτόν.

πγ΄. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνεστεώτων πρηγμάτων, ἧκε οἱ Σαρδιηνὸς κῆρυξ,

---

Lacedæmonii vincunt. Quo ex tempore Argivi tonſis capitibus, quum antea neceſſario comati eſſent, legem condiderunt, ſe devoventes, ne prius comam aleret quiſquam Argivorum, neve mulieres aurum ferrent, quam Thyreas recuperaſſent. His e diverſo legem tulere Lacedæmonii, ut ab hoc tempore comati eſſent, quum antea non fuiſſent. Othryadem, qui unus e trecentis reliquus fuiſſet, aiunt pudore Spartam revertendi commilitonibus interfectis, illic apud Thyreas mortem ſibi conſciviſſe.

83. Quum hæc eſſet apud Spartiatas rerum conditio, advenit caduceator Sardianus pre-

δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὅμως ἐπεί τε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν. καί σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἑτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαυντο.

πδ΄. Σάρδιες δὲ ἥλωσαν ὧδε. ἐπειδὴ τεσσερεσκαιδεκάτη ἐγένετο ἡμέρη πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωϋτοῦ, διαπέμψας ἱππέας, προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τείχεος δῶρα δώσειν. μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προεχώρεε, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο προσβαίνων, τῷ οὔνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο

---

catum Crœſo obſeſſo auxilia. Illi, caduceatore audito, ſtatuerunt Crœſo ſtatim ſuccurrendum. Quibus jam ſe apparantibus, ac navibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœſumque vivum eſſe captum. Sic Lacedæmonii magnitudine caſus perculſi, ſuperſederunt.

84. Sardes autem hunc in modum ſunt expugnatæ. Quartodecimo quam obſideri cœptæ ſunt die, Cyrus, miſſis paſſim equitibus, ſuis copiis edicit, ſe dona daturum ei qui primus murum conſcendiſſet. Poſteaquam id conato exercitu res non proceſſit, ibi, quieſcentibus ceteris, Mardus quidam, cui nomen erat Hyrœades, aggredi eſt auſus a parte arcis

φύλακος. οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἁλῷ κοτέ. ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων μούνῃ οὐ περιήνεικε τὸν Λέοντα, τόν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησσέων δικασάντων, ὡς περιενειχθέντος τοῦ Λέοντος τὸ τεῖχος, ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας, τῇ ἦν ἐπίμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὸν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὦν δὴ Ὑροιάδης αὐτὸς ὁ Μάρδος, ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινα Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη, καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο.

---

ubi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequando arx caperetur haud suspectum erat, utpote loco prærupto atque inoppugnabili: quaque una parte Leonem Meles, qui antea fuerat Sardium rex, non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo si murum circumlatus esset, Sardes inexpugnabiles fore Telmessenses judicaverant. Eum Meles per ceteram partem muri circumduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circumducere prætermisit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte ipse Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad galeam superne devolutam et recepisse, advertit animum, atque

τότε δὲ δὴ ὁ αὐτός τε ἀναβεβήκεε, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον. προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἡλώκεσαν, καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.

πε'. Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικὴς, ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὦν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε,

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
Παιδὸς φθεγγομένου. τόδε σοι πολὺ λῷϊον ἀμφὶς
Ἔμμεναι. αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

---

consideravit: dehinc et ipse tunc conscendit, et ad ejus exemplum alii Persæ subinde, atque alii frequentes. Ita urbs Sardes capta est, atque omnis direpta.

85. Ipsi autem Crœso hæc contigerunt. Erat ei filius, cujus superius habui mentionem, habilis ad cetera, sed mutus. In priore igitur annorum felicitate ad vitium ejus emendandum Crœsus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum vero Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum: atque ei Pythia talibus respondit,

Lyde genus, rex multorum, valde inscie Crœse:
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longe.
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος ἤϊε γάρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων. Κροῖσος μέν νυν ὁρέων ἐπιόντα, ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τί οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανέειν. ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔῤῥηξε φωνήν· εἶπε δὲ, "Ὤνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον." οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγξατο· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης.

πϛ'. Οἱ δὲ Πέρσαι τάς τε δὴ Σάρδις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσερεσκαίδεκα, καὶ τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἑωϋτοῦ μεγάλην ἀρχήν. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ

Porro captis mœnibus quidam Perſa in Crœſum ſibi ignotum ut occiſurus vadebat. Quem invadentem ſe Crœſus quum videret, tamen præſenti clade affectus devitare negligebat, nihil putans differre an percuſſus oppeteret mortem. Filius ejus mutus, ubi vidit Perſam irruentem, præ metu et tanta ærumna, rupit vocem, inquiens, "o homo, ne perimas Crœſum." Atque hoc ille primum effatus, poſtmodum per omne vitæ tempus loquens extitit.

86. Perſæ et Sardibus potiti ſunt, et ipſo Crœſo vivo, quum regnaſſet annos quatuordecim, totidemque dies fuiſſet obſeſſus, deleto magna ſuo imperio, ut ei fuerat reſponſum. Eum captum Perſæ ad Cyrum duxe-

Κῦρον. ὁ δὲ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν πέδησι δεδεμένον, καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὁτεῳδὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρήν· βουλόμενος εἰδέναι εἴ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιέειν ταῦτα· τῷ δὲ Κροίσῳ ἑστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς, ἐσελθεῖν, καίπερ ἐν κακῷ ἐόντι τοσούτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἴη σὺν θεῷ εἰρημένον, τὸ Μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον. ὡς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης, ἐς τρὶς ὀνομάσαι, Σόλων. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα,

---

runt: quem ille vinctum compedibus ſuper ingentem quam ſtruxerat lignorum ſtruem imponit, circaque eum bis ſeptem Lydorum filios: ſive habens in animo primitias has alicui deo offerre, ſive volens votum perſolvere, ſive cupidus ſciendi, num quis dæmonum liberaret Crœſum, (quem religioſum eſſe audierat) quominus pyræ impoſitus vivus concremaretur. Hæc quidem Cyrum feciſſe aiunt. Crœſo autem ſuper pyram ſtanti, etſi in tanta calamitate poſito, tamen veniſſe in mentem Solonis, quod ab eo ſibi nutu dei fuiſſet dictum, Ex viventibus beatum eſſe neminem. Quod dictum ubi ſubiit Crœſo, ferunt eum refectum et ingemiſcentem ex vehemente taciturnitate ter Solon nominaſſe: et Cyrum, quum au-

κελεῦσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο. καὶ τοὺς, προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν εἰρωτεόμενον· μετὰ δὲ, ὡς ἠναγκάζετο, εἰπεῖν, "Τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετί-" μησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν." Ὡς δέ σφι ἄσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δὴ, ὡς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωϋτοῦ ὄλβον, ἀποφλαυρίσειε· οἷα δὴ εἴπας, ὥς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκεέ οἱ, τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε· οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωϋτὸν λέγων, ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι· τῆς δὲ

---

dixisset, jussisse interpretes eum percontari quemnam istum invocaret. Illosque accedentes fuisse percontatos, et hunc interrogatum silentium tenuisse. Deinde quum cogeretur, dixisse, "Illum, quem cum omnibus tyrannis colloqui ego, quam ingentem pecuniam præoptassem." Eum non plane illis declarantem, rursus interrogant ea quæ dicta erant. Efflagitantibus ac moleste urgentibus, inquit, quemadmodum Solon, domo Atheniensis, omnino venisset, et intuitus omnes ejus opes coram, pro nihilo duxisset; talia scilicet loquutus, ut sibi ipsi omnia cesserint illuc, quo iste dixerat: neque hæc magis de se ipso quam de omni hominum genere, et de iis præsertim qui sibi ipsis beati viderentur. Hæc

πυρῆς ἤδη ἁμμένης, καίεσθαι τὰ περιέσχατα. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε, καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν, ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωϋτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζῶντα πυρὶ διδοίη· πρός τε τούτοισι, δείσαντα τὴν τίσιν, καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν εἴη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύει σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροίσου. καὶ τοὺς, πειρωμένους οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι.

πζ΄. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι, τὸν Ἀ-

---

Crœſo referente, jam pyra incenſa, arſiſſe extrema: et Cyrum, auditis per interpretes quæ Crœſus dixiſſet, pœnituiſſe: quum ſe quoque hominem eſſe cogitaret, qui alium hominem, qui ſe inferior non fuiſſet opibus, vivum igni traderet. Præterea veritum ob id iram deorum, ac reputantem nihil eſſe in rebus humanis ſtabile, juſſiſſe ignem celerrime extingui jam ardentem, Crœſumque deferri et qui cum eo erant. Verum eos qui juſſi fuerant, non potuiſſe amplius vim ignis ſuperare.

87. Ibi ferunt Lydi Crœſum cognita Cyri ſententiæ mutatione, quum cerneret unumquemque extinguendo igni incumbentem, non tamen coër-

πόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστῆναι, καὶ ῥύσασθαί μιν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ. τὸν μὲν, δακρύοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν Θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χειμῶνά τε καταῤῥαγῆναι, καὶ ὗσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρήν. οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον, ὡς εἴη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλὴς καὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς, εἴρεσθαι τάδε, "Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε, ἐπὶ γῆν "τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον, πολέμιον ἀντὶ "φίλου ἐμοὶ καταστῆναι;" Ὁ δὲ εἶπε, "Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπρηξα τῇ σῇ μὲν "εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωϋτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ. "αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων Θεὸς,

---

cere posse, exclamando invocasse Apollinem, ut ipsi adesset, siquod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumque præsenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœso deum invocante, nubes repente, quum serenum ac tranquillum esset, contractas esse, et procellam erupisse, ac vehementissima aqua pluisse, et rogum extinctum fuisse. Ita Cyrum, cognito diis gratum ac bonum virum esse Crœsum, e pyra deposuisse, atque hunc in modum interrogasse, "Crœse, quisnam tibi hominum persuasit ut cum exercitu invaderes fines meos, ex amico factus hostis?" Cui Crœsus, "Ego, inquit, o rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo

" ἐπάρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω " ἀνόητός ἐστι, ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης " αἱρέεται. ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πα- " τέρας θάπτουσι· ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες τοὺς " παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί κου φίλον " ἦν οὕτω γενέσθαι."

πη΄. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισέ τε ἐγγὺς ἑωϋτοῦ, καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε. ἀπεθώϋμαζέ τε ὁρέων καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ, συννοίῃ ἐχόμενος, ἥσυχος ἦν. μετὰ δὲ, ἐπιστραφείς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κεραΐζοντας, εἶπε, "Ὦ βασιλεῦ, κότερον λέγειν πρὸς σε τὰ " νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾷν ἐν τῷ παρεόντι " χρόνῳ χρή;" Κῦρος δέ μιν θαρσέοντα ἐκέ-

---

auctore, qui me ad bellum gerendum impulit. Neque enim quiſpiam ita amens eſt ut bellum quam pacem præoptet. Nam in pace filii ſepeliunt patres, in bello patres filios. Sed ut iſta fierent, dæmonibus cordi fuit."

88. Hæc Crœſus loquutus eſt: quem Cyrus ſolutum juxta ſe collocavit, ac in multa ſane obſervantia habebat, intuensque eum admirabatur, tam ipſe quam omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus ſilentium tenebat. Mox attendens, ac cernens Perſas Lydorum diripientes urbem, " Utrum debeo, inquit, o rex, tibi loqui quod ſentio, an tacere hoc tempore?" Cyrus vero eum, quæcunque liberet, au-

λευε λέγειν ὅ,τι βούλοιτο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων, "Οὗτος ὁ πολλὸς ὅμιλος τί ταῦτα "σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται;" Ὁ δὲ εἶπε, "Πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει, καὶ χρήματα "τὰ σὰ διαφορέει." Κροῖσος δὲ ἀμείβετο, "Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν, οὔτε χρήματα τὰ "ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων "μέτα. ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ "σά."

πθ'. Κύρῳ δὲ ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μεταστησάμενος δὲ τοὺς ἄλλους, εἴρετο Κροῖσον ὅ,τι οἱ ἐνορώη ἐν τοῖσι ποιευμένοισι. ὁ δὲ εἶπε, "Ἐπεί τέ με θεοὶ δῶκαν δοῦλον σοὶ, "δικαιῶ, εἴ τι ἐνορῶ πλέον, σημαίνειν σοι. "Πέρσαι, φύσιν ἐόντες ὑβρισταὶ, εἰσὶ ἀχρήμα-"τοι· ἢν ὦν σὺ τούτους περιΐδῃς διαρπάσαν-

---

dacter proloqui jussit. Tunc ille Cyrum percontatur, "Ista, inquiens, tanta frequentia quid illa sic properat agere?" Cui Cyrus, "Tuam, inquit, urbem diripit, tuasque opes dissipat. Atqui, Crœsus excipit, neque urbem meam diripit, neque meas opes. Nihil enim mihi jam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntque."

89. His verbis injecta cura, Cyrus Crœsum semotis arbitris interrogat quidnam in his, quæ fierent, sibi constituendum censeret? Ad quem Crœsus, "Quoniam, ait, me dii servum tibi tradiderunt, jure debeo, siquid amplius animadvertero, id tibi indicare. Persæ natura proterva sunt, et iidem inopes. Quos si diripientes tu ac poti-

“ τας καὶ κατασχόντας χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτέων ἐπίδοξα γενέσθαι· ὃς ἂν αὐτέων πλεῖστα κατάσχῃ, τοῦτον προσδέκεσθαί τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποίησον ὧδε, εἴ τοι ἀρέσκοι τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὥς σφεα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διΐ. καὶ σύ τέ σφι οὐκ ἀπεχθήσεαι βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἑκόντες ποιήσουσι.”

ϟ′. Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος, ὑπερήδετο, ὥς οἱ ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ πολλά, καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπιτελέειν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε·

entes magnis opibus negligis, id tibi ex his credibile est eventurum, ut quisque istorum plurimis opibus potietur, ita facillime in te rebellaturum, esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito. Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui auferentes vetent exportari opes, tanquam earum decimæ Jovi necessario reddendæ sint. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo; et ipsi agnoscentes te justa agere, non inviti facient.”

90. Hæc audiens Cyrus, majorem in modum gavisus est tali admonitu, eaque vehementer approbavit; et jussis satellitibus id exequi quod Crœsus

"Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ ἀνδρὸς βασιλέος "χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν, αἴτεο δόσιν "τήν τινα βούλεαί τοι γενέσθαι παραυτίκα." Ὁ δὲ εἶπε, "Ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαριέαι "μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐτί- "μησα ἐγὼ θεῶν μάλιστα, ἐπείρεσθαι, πέμ- "ψαντα τάσδε τὰς πέδας, εἰ ἐξαπατᾷν τοὺς "εὖ ποιεῦντας νόμος ἐστί οἱ." Κῦρος δὲ εἴρε- το ὅ,τι οἱ τοῦτο ἐπηγορεύων παραιτέοιτο. Κροῖ- σος δέ οἱ ἐπαλιλλόγησε πᾶσαν τὴν ἑωϋτοῦ διά- νοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα· καὶ ὡς ἐπαρθεὶς τῷ μαντηΐῳ, ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα, κατέβαινε αὖτις παραιτεόμενος, ἐπεῖ- ναί οἱ τῷ θεῷ τούτων ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γε-

---

ipsi subjecisset, his verbis eum affatus est; "Crœse, quandoquidem et facta et dicta tua promta viri regis sunt, pete quid muneris a me velis impræsentiarum tibi dari." Ad quem Crœsus, "O here, inquit, maxime gratum mihi facies, si siveris me deum Græcorum, quem ego maxime omnium veneratus sum, percontari missis ad eum his vinculis, nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere." Et Cyro interroganti quidnam id esset, quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaque sibi oracula, et præcipue donaria sua, et quemadmodum excitus oraculo suscepisset adversus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi." Ad quem

λάσας εἶπε, "Καὶ τούτου τεύξεαι παρ' ἐμεῦ, "Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἑκάστοτε "δέῃ." Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο, τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν, εἰρωτᾷν εἰ οὔ τι ἐπαισχύνεται, τοῖσι μαντηΐοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι· δεικνύντας τὰς πέδας. ταῦτά τε ἐπειρωτᾷν, καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι.

ϟα'. Ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι, καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα, τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε, "Τὴν πεπρωμένην μοίρην ἀδύνα-"τά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ. Κροῖσος δὲ "πέμπτου γονέος ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν

ridens Cyrus, "Et hoc, inquit, Crœse, a me impetrabis, et quicquid aliud identidem tibi opus erit." Ubi hæc audivit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, jussos, quum ad limen templi vincula posuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet, per oracula qui Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam eversurum; unde tales primitiæ ipsi offerrentur: compedes scilicet ostendendo; et sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas esse ingratis.

91. Lydis illuc profectis, et hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse: "Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quinti procreatoris crimen luit, qui quum es-

" δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικηΐῳ ἑ-
" πισπόμενος, ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα, καὶ ἔσ-
" χε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν.
" προθυμεομένου δὲ Λοξίεω ὅκως ἂν κατὰ
" τοὺς παῖδας τοὺς Κροίσου γένοιτο τὸ Σαρ-
" δίων πάθος, καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον,
" οὐκ οἷόν τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας. ὅ-
" σον δὲ ἐνέδωκαν αὗται, ἠνύσατο, καὶ ἐχαρί-
" σατό οἱ. τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν
" Σαρδίων ἅλωσιν. καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω
" Κροῖσος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἁ-
" λοὺς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων,
" καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαν-
" τήϊον τὸ γενόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμ-
" φεται. προηγόρευε γάρ οἱ Λοξίης, ἢν στρα-
" τεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν

ſet ſatelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus eſt, nihil ad ipſum pertinente. Verum Apollo, quum ſtuduerit ut hæc Sardium clades liberis Crœſi, non ipſi Crœſo contingeret, tamen transferre fata non potuit: ſed quatenus illa permiſerunt, annixus eſt, atque ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœſus diſcat, tot illis annis ſerius quam fata deſtinarant, ſe fuiſſe captum. Secundo loco, quod ipſi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud recte Crœſus conqueritur; quoniam Apollo prædixit, eum eſſe magnum imperium, ſi bellum Perſis inferret,

" καταλύσειν. τὸν δὲ, πρὸς ταῦτα χρῆν εὖ
" μέλλοντα βουλεύεσθαι, ἐπείρεσθαι πέμψ-
" αντα, κότερα τὴν ἑωϋτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι
" ἀρχήν. οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν, οὐδ᾽ ἐπα-
" νειρόμενος, ἑωϋτὸν αἴτιον ἀποφαινέτω. ᾧ καὶ
" τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ
" εἶπε Λοξίης περὶ ἡμιόνου· οὐδὲ τοῦτο συνέ-
" βαλε· ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος οὗτος ἡμίονος.
" ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μη-
" τρὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου. ἡ
" μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς, καὶ Ἀστυάγεος θυγά-
" τηρ τοῦ Μήδων βασιλέος· ὁ δὲ, Πέρσης τε
" ἦν, καὶ ἀρχόμενος ὑπ᾽ ἐκείνοισι· καὶ ἔνερθε
" ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ ἑωϋτοῦ συνοί-
" κεε." Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι
Λυδοῖσι· οἱ δὲ ἀνήνεικαν ἐς Σάρδις, καὶ ἀ-

---

everfurum: de qua re ipfum recte confultare volentem, decuerat mittere fcifcitatum, utrum ipfius Apollo diceret imperium, an Cyri? Sed quod dictum erat, nec confiderans, nec denuo interrogans, fibi ipfi acceptum referat. Quod autem ultimo refponfo ait Apollinem dixiffe de mulo, ne hoc quidem difcuffit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diverfarum gentium parentibus ortus fit, generofiore matre, patre tenuiore. Nam illa quidem, Meda erat, Aftyagis Medorum regis filia; hic autem, Perfa, et Medis fubjectus: et licet omnium infimus, tamen dominam fuam in matrimonium duxit." Hæc Lydis Pythia refpondit, quæ illi

πήγγειλαν τῷ Κροίσῳ. ὁ δὲ, ἀκούσας, συνέγνω ἑωϋτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτάδα, καὶ οὐ τοῦ θεοῦ.

ϞΒ΄. Κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν, καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν, ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δέ ἐστι καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μοῦνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἵ τε βόες αἱ χρύσεαι, καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ Προνηΐης τῆς ἐν Δελφοῖσι, ἀσπὶς χρυσέη μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιεόντα, τὰ δ' ἐξαπόλωλε τὰ τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν

Sardes reversi Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnovit culpam esse, non dei. De Crœsi igitur imperio et prima Ioniæ subactione ita res se habent.

92. Porro Crœsi non hæc solum quæ jam diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus est aureus, quem illic Apollini nuncupavit Ismenio: apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque.—Quinetiam in Proneæ templo apud Delphos clypeus aureus ingens. Atque hæc etiamnum ad mea usque tempora supererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac vero quæ apud Branchidas Milesiorum a Crœso dedicata fuerunt, pondere, quantum intelligo, æquali et

καὶ ὅμοια τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μέν νυν ἔς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε, οἰκήϊά τε ἐόντα, καὶ τῶν πατρῴων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων, ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος. Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττῃ, Πανταλέων δὲ, ἐξ Ἰάδος. ἐπεί τε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἕλκων διέφθειρε· τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε

ſimilia erant iis quæ ſunt Delphis. Ceterum ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai miſit templum, hæc ibi, veluti domeſtica bona, paternarumque facultatum libamina, divis conſecravit. Quandoquidem cetera donaria e facultatibus erant viri adverſarii, qui Crœſo, priuſquam regnaret, repugnans, Pantaleontis partibus impenſe ſtudens hunc in regni poteſtatem provehere conabatur. Pantaleon enim et ipſe Alyattis filius erat, Crœſi frater, at non ex eadem matre. Nam Crœſus natus fuit Alyatti ex Carica uxore, Pantaleon ex Iade. Quum autem tradito a patre imperio Crœſus potiretur, hominem illum qui ſibi reſtiterat, in carduis fulloniis tractum interemit; bona autem ejuſdem jam ante con-

ἐς τὰ εἴρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Ϟγ΄. Θώϋματα δὲ γῆ Λυδίη ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, οἷά τε καὶ ἄλλη χώρη, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος. ἓν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστιν αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μέν ἐστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα, χῶμα γῆς. ἐξειργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὖροι δὲ πέντε ἐόντες, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω· καί σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον ἐὸν

ſecrata, tunc uti diximus iis locis dedicavit. Atque de donariis hactenus dictum ſit.

93. Porro Lydia quæ ſcribantur nulla ſane miranda habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta e Tmolo deferri ſolita. Unum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum et Babyloniorum opera. Ibi enim eſt Alyattis Crœſi parentis ſepulcrum, cujus crepido e grandibus eſt lapidibus: reliqua ſepulcri pars, aggeſtio terræ. Id conſtruxerunt homines forenſes atque operarii, et una cum his ad quæſtum proſtitutæ puellæ. Ceterum ad meam uſque ætatem in ſummo tumulo quinque termini ſtabant, quibus literæ inſculptæ indicant quæ ſinguli elaboraverint: apparebatque ex menſura, puel-

μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαί σφισι φερνὰς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσουσι τοῦτο ποιέουσαι. ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωϋτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματός, εἰσὶ στάδιοι ἓξ, καὶ δύο πλέθρα· τὸ δὲ εὖρός ἐστι πλέθρα τριακαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι. καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι.

ϟδ΄. Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέονται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι· πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι

---

larum opus esse maximum. Lydorum enim populi filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulcri hujus ambitus, stadiorum est sex, et duorum arpendiorum: latitudo, arpendiorum tredecim. Confinis est eidem sepulcro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem; vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem sic habet.

94. Lydi legibus propemodum utuntur Græcorum similibus, nisi quod illi filias tradant vitæ meretriciæ. Primi eorum quos novimus, nummum aureum argenteumque ad utendum percusserunt, et primi caupones extiterunt. Aiunt et ipsi se ludos invenisse, qui etiamnum

κατεστεώσας, ἑωϋτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι, καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι, ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄτυος τοῦ Μάνεω βασιλῆος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας· μετὰ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίζησθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρεθῆναι δὴ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων, καὶ τῶν ἀστραγάλων, καὶ τῆς σφαίρης, καὶ τῶν ἄλλεων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεσσῶν. τούτων γὰρ ὦν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκηϊοῦνται Λυδοί. ποιέειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι, παυομένους τῶν παιγνιέων.

---

apud Græcos et ipſos obtinent, ſimul autem hæc in ſuis terris inveniſſe, et in Tyrrheniam colonos duxiſſe. Id quod hunc in modum accidiſſe referunt: tempore Atyis regis, Manis filii, annonæ difficultatem per univerſam Lydiam acrem fuiſſe, et aliquamdiu quidem Lydos vitam aſſiduis laboribus toleraſſe; poſtea vero, quum non ceſſaret, remedia quæſiviſſe, et alium aliud excogitaſſe. Tum igitur inventum ab iiſdem et teſſerarum et talorum ludum, et pilæ, ceterorumque luſuum omnium genera, præterquam calculorum. Horum enim inventionem ſibi non vendicant Lydi. Porro his inventis ad famem ſic uſos eſſe, alterum quidem dierum totum luſibus dediſſe, ut videlicet cibos non quærerent: altero

τοιούτῳ τρόπῳ διάγειν ἐπ' ἔτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι· ἐπεί τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακὸν, ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλῆα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι, τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ, τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρης. καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων, ἑωϋτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν· ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ, τὸν ἑωϋτοῦ παῖδα, τῷ οὔνομα εἶναι Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρης, καὶ καταβῆναι ἐς Σμύρνην, καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν· ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους, ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς· ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας,

---

autem a lusibus abstinentes, vesci consuevisse. Atque hoc modo vixisse annis duodeviginti. Ubi autem malum non remitteret, sed magis etiam sæviret, tum regem universos Lydos bifariam divisos in sortem misisse, et hos quidem ut in sedibus suis manerent, illos vero ut exirent ex patria. Ac vero iis qui in sedibus suis mansionem sortiti essent, regem ipsum se addidisse: illis autem qui egrediebantur, filium suum, cui nomen Tyrrheno. Hos ex sortis casu e Lydia excedentes, descendisse Smyrnam: et mox fabricatis navigiis, quibus ea, quæ ad supellectilem commoda habebant, imponerent, ad victum sedesque quærendas oram solvisse; donec varias nationes prætervecti, ad Umbros pervenissent: ubi civita-

καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τοῦδε. ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τοῦ παιδὸς, ὅς σφεας ἀνήγαγε· ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους ὀνομασθῆναι Τυρσηνούς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι ἐδεδούλωντο.

ϛέ. Ἐπιδίζηται δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τόν τε Κῦρον, ὅστις ἐὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε, καὶ τοὺς Πέρσας, ὅτεῳ τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. Ὡς ὦν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω· ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καί κως οὗτοι περὶ

---

tibus conftructis, ad hunc ufque diem habitaverint, ac pro Lydis regii filii, qui eos deduxit, nomen mutaviffe, ut hujus appellatione quoque nominati fuerint Tyrrheni. Lydi itaque a Perfis in fervitutem redacti fuerunt.

95. HINC jam nobis requirit oratio et Cyrum, quifnam fuerit ille, qui Crœfi evertit imperium, et Perfas, quomodo Afiæ imperio potiti fint. Igitur quemadmodum quidam memorant Perfarum, non qui res Cyri extollere, fed prout illa fe habent, referre ftudent, ita ego confcribam; gnarus triplices alias effe de Cyro narrandi vias. Quum Affyrii annis quingentis viginti fuperiorem Afiam obtinuiffent, primi Medi ab ipfis

τῆς ἐλευθερίης μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίεε τὠυτὸ τοῖσι Μήδοισι.

Ϟϛʹ. Ἐόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἤπειρον, ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας περιῆλθον· ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφὸς, τῷ οὔνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δ' ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ Δηϊόκης, ἐρασθεὶς τυραννίδος, ἐποίεε τοιάδε· κατοικημένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωϋτοῦ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος, καὶ μᾶλλόν τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκεε· καὶ ταῦτα μέντοι, ἐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν, ἐποίεε, ἐπιστάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιόν

---

deficere cœperunt: qui cum Aſſyriis pro libertate prœliati ſtrenue ſe geſſerunt, excuſſoque ſervitutis jugo libertatem obtinuerunt. Poſt quos et aliæ nationes idem fecerunt quod et Medi.

96. Ceterum quum jam per continentem gentes omnes propriis viverent legibus, hac occaſione rurſus tyrannidi ſubjecti fuerunt. Fuit apud Medos vir ſapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortæ, qui quum ad tyrannidem aſpiraret, ita ſe geſſit. Quum Medi per vicos habitarent, Deioces cum ante apud ſuos probatus, tum magis ſtudioſiusque æquitatem colens exercebat, idque, quia videbat apud Medos univerſos magnam quandam legum infir-

ἐστι. οἱ δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι, ὁρῶντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστήν μιν ἑωϋτῶν αἱρέοντο. ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεόμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα, ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων οὕτω, ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμῃσι ὡς Δηϊόκης εἴη ἀνὴρ μοῦνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμῃσι, τότε ἐπεί τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι· τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο.

4ζ'. Πλεῦνος δε ἀεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐὸν, γνοὺς ὁ Δηϊόκης ἐς ἑωϋτὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθαπερ

---

mitatem, fat fciens æquitati iniquitatem eſſe inimicam. Medi vero qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, judicem ipſum ſibi conſtituunt. Hic, ut qui principatum ambiret, rectum ſe æquumque præbuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares obtinuit haudquaquam exiguam; adeo ut hæc intelligentes ceterorum pagorum incolæ, nempe Deiocem ſolum eſſe qui incorrupte judicaret, prius iniquis ſententiis adflicti, tunc poſtquam audiverunt, læti affluerent ad Deiocem et ipſi litigaturi; poſtremo nulli alii id committerent.

97. Quum vero numerus accurrentium ſemper creſceret, utpote qui intelligerent ſententias ex vero terminari, Deioces, animadvertens univerſa

πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὔτ' ἔφη δικᾶν ἔτι. οὐ γάρ οἱ λυσιτελέειν, τῶν ἑωϋτοῦ ἐξημεληκότα, τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. ἐούσης ὦν ἁρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τὠϋτὸ, καὶ ἐδίδοσάν σφισι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι, "Οὐ "γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεόμενοι, δυνα"τοὶ εἰμὲν οἰκέειν τὴν χώρην· Φέρε, στήσωμεν "ἡμέων αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἥ τε χώρη "εὐνομήσεται, καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμε"θα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα." Ταῦτά κη λέγοντες, πείθουσι ἑωϋτοὺς βασιλεύεσθαι.

---

in se unum incumbere, neque amplius illic considere, ubi prius præsidens judicabat, volebat, neque omnino judicaturum amplius dixit: siquidem non e re sua esse, si totum diem, rebus suis neglectis, dirimendis aliorum litibus impenderet. Quum igitur rapinæ sceleraque passim per vicos multo etiam magis quam prius patrarentur, Medi convocato concilio, de communi rerum statu colloqui cœperunt. Et quantum mihi videtur, Deiocis amici maxime in hanc sententiam loquebantur; "Nequaquam præsenti modo viventes hanc nostram regionem possumus habitare; age, constituamus nobis ipsis regem, ut sic regio nostra bonis legibus administretur, et nos ad opera eamus, neque præ impunitate scelerum excidamus." Quæ quum sic referrentur, consciscunt Medi ut regnentur.

ϞΗ'. Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων ὅντινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωϋτῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι, καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροισι. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι. οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρὰ, ἵνα αὐτὸς ἔφρασε τῆς χώρης· καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ, ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἓν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας, τῶν ἄλλων ἧσσον ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερὰ, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἑ-

---

98. Continuo ubi consultatum est quemnam regem crearent, Deioces adeo ab omnibus productus in medium et commendatus est, ut omnium suffragio rex comprobaretur. At ille jussit et ædificia sibi erigi regno digna et stipatoribus se roborari. Huic Medi hæc præstiterunt, eique ædificia ingentia probeque munita extruxerunt in ea quam designaverat regione: permiserunt quoque satellites ex universis Medis sibi deligere. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit unum oppidum condere, ut hoc uno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia constituit ampla simul et valida, ea ipsa quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus

τερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισί ἐστι ὑψηλότερος. τὸ μέν κου τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει, κολωνὸς ἐὸν, ὥστε τοιοῦτο εἶναι· τὸ δὲ καὶ μᾶλλόν τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἑπτὰ, ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλήϊα ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηναίων κύκλον μάλιστά κη τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνες εἰσὶ λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου, μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου, φοινίκεοι. τετάρτου δὲ, κυάνεοι· πέμπτου δὲ, σανδαρακινοί. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἠνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι. δύο δὲ οἱ τελευταῖοί εἰσι, ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ

muri alter orbis alteri inditus erat: ſic nimirum conſtitutis mœnibus, ut orbis alter altero ſolis pinnis foret excelſior. Adjuvabat huc loci ipſius commoditas, quum collis eſſet, ut talis fieret. Sed acceſſit etiam majus quiddam data opera factum; ſiquidem ambitus iſti ſimul omnes numero ſunt ſeptem, in quorum poſtremo regia eſt et theſauri. Horum vero maximus murus magnitudine ferme illum Athenarum æquat ambitum. Ac primi quidem ambitus pinnæ colore ſunt albicanti, ſecundi nigro, tertii purpureo, quarti cæruleo, quinti ſandaracino. Ita per cunctos ambitus pinnæ fulſerunt coloribus

δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας.

Ϟθ'. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἑωϋτῷ τε ἐτείχεε, καὶ περὶ τὰ ἑωϋτοῦ οἰκία· τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶτός ἐστι ὁ καταστησάμενος, μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδένα, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὁρᾶσθαί τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός. πρός τε τούτοισι ἔτι γελᾷν τε καὶ πτύειν ἀντίον, καὶ ἅπασι τοῦτό γε εἶναι αἰσχρόν. ταῦτα δὲ περὶ ἑωϋτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν μὴ ὁρέοντες οἱ ὁμήλικες ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ καὶ οἰκίης οὐ φλαυροτέρης, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπεοίατο, καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὁρέωσι.

Poſtremi vero duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas.

99. Et hæc quidem munimenta Deioces ſibi ſtruxit, et circa ſuam regiam; ac reliquum populum circumcirca habitare murum juſſit. Ceterum univerſis conſtructis, ordinem hunc impoſuit primus Deioces, ne cui ad regem ingredi liceret, ſed per internuncios cuncta tranſigerentur, adeo ut nec conſpiceretur rex a quoquam: ad hæc, nec ridere, nec expuere coram eo, quod et omnibus factu deforme eſſet. Hæc ideo circa ſe inſtituit glorioſa, ne videlicet eum cernentes æquales et una cùm eo educati et ex domo orti non viliore, neque virtute ac beneficentia inferiores doleant atque inſidientur; ſed quidam diverſus et alienus ipſis eſſe videatur non intuentibus.

ρ΄. Ἐπεί τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε, καὶ ἐκράτυνε ἑωϋτὸν τῇ τυραννίδι, ἦν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός. καὶ τάς τε δίκας γράφοντες, εἴσω παρ᾽ ἐκεῖνον ἐσεπέμπεσκον· καὶ ἐκεῖνος διακρίνων, τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε. τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο κατ᾽ ἀξίην ἑκάστου ἀδικήματος ἐδικαίευ, καί οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην τῆς ἦρχε.

ρα΄. Δηϊόκης μέν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοῦνον, καὶ τούτου ἦρξε· ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένεα, Βουσαὶ, Παρητακηνοὶ, Στρούχατες, Ἀριζαντοὶ, Βούδιοι, Μάγοι. γένεα μὲν δὴ Μήδων ἐστὶ τοσάδε.

---

100. Quibus quum ſeſe Deioces jam adornaſſet, atque in imperio confirmaſſet, in exercenda juſtitia valde ſeverum ſe præbuit. Etenim litigantes cauſſas ſuas conſcriptas intro per internuncios ad eum mittebant, quas ille deciſas remittebat. Et hæc quidem in judiciis factitabat. Ceteris autem in rebus hunc ordinem inſtituerat: Si quem intellexiſſet injuriam cuipiam facere, hunc ad ſe arceſſitum, indicta pro delicti cujuſque modo pœna multabat: in quem uſum exploratores auſcultatoresque per univerſam regionem habebat.

101. Deioces igitur ſolam Medicam contraxit in unam nationem, eique imperavit. Cujus nationis tot numero gentes ſunt, Buſæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budii, Magi. Hæc ſunt tot Medorum gentes.

ρϐʹ. Δηϊόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς, τελευτήσαντος Δηϊόκεω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν. παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρῆτο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων, ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο, καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφότερα ἰσχυρὰ, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην, ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος. ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἳ Νίνον εἶχον, καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων, ἅτε ἀπεστεώτων, ἄλλως μέντοι ἑωϋτῶν εὖ ἥκοντες· ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτός τε διεφθάρη,

---

102. Deioce defuncto, qui annos tres et quinquaginta regnavit, filius ejus PHRAORTES fuscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Perfis, eosque primos in poteftatem Medorum redegit. Quibus duabus nationibus potitus, valida utraque, mox Afiam fubegit, aliam deinceps atque aliam invadendo gentem: donec ad Affyrios oppugnandos pervenit, et quidem ad eos Affyriorum qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, fed tunc a fociis per defectionem defertos, alioqui per fe bene habentes. Adverfus hos expeditione fufcepta Phraortes, fecundo ac vicefimo quam regno potitus eft anno, cum

ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

ργ΄. Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἑκάστους εἶναι, τούς τε αἰχμοφόρους, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς τοξοφόρους· προτοῦ δὲ ἀναμὶξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἐστι μαχεσάμενος, ὅτε νὺξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι· καὶ ὁ τὴν Ἅλυος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωϋτῷ. συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωϋτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νίνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ, καὶ τὴν πόλιν ταύ-

---

pleraque exercitus parte periit.

103. Poſt obitum ejus, CYAXARES Phraortæ filius, Deiocis nepos, ſucceſſit: qui dicitur multo majoribus ſuis fortior fuiſſe, et primus Aſiaticos populos per corpora ad militiam diſtinxiſſe, primusque in ſuum quoſque ordinem diſtribuiſſe, haſtatos, equites, ſagittarios: quum prius omnia promiſcue pariter fuiſſent confuſa. Hic eſt qui cum Lydis bellum geſſit; quo tempore in ipſa pugna dies in noctem eſt converſus: quique tota ſupra Halyn flumen Aſia ſibi conciliata, collectis ſuis omnibus, copias duxit adverſus Ninum, ſimul et patrem ulturus, et civitatem volens exſcindere. Ipſi porro,

την θέλων ἐξελεῖν. καί οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νίνον, ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας. ἦγε δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἳ ἐσέβαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι, οὕτω ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἀπίκοντο.

ρδ'. Ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζώνῳ ὁδός. ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικὴν, ἀλλα ἓν τὸ διὰ μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστι, Σάσπειρες· τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι, εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἵγε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθεν ὁδὸν πολλῷ

Assyriis prœlio superatis, Ninum obsidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio, qui Cimmeriis ex Europa ejectis in Asiam eruperunt: et dum illos fugientes persequuntur, ita in Mediam penetrarunt.

104. Est autem a lacu Mæoti ad Phasim usque et in Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: e Colchis vero non ita longo itinere perveniri potest in Mediam: sed una duntaxat natio interjecta est, Saspires: quos ubi transieris, continuo occurrit Media. Scythæ tamen hac non irruperunt, sed alia via superiore et multo

μακροτέρην ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν· οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον.

ρε΄. Ἐνθεῦτεν δὲ ἤσαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμίτιχός σφεας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας δώροισί τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει τοπροσωτέρω μὴ πορεύεσθαι. οἱ δὲ, ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω, ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι, τῶν πλεόνων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολειφθέντες, ἐσύλησαν τῆς Οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὑρίσκω, πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ.

---

longiore deflectentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hic Medi cum Scythis congreſſi, prœlioque fuſi, Aſiæ imperium amiſerunt.

105. Porro Scythæ univerſa Aſia potiti, hinc recta in Ægyptum contendunt. Quibus jam Syriam Palæſtinam ingreſſis Pſammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne ulterius progrederentur. Scythæ, ubi regredientes venerunt in urbem Syriæ Aſcalonem, maxima parte Scytharum prætergreſſa ſine maleficio, pauci aliquot eorum relicti Veneris Cœleſtis fanum deſpoliarunt. Eſt vero illud, quantum ſciſcitans intelligo, inter omnia hujus deæ fana vetuſtiſſimum. Siquidem quod

καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρὸν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι, Φοίνικές εἰσιν οἱ ἱδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίης ἐόντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοῖσι τουτέων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι διὰ τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾷν παρ' ἑωϋτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώρην ὡς διακέαται, τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι.

ρϛ'. Ἐπὶ μέν νυν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι, καὶ τὰ πάντα σφι ὑπό τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίης ἀνάστατα ἦν. χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, ἔπρησσον παρ' ἑκάστων τὸ ἑκάστοισι ἐπέβαλλον. χωρὶς δὲ τοῦ φόρου, ἥρ-

---

in Cypro est fanum, hinc prodiit; quod ipsi etiam Cyprii referunt. Quinetiam illud in Cytheris delubrum, Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac vero Scythis templi Ascalonensis spoliatoribus eorumque semper posteris numen morbum immisit femineum: quemadmodum et ipsi fatentur Scythæ se videlicet illo morbo ob id laborare; et illos, qui veniunt in Scythiam, videre quomodo constituti sint, quos Enareas, appellant Scythæ.

106. Postquam vero jam octo et viginti annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniaque jam pæne ex lascivia et negligentia eversa essent, (nam præter tributa exigebant ab singulis, quod singulis imponerent; et præter hoc tributum

παζον περιελαύνοντες τοῦτο ὅ, τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξενίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν. καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον. καὶ τήν τε Νίνον εἷλον, (ὡς δὲ εἷλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο, πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ ταῦτα, Κυαξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα, σὺν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν, τελευτᾷ.

ρζ΄. Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης ὁ Κυαξάρεω παῖς τὴν βασιληΐην. καί οἱ ἐγένετο θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἔθετο Μανδάνην. τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτον ὥστε

rapiebant circumcingentes id ipſum quod ſinguli poſſidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hoſpitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et ſic Medi recuperarunt imperium, ac poſſedernnt ea quibus prius potiebantur, et Ninum expugnaverunt: (ut autem ceperint, in aliis ſcriptis indicabo) Aſſyriosque, excepta Babylonica portione, ſubegerunt. Poſt hæc Cyaxares, ubi quadraginta annis, in quibus ſunt et illi, per quos Scythæ dominati ſint, imperaſſet, vita functus eſt.

107. Cujus regnum ſuſcepit ASTYAGES filius. Hic filiam ſuſtulit, appellavitque eam Mandanen: quæ viſa eſt ei per quietem tantum urinæ fundere ut omnem ipſius urbem oppleret, atque univerſam Aſiam

πλῆσαι μὲν τὴν ἑωϋτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ὑποθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη, παρ᾽ αὐτέων αὐτὰ ἕκαστα μαθών. μετὰ δὲ, τὴν Μανδάνην ταύτην ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὡραίην, Μήδων μὲν τῶν ἑωϋτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα, δεδοικὼς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσῃ διδοῖ, τῷ οὔνομα ἦν Καμβύσης· τὸν εὕρισκε οἰκίης μὲν ἐόντα ἀγαθῆς, τρόπου δὲ ἡσυχίου· πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

ρη´. Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν. ἐδόκεε δέ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον· τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ τοῦτο, καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι, μετεπέμψατο

---

inundaret. Quod somnium quum magis, somniorum interpretibus, exposuisset, conterritus est, singula quæque ab illis edoctus: postea vero Mandanen jam viro maturam, nulli Medorum suorum, qui ea dignus esset, tradendam statuit, visum hoc reformidans. Immo ille jungit Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, ceterum ingenio quieto, existimans eum multo infra mediocris Medi statum.

108. Primo post Cambysi collocatam filiam anno, visum alterum vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci, quæ omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiam

ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν. ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε, βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γάρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἅρπαγον, ἄνδρα οἰκήϊον, καὶ πιστότατόν τε Μήδων, καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωϋτοῦ, ἔλεγέ οἱ τοιάδε· "Ἅρπαγε, πρῆγμα τὸ ἄν τοι "προσθέω, μηδαμᾶ παραχρήσῃ· μηδὲ ἐμέ τε "παραβάλῃ, καὶ ἄλλους ἑλόμενος, ἐξ ὑστέ-"ρης σοι ἑωϋτῷ περιπέσῃς. λάβε τὸν Μαν-"δάνη ἔτεκε παῖδα· φέρων δὲ ἐς σεωϋτοῦ, "ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάψον τρόπῳ ὅτεῳ αὐ-"τὸς βούλεαι." Ὁ δὲ ἀμείβεται, "Ὦ

---

jam partui vicinam ex Perſis arceſſit, eique, quum veniſſet, cuſtodiam apponit, volens quod illa peperiſſet interimere. Etenim magi ſomniorum interpretes viſum illud portendere dicebant Aſtyagi, prolem filiæ ipſius pro ipſo regnaturam. Hoc igitur cavens Aſtyages, ubi genitus eſt Cyrus, accito Harpago, familiari viro, et inter Medos fidiſſimo, atque omnium rerum ſuarum procuratori, hæc inquit; "Harpage, negotio quod tibi injungo cave abutaris, neque vel me rejicias, vel alios ſumens, poſtea tibi ipſi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferens, occidito: poſtmodum quoquo modo voles ipſe ſepelito.

" βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω παρεῖδες ἀνδρὶ
" τῷδε ἄχαρι οὐδὲν, φυλασσόμεθα δὲ ἔς σε
" καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρ-
" τεῖν. ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι,
" χρὴ δὴ τόγε ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως."

ρθʹ. Τούτοισι ἀμειψάμενος ὁ Ἅρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἤϊε κλαίων ἐς τὰ οἰκία. παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωϋτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγον. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει, "Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;" Ὁ δὲ ἀμείβεται, "Οὐκ ᾗ ἐνετέλλετο Ἀσ-
" τυάγης· οὐδ' εἰ παραφρονήσει τε καὶ μανεῖ-
" ται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὔ οἱ ἔγωγε
" προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦ-
" τον ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύ-

Cui respondit ille, " O rex, neque alias unquam huic viro advertisti aliquid ingratum; cavebimus vero et in posterum nequid in te delinquamus.— Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, oportet pro mea virili parte id industrie exequi."

109. Hæc quum respondisset Harpagus, eique puerulus ornatus esset traditus ad necem, contulit se domum flens: adiensque uxorem, refert omnem habitum ab Astyage sermonem. Ad quem uxor, " Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego vero, respondet vir, non sicut Astyages mandavit, neque si desipiet, pejusque insaniet quam nunc insanit, non tamen huic voluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: mul-

" σω μιν. καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστιν ὁ " παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μέν ἐστι γέρων, " καὶ ἄπαις ἔρσενος γόνου· εἰ δὲ θελήσει τού- " του τελευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην " ἀναβῆναι ἡ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει " δι' ἐμεῦ, ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐ- " μοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν " ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ, δεῖ τοῦτον τελευτᾶν " τὸν παῖδα· δεῖ μὲν τῶν τινα Ἀστυάγεος, " αὐτοῦ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν."

ρί. Ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν βουκόλων τῶν Ἀστυάγεος τὸν ἠπίστατο νομάς τε ἐπιτηδεωτάτας νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέστατα, τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ ἑωϋτοῦ συνδούλῃ. οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε, Κυνὼ, κατὰ

---

tisque de caussis eum non occidam, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quod Astyages grandis natu est, et virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad hanc ejus perventura est filiam, cujus nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximum? Enimvero securitatis meæ caussa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum."

110. Hæc loquutus, e vestigio nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat pascua maxime idonea pascere, et montes feris frequentissimos: cui nomen erat Mitradates: cujus contubernalis erat conserva nomine Cyno, Græca lin-

τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν· κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν Σπακώ. τὴν γὰρ κύνα καλέουσι Σπάκα Μῆδοι. αἱ δὲ ὑπώρεαί εἰσι τῶν οὐρέων ἔνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς Βορέω τε ἀνέμου τῶν Ἀγβατάνων, καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου· ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρη πρὸς Σασπείρων ὀρεινή ἐστι κάρτα, καὶ ὑψηλή τε, καὶ ἴδῃσι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρη, ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἅρπαγος τάδε, "Κελεύει "σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα, "θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅκως ἂν "τάχιστα διαφθαρείη." καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, "Ην μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ, ἀλλά τεῳ "τρόπῳ περιποιήσῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε

---

gua; Medica, Spaco; nam canem Medi Spaca appellant. Locus ubi boum pascua ille bubulcus habebat, montium radices erant, ad ventum boream Ecbatanorum, et ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saspires vergente, Media valde montosa est et edita, ac nemoribus frequens, reliqua vero Media tota admodum plana. Hic itaque arcessitus propere quum venisset, inquit ad eum Harpagus; "Jubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, ut celerrime pereat, et hæc ut tibi dicerem mihi injunxit; nisi hunc interemeris, sed aliquo pacto servaveris,

"διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέ-
"ταγμαι ἐγώ."

ρια΄. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος, καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον, ἤϊε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν· τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἐπίτεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει, οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφότεροι ἀλλήλων πέρι· ὁ μὲν, τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀῤῥωδέων· ἡ δὲ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἐωθὼς ὁ Ἅρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεί τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ, εἴρετο προτέρη, ὅτι μιν οὕτω προθύμως Ἅρπαγος μεταπέμψαιτο. ὁ δὲ εἶπε, "Ὦ γύναι, εἶδόν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤ-
"κουσα τὸ μήτε ἰδεῖν ὄφελον, μήτε κοτὲ γε-

pessimo exitio te occisum iri; expositum inspicere mihi injunctum est."

III. Hæc ubi audivit bubulcus, sumpto infante, rediit eadem qua venerat via ad tugurium suum. Ei autem uxor sua, cujus partus in dies exspectabatur, tunc divinitus enititur filium, quum bubulcus in urbem iret. Ergo utrique mutua tenebantur sollicitudine; hic quidem uxori parturienti metuens, illa vicissim marito timens, propterea quod præter consuetudinem ab Harpago arcessitus esset. Ubi autem reversus affuit, eum uxor, utpote ex improviso cernens, prior interrogavit quid ita studiose ipsum Harpagus arcessivisset.— Cui ille, "Uxor, inquit, ubi in urbem veni, et vidi et audivi quod nec visum oportuit nec

" νέσθαι ἐς δεσπότεας τοὺς ἡμετέρους· οἶκος
" μὲν πᾶς Ἁρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο.
" ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς, ἤϊα ἔσω. ὡς δὲ τάχιστα
" ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον προκείμενον, ἀσπαῖρόν
" τε καὶ κραυγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ
" τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἅρπαγος δὲ ὡς εἶδέ
" με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ
" παιδίον, οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα
" θηριωδέστατον εἴη τῶν οὐρέων, φὰς Ἀστυά-
" γεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι· πόλλ'
" ἀπειλήσας εἰ μή σφεα ποιήσαιμι· καὶ ἐγὼ
" ἀναλαβὼν, ἔφερον δοκέων τῶν τινος οἰκετέων
" εἶναι. οὐ γὰρ ἄν κοτε κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν.
" ἐθάμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κε-
" κοσμημένον· πρὸς δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατε-
" στεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἁρπάγου. καὶ πρόκα

---

agi circa dominos nostros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus simul atque introii, video puerulum in medio positum, palpitantem vagientemque, auro ac versicolori veste ornatum. Eum Harpagus, ubi me vidit, jussit celerrime sumere, atque exponendum asportare in montanum locum, quammaxime feris abundantem: dicens Astyagem esse qui hæc mihi injungeret; magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicujus illum domesticorum esse; nunquam enim cogitassem, unde erat. Terrebar tamen, quod viderem auro vestibusque ornatum: præterea quod planctus manifestus fiebat

" τε δὴ κατ᾽ ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λό-
" γον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πό-
" λιος, ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα Μαν-
" δάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεος θυγα-
" τρὸς, καὶ Καμβύσεω τοῦ Κύρου. καί μιν
" Ἀστυάγης ἐντέλλεται ἀποκτεῖναι. νῦν τε
" ὧδέ ἐστι."

ριβ´. Ἅμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος, καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἡ δὲ, ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐὸν, δακρύσασα, καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἔχρηζε μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναί μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τ᾽ εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν. ἐπιφοιτήσειν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἁρπάγου ἐποψομένους. ἀπολέεσθαί τε κάκιστα, ἢν μή σφεα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ

---

in Harpagi domo. Atqui ftatim in via refcifco omnem fermonem ex miniftro, qui extra urbem deducens, mihi infantem tradidit, eum Mandanes Aftyagis natæ et Cambyfis Cyro geniti effe filium, et ab Aftyage juberi interfici: atque is hic eft."

112. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum oftendit: quem illa intuita magnum ac fpeciofum, genua viri cum lacrymis amplexa, obfecrat ne qua ratione puerum exponat. Hic negare aliter ifta fieri poffe: fuperventuros enim ab Harpago fpeculatores ad rem explorandam; feque, nifi ifta exequutus fuerit, miferrime periturum. Mulier ubi viro non perfuadet, fecunda hæc ad-

γυνὴ τάδε, " Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν " μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσα " ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον. τέτοκα γὰρ καὶ " ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεός. τοῦτο μὲν φέρων πρό- " θες· τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγεος θυγατρὸς παῖδα " ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω οὔτε σὺ " ἁλώσεαι ἀδικέων τοὺς δεσπότεας, οὔτε ἡμῖν " κακῶς βεβουλευμένα ἔσται. ὅ,τε γὰρ τεθ- " νεὼς βασιληΐης ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περι- " εὼν οὐκ ἀπολέει τὴν ψυχήν."

ριγ΄. Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίεε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἑωϋτοῦ γυναικί· τὸν δὲ ἑωϋτοῦ ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον. κοσμήσας δὲ τῷ κόσ-

---

dit; "Quandoquidem te nequeo inducere, ut non exponas, tu vero id facito. ſi utique neceſſitas prorſus eſt aſpici puerum expoſitum. Quoniam ego quoque peperi, peperi autem mortuum; ablatum hunc in vicem expone, et iſtum ex filia Aſtyagis, tanquam ex nobis genitum, alamus. Ita neque tu injurius in dominos eſſe deprehenderis, neque nobis male conſuluerimus. Nam et hic qui obiit, regale ſepulchrum nanciſcetur, et iſte qui ſupereſt, animam non amittet."

113. Sanequam commode viſa eſt bubulco mulier loqui ad præſens tempus: atque ita continuo fecit. Quem puerum necaturus attulerat, eum uxori ſuæ tradidit: ſuum autem, qui mortuus erat, acceptum collocavit in eo vaſe, in quo alte-

μῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων τιθεῖ. ὡς δὲ τρίτη ἡμέρη τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἤϊε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα προβόσκων φύλακον αὐτοῦ καταλιπών. ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἁρπάγου, ἀποδεικνύναι ἔφη ἑτοῖμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἅρπαγος τῶν ἑωϋτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδέ τε διὰ τούτων, καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο· τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα, παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὔνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη.

ριδ'. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι αὗται· ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλί-

---

rum portaverat; omnique alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo montium exposuit, triduoque post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum illic ejus custode, in urbem se contulit, et ad domum Harpagi: aitque sese paratum illi ostendere pueruli cadaver.—Harpagus, missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filiolum sepelivit. Et hic quidem humatus est: alterum vero, qui postea Cyrus appellatus est, uxor bubulci adsumptum nutrivit, imposito illi alio quopiam ac non Cyri nomine.

114. Qui posteaquam decennis fuit, eum res ista, quæ illi talis contigit, palam fecit. Ludebat in pago ubi etiam armen-

κων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωϋτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτέων διέταξε τοὺς μὲν, οἰκίας οἰκοδομέειν· τοὺς δὲ, δορυφόρους εἶναι· τῶν δέ κου τινὰ αὐτέων, ὀφθαλμὸν βασιλῆος εἶναι. τῷ δέ τινι, τὰς ἀγγελίας φέρειν ἐδίδου γέρας· ὡς ἑκάστῳ ἔργον προστάσσων. εἷς δὴ τούτων τῶν παιδίων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεος παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι, (οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου,) ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβέειν. πειθομένων δὲ τῶν παίδων, ὁ Κῦρος τὸν παῖδα τρηχέως κάρτα περίεσπε μαστιγέων· ὁ δὲ, ἐπεί τε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια ἑωϋτοῦ παθὼν, μᾶλλόν τι περιημέκτεε. κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν, πρὸς τὸν πατέρα ἀποι-

---

ta illa erant, et ludebat cum aliis æqualibus in via; et colludentes pueri elegerunt ſuum regem eſſe hunc cognominatum bubulci filium. Ipſe igitur ordinabat eos; ut alii domos ſtruerent: alii ſatellites forent: aliquem quoque eorum, ut oculus regis eſſet: alii, ut internuncius eſſet eorum, quæ ad aulam adferebantur, tanquam unicuique munus aſſignans. Horum puerorum quidam colluſor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quod imperata non feciſſet, juſſit ab aliis pueris apprehendi: et quum illi paruiſſent, aſpere admodum verberibus affecit. Quæ puer tanquam ſe indigna paſſus, iniquiſſimo animo ferens, ubi primum dimiſſus eſt, in urbem reverſus ad patrem, ea quæ a

κτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἤντησε. λέγων δὲ οὐ Κύρου, (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοὔνομα,) ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ, ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα, καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρήγματα ἔφη πεπονθέναι, λέγων· "Ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου, βουκόλου "δὲ παιδὸς, ὧδε περιυβρίσμεθα (δεικνὺς τοῦ "παιδὸς τοὺς ὤμους.")

ριέ. Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδὶ τιμῆς τῆς Ἀρτεμβάρεος εἵνεκα, μετεπέμπετο τόν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. ἐπεί τε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· "Σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιούτου "ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα

Cyro pertulisset deploravit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim ejus hoc erat nomen,) sed ab filio bubulci Astyagis. Artembares, ut erat ira percitus, ad Astyagem ducens filium secum contendit: et rem intolerandam passum esse inquiens, ejusque humeros ostendens, "O rex, sic insultatur (ait) nobis ab servo tuo, ejusque bubulci filio."

115. Audiens hæc atque cernens Astyages, volens Artembaris honoris gratia ulcisci puerum, jussit arcessi bubulcum et filium. Qui quum ambo adfuissent, intuens in Cyrum Astyages, "Tune, inquit, hoc tali patre genitus, ausus es hujus

" ἐόντος πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικείῃ τοιῇδε πε-
" ριςπεῖν;" Ὁ δὲ ἀμείβεται ὧδε, "Ὦ δέσ-
" ποτα, ἐγὼ δὲ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν
" δίκῃ. οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν
" καὶ ὅδε ἦν, παίζοντες, σφέων αὐτῶν ἐστή-
" σαντο βασιλέα. ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς
" τοῦτο ἐπιτηδεώτατος. οἱ μέν νυν ἄλλοι παῖ-
" δες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον· οὗτος δὲ
" ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα· ἐς ὃ
" ἔλαβε τὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἄ-
" ξιός τευ κακοῦ εἰμι, ὧδέ τοι πάρειμι."

ριϛ'. Ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς, τὸν Ἀστυ-άγεα ἐσῄει ἀνάγνωσις αὐτοῦ· καί οἱ ὅ,τε χαρακτὴρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωϋτὸν, καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι· ὅ,τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς

---

filium, viri apud me primarii, tam indignis concidere verberibus?" Cui viciſſim ille, " Iſtud, inquit, o here, huic ego jure feci. Pueri enim ex hoc pago, quorum hic unus erat, me regem ſuum ludentes conſtituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime eſſe idoneus. At iſte, quum ceteri omnes pueri juſſis obtemperarent, audiens dicto eſſe nolebat, ac nihili faciebat: propter quod pœnas dedit.— Quod ſi ego propterea ullo malo ſum dignus, hic tibi præſto ſum."

116. Hæc loquente puero, ſubiit Aſtyagi recognitio ejus, viſaque ipſi eſt figura oris admoveri ad ſe et reſponſio eſſe liberalior, et tempus expoſitionis cum pueri ætate congruere.

ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεὶς δὲ τούτοισι, ἐπὶ χρόνον ἄφθογγος ἦν. μόγις δὲ δή κοτε ἀνενειχθεὶς, εἶπε, (θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μοῦνον λαβὼν βασανίσῃ,) "Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω, ὥστε "σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφε-"σθαι." Τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει· τὸν δὲ Κῦρον ἦγον εἴσω οἱ θεράποντες, κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μοῦνος, μουνωθέντα τάδε αὐτὸν εἴρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα, καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς; ὁ δὲ ἐξ ἑωϋτοῦ τε ἔφη γεγονέναι, καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ' ἑωϋτῷ. Ἀστυάγης δέ μιν οὐκ εὖ βουλεύεσθαι ἔφη, ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι. ἅμα τε λέγων ταῦτα, ἐσήμαινε τοῖσι

His perculſus Aſtyages, aliquandiu ſine voce manſit: vixque tandem ad ſe reverſus, volens a ſe Artembarem dimittere, ut bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur, "Ego, inquit, Artembares, efficiam ut tu et filius tuus ob hoc nihil conqueramini." Dimiſſo igitur Artembare, et regis juſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum, qui ſolus erat relictus, ipſe ſolum percontatur, unde puerum accepiſſet, quiſve ei tradidiſſet? Ille ex ſe genitum reſpondere, et genitricem ejus apud ſe etiamnum eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum conſulere, qui cuperet ad ingentes devenire neceſſitates.—Simulque hæc dicens, ſatellitibus innuit ut prehenderent ip-

δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ, ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον. ἀρχόμενος δὴ ἀπ' ἀρχῆς, διεξήει τῇ ἀληθηΐῃ χρεόμενος· καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε, καὶ συγγνώμην ἑωϋτῷ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

ριζʹ. Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθηΐην ἐκφήναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο· Ἁρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε· ὡς δέ οἱ παρῆν ὁ Ἅρπαγος, εἴρετό μιν ὁ Ἀστυάγης, "Ἅρπαγε, τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα "κατεχρήσαο, τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς "γεγονότα τῆς ἐμῆς;" Ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἐόντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδὸν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἁλίσκηται· ἀλλὰ λέγει τάδε, "Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε πα-

---

sum. Hic autem ad tormenta dum ducitur, ita demum rem ut erat patefecit: ab initioque exorsus, vera referendo, descendit ad preces et petendam sibi veniam.

117. Bubulco veritatem eloquuto, Astyages minorem quoque jam ejus curam habuit; sed Harpagum, cui valde succensebat, vocari a satellitibus jussit. Quem, ubi adfuit, percontatur Astyages, "Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum e filia mea genitum?" Harpagus, ut vidit bubulcum intus esse, noluit tergiversari mendacio, ne argumentis convinceretur: sed ita respondit; "Ego posteaquam

" ρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον σκοπῶν ὅκως " σοί τε ποιῶ κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρός σε γε- " νόμενος ἀναμάρτητος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ, " μήτε αὐτῷ σοι εἴην αὐθέντης. ποιῶ δὴ ὧδε. " καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι " τὸ παιδίον, φάς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα " ἀποκτεῖναι αὐτό. καὶ λέγων τοῦτό γε, οὐκ " ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω. παρα- " δίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμε- " νος θεῖναί μιν ἐς ἔρημον οὖρος, καὶ παρα- " μένοντα φυλάσσειν ἄχρι οὗ τελευτήσει· ἀ- " πειλήσας παντοῖα τῷδε, ἢν μὴ τάδε ἐπιτε- " λέα ποιήσῃ. ἐπείτε δὲ ποιήσαντος τούτου " τὰ κελευόμενα, ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμ- " ψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ " εἶδον δι' ἐκείνων, καὶ ἔθαψά μιν. οὕτως ἔσ-

---

infantem accepi, rex, cogitavi quo pacto voluntati tuæ satisfacerem: et tamen, quum ad te delicti insons extitissem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibi ipsi carnifex; ideoque ita statui agendum: Arcessito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te esse, qui juberes illum interficere. In quo dicendo mentitus non sum; tu enim ita præceperas. Nihilominus huic puerum trado hac lege: jussi exponere eum in deserto monte, et perstare observantem tantisper dum expirasset: comminatus isti extrema quæque, nisi hæc effecta reddidisset. Ubi hic fecit imperata, et infans obiit, missis eunuchorum

" χε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τού-
" του· καὶ τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς."

ριή. Ἅρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον. Ἀστυάγης δὲ, κρύπτων τόν οἱ ἐνεῖχε χόλον διὰ τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν κατάπερ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἁρπάγῳ. μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπαλιλλόγητο, κατέβαινε λέγων, ὡς περίεστί τε ὁ παῖς, καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς. " Τῷ
" τε γὰρ πεποιημένῳ, ἔφη λέγων, ἐς τὸν παῖ-
" δα τοῦτον ἔκαμνον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ
" τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος, οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐ-
" ποιεύμην· ὡς ὦν τῆς τύχης εὖ μετεστεώσης,
" τοῦτο μὲν, τὸν σεωϋτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον
" παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα· τοῦτο δὲ,
" (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι

---

fidiffimis, per eofdem vidi et eum fepelivi. Ita res habet, o rex: atque hac morte defunctus eft puer."

118. Et Harpagus quidem rectam habuit orationem. Aftyages autem diffimulata, qua illi infenfus erat bile ob id quod contigerat, primum rem ei viciffim enarrat quemadmodum ipfe ex bubulco audierat: deinde narratione fic repetita, illuc devenit ut diceret, "Puer vivit, et quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hoc puero factum effet, valde laborabam, et a filia mea infimulatus, haud leviter ferebam. Igitur in bonum converfa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum vero ad cœ-

" θεῶν τιμὴ αὕτη προσκέεται) πάρισθί μοι ἐπὶ " δεῖπνον."

ριθ'. Ἅρπαγος μὲν, ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτάς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε, καὶ ὅτι ἐπὶ τύχῃσι χρηστῇσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἤϊε ἐς τὰ οἰκία· ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἦν γάρ οἱ παῖς εἷς μοῦνος, ἔτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονὼς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἰέναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος, καὶ ποιέειν ὅ,τι ἂν ἐκεῖνος κελεύοι. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἐὼν, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὥς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἁρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν, καὶ κατὰ μέλεα διελὼν, τὰ μὲν ὤπτησε, τὰ δὲ ἕψησε τῶν κρεῶν. εὔτυκτα δὲ ποιησάμενος, εἶχε ἑτοῖμα. ἐπείτε δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου,

---

nam mihi adesto; siquidem constitui pro salvo puero diis, quibus honor hic convenit, sacrificare."

119. Harpagus quidem, quum hæc audisset, adorato rege, ac sibi majorem in modum gratulatus, quod peccatum suum commode cessisset, et propter sortem prosperam ad convivium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium, qui ipsi unus solus erat tredecim circiter natus annos, eum emittit, jubens ire ad regiam Astyagis, et exequi quodcunque ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi evenisset uxori exponit. Ejus porro filium, ubi advenit, Astyages jugulatum membratim concidens partem carnium tor-

παρῆσαν οἵ τε ἄλλοι δαιτυμόνες, καὶ ὁ Ἅρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγεϊ παρετιθέατο τράπεζαι ἐπιπλέαι μηλείων κρεῶν· Ἁρπάγῳ δὲ, τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωϋτοῦ, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα. ὡς δὲ τῷ Ἁρπάγῳ ἐδόκεε ἅλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετό μιν εἰ ἡσθείη τι τῇ θοίνῃ; φαμένου δὲ Ἁρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι, παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἅρπαγον δὲ ἐκέλευον προστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτέων. πειθόμενος δὲ ὁ Ἅρπαγος, καὶ ἀποκαλύπτων, ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ, οὔτε ἐξεπλάγη,

---

ruit, partem elixavit, et probe apparatas in promptu habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquam adfuerunt cum ceteri convivæ, tum vero Harpagus; convivis quidem aliis atque ipsi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt ovilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput et manus extremas ac pedes, reliquis omnibus filii ſui partibus; nam illa in caniſtro bene operta, ſeparatim repoſita erant. Eum autem, poſtquam ſatis paſtus illo cibo videbatur, Aſtyages interrogat, nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se vero valde oblectatum dicenti Harpago, ii quibus negotium erat datum, adferunt caput filii cum extremis manibus ac pedibus tectum: et adſtantes jubent eum detegere, ac ſumere quod vellet ex iis. Harpagus obtem-

ἐντός τε ἑωϋτοῦ γίνεται. εἴρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἤϊε ἐς τὰ οἰκία. ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἁλίσας θάψειν τὰ πάντα.

ρκ΄. Ἁρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε. Κύρου δὲ πέρι βουλεύων, ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἳ τὸ ἐνύπνιόν οἱ ταύτῃ ἔκριναν· ἀπικομένους δὲ εἴρετο ὁ Ἀστυάγης, τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν· οἱ δὲ κατὰ ταυτὰ εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα, εἰ ἐπέζωσε, καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε, "Ἔστί τε ὁ παῖς καὶ "περίεστι· καί μιν ἐπ' ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ

---

perans, ubi detexit, cernit reliquias filii; non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt, et ſui compos manſit. Sed percontanti Aſtyagi nunquid agnoſceret cujus feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere reſpondit, et quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito reſponſo, receptisque reliquiis carnium, domum abiit, eas, ut ego opinor, illic collectas humaturus.

120. Et Harpagum quidem hac ultione Aſtyages inſequutus eſt. De Cyro autem deliberans, eoſdem ex magis arceſſivit, qui fuerant ipſius ſomnium ſic interpretati. Poſtquam venerunt, ſciſcitatur eos, quomodo ſibi viſum illud eſſent interpretati? Illi juxta eandem ſententiam affirmarunt dicentes, " Puerum illum debere regnare, ſi ſuperſtes eſſet, nec

" ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα. " ὁ δὲ, πάντα ὅσαπερ οἱ ἀληθεῖ λόγῳ βασι- " λῆες, ἐτελέωσε ποιήσας. καὶ γὰρ δορυφό- " ρους, καὶ θυρωροὺς, καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ " τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας ἦρχε. καὶ νῦν ἐς " τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν;" Εἶπαν οἱ μάγοι, " Εἰ μὲν περίεστί τε, καὶ ἐβασίλευσε " ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινὸς, θάρσει τε τούτου εἵνεκα " ~~εἵνεκα~~, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ " δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν " λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε. καὶ τάγε τῶν ὀ- " νειράτων ἐχόμενα, τελέως ἐς ἀσθενὲς ἔρχε- " ται." Ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε καὶ αὐτὸς, " Ὦ μάγοι, ταύτῃ πλεῖστος γνώμην " εἰμὶ, βασιλῆος ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς, ἐξ- " ήκειν τε τὸν ὄνειρον, καί μοι τὸν παῖδα τοῦ-

---

prius obiisset. Atqui puer et vivit et incolumis est, Astyages excepit, et quum ipsum ruri agentem pueri ejus pagi delegissent regem, quæ fiunt ab justis regibus, ea omnia hic perfecit. Nam satellitibus, janitoribus, internunciis, ac ceteris officiis institutis, imperium exercuit: quæ vobis quo nunc videntur spectare? Siquidem superest puer, magi respondent, atque regnavit non ex aliqua industria, confidito ob id, ac bono esto animo. Non enim adhuc regnabit iterum. Nam quædam vaticinia nobis in exigua cesserunt, et ipsa insomnia etiam ad prorsus imbecillum deveniunt. Ego, inquit Astyages respondens, istius, o magi, prorsus sum sententiæ, puero rege nominato fidem somnii impletam esse,

" τον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι. ὅμως μέν γέ τοι " συμβουλεύσατέ μοι, εὖ περισκεψάμενοι, τὰ " μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ " καὶ ὑμῖν." Εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι, " Ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ " ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σήν. κείνως " μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦται, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον " περιϊοῦσα ἐόντα Πέρσην· καὶ ἡμεῖς ἐόντες " Μῆδοι, δουλούμεθά τε, καὶ λόγου οὐδενὸς " γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δ' " ἐνεστεῶτος βασιλῆος, ἐόντος πολιήτεω, καὶ " ἄρχομεν τὸ μέρος, καὶ τιμὰς πρὸς σέο με- " γάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε " καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτέον ἐστί. καὶ νῦν " εἰ φοβερόν τι ἑωρῶμεν, πᾶν ἄν σοι προεφρά- " ζομεν· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς

---

nihilque mihi amplius eum puerum esse reformidandum. Vos tamen probe circumspicientes, quænam futura sint et meæ domui et vobis tutissima, consulite." Ad hæc magi, " Nostra etiam, o rex, inquiunt, magni interest, tuum stare principatum: alioquin enim alienatur ad hunc puerum, qui Persa est, transgressus; et nos quoque qui Medi sumus, in servitutem redigemur, et quum simus extranei, nullius erimus apud Persas pretii: te autem regnante, qui popularis noster es, tum ex parte imperamus, tum magnos abs te honores obtinemus. Quo magis omnino per nos et tibi et regno tuo prospiciendum est, et nunc, si quid cerneremus timendum, universum tibi ante aperiremus: verum quum in rem frivolam

" φλαῦρον, αὐτοί τε θαρσέομεν, καί σοι ἕτερα
" τοιαῦτα παρακελευόμεθα. τὸν δὲ παῖδα τοῦ-
" τον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε
" καὶ τοὺς γειναμένους."

ρκα΄. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε, καὶ καλέσας τὸν Κῦρον, ἔλεγέ οἱ τάδε, "Ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τε-
" λέην ἠδίκεον, τῇ σεωϋτοῦ δὲ μοίρῃ περιεῖς·
" νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας· πομποὺς δ'
" ἐγὼ ἅμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε
" καὶ μητέρα εὑρήσεις, οὐ κατὰ Μιτραδάτην
" τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ."

ρκβ΄. Ταῦτα εἴπας ὁ Ἀστυάγης, ἀποπέμπει τὸν Κῦρον. νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία, ἐδέξαντο οἱ γειναμένοι· καὶ δεξάμενοι, ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἀσπάζοντο,

---

nunc evaſerit ſomnium, et ipſi confidimus, et te itidem alia hæc hortamur, ut hunc ableges puerum ab oculis tuis in Perſidem ad parentes."

121. His auditis Aſtyages gaviſus eſt: accitoque Cyro hæc inquit, "O puer, quum ego propter quandam haud perfectam ſomnii viſionem in te fuiſſem injurius, tuo tamen ipſius fato ſuperſtes es. Nunc itaque lætus ad Perſas ito cum iis quos ad te deducendum mittam. Eo perveniens, parentes tuos offendes; nequaquam ſimiles ſorti, quæ eſt Mitradatis bubulci, et uxoris ejus."

122. Hæc loquutus Aſtyages, Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambyſis reverſum acceperunt ſui parentes, et audita re vehementer amplexati ſunt, ut quem ſtatim mortem

οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε τελευτῆσαι. ἱστόρεόν τε ὅτεῳ τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρότου μὲν οὐκ εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖστον. κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωϋτοῦ πάθην. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἴη παῖς· ἀπὸ δὲ τῆς κεῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι, τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός. ἤϊέ τε ταύτην αἰνέων διαπαντός· ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, (ἵνα θειοτέρως δοκέῃ τοῖσι Πέρσῃσι περιεῖναί σφι ὁ παῖς,) κατέλαβον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε, ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχωρήκεε.

ρκγ'. Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ, καὶ ἐόντι τῶν

---

obiisse sciebant. Sciscitabantur igitur quonam modo superstes esset. Hic vero ait illis, narrans se antea non novisse, et in plurimo errore versatum fuisse: inter viam tamen omne suum infortunium audisse; credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verum in illo itinere omnem rem gestam, ab iis qui ipsum deduxerant accepisse.—Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita ut in ejus sermone primas ferret Cyno. Quod nomen accipientes ejus parentes, ut magis divinitus videretur Persis filius fuisse ipsis servatus, divulgarunt, a cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum; unde hæc opinio emanavit.

123. Ubi Cyrus in virilem

ἡλίκων ἀνδρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ, προσέκειτο ὁ Ἅρπαγος, δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων. ἀπ᾽ ἑωϋτοῦ γὰρ ἐόντος ἰδιώτεω οὐκ ἐνεώρα τιμωρίην ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα· Κῦρον δὲ ὁρέων ἐπιτρεφόμενον, ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῇσι ἑωϋτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ᾽ ἔτι τούτου τάδε οἱ κατέργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους, συμμίσγων ἑνὶ ἑκάστῳ ὁ Ἅρπαγος τῶν πρώτων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον προστησαμένους, τὸν Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης. κατεργασμένου δέ οἱ τούτου, καὶ ἐόντος ἑτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἅρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωϋτοῦ γνώμην, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων· ὁ δὲ

---

adolevit ætatem, et inter æquales robuſtiſſimus evaſit et amœniſſimus, urgebat eum Harpagus dona mittendo, Aſtyagis ulciſcendi cupidus. Nam ab ſeſe, qui privatus eſſet, non videbat futuram in Aſtyage vindictam: ſed Cyrum cernens adultum, cujus caſus ſuis aſſimilabat, ſocium comparabat. Sed et aliquo ante tempore hæc ab eo facta erant. Quum eſſet acerbus Aſtyages in Medos, Harpagus ſingulis quibusque eorum inſinuans primoribus, perſuadebat, oportere Aſtyagem a regno ſummoveri, Cyro delecto. Harpagus, his tranſactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Perſas agenti ſuam aperire ſententiam, quum aliter non poſſet, utpote

ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· λαγὸν μηχανησάμενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα, καὶ οὐδὲν ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γράψας τά οἱ ἐδόκεε· ἀποῤῥάψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα, καὶ δίκτυα δοὺς, ἅτε θηρευτῇ, τῶν οἰκετέων τῷ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν, αὐτοχειρίῃ μιν διελεῖν, καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῦντι παρεῖναι.

ρκδ΄. Ταῦτα δὲ δὴ ὦν ἐπιτελέα ἐγίνετο· καὶ ὁ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν, λαβὼν ἐπελέγετο· τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε, "Ὦ "παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ "γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκευ. σὺ

---

itineribus cuftoditis, hujufmodi rem comminifcitur. Leporem artificiofe tractans refcidit ejus ventrem; et nihil avellens, prout erat, indidit libellum in quo quæ libuit confcripferat: et rurfus confuto ventre, leporem una cum retibus tradidit venatori cuidam, quippe fervorum fidiffimo: mifitque in Perfas, præcipiens dicendo, quum daret leporem Cyro, infuper diceret ut ipfe fuis manibus aperiret, idque fine arbitris faceret.

124. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem refcidit, inventumque libellum qui in eo inerat, adeptus legit, in hæc verba: "O fili Cambyfis, dii certe te refpiciunt; nam aliter nunquam in tantum for-

" νῦν Ἀστυάγεα τὸν σεωϋτοῦ φονέα τίσαι.
" κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνη-
" κας· τὸ δὲ κατὰ θεούς τε καὶ ἐμὲ περιεῖς.
" τά σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθη-
" κέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι, ὡς ἐπρήχθη, καὶ
" οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα· ὅτι σε
" οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ.
" σὺ νῦν ἢν βούλῃ ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆςπερ Ἀ-
" στυάγης ἄρχει χώρης, ταύτης ἁπάσης ἄρ-
" ξεις· Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ἀπίστασθαι,
" στρατηλάτεε ἐπὶ Μήδους· καὶ ἤν τε ἐγὼ
" ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ στρατηγὸς ἀν-
" τία σεῦ, ἔστί τοι τὰ σὺ βούλεαι, ἤν τε τῶν
" τις δοκίμων ἄλλος Μήδων. πρῶτοι γὰρ οὗ-
" τοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου, καὶ γενόμενοι
" πρὸς σέο, Ἀστυάγεα καταιρέειν πειρήσον-

---

tunæ perveniffes: ulcifcere nunc Aftyagem tuæ necis auctorem; quoniam ex hujus tu quidem ftudio perieras, deorum tamen beneficio et meo fuperftes es. Quæ omnia quemadmodum circa te ipsum gefta fint, opinor te olim jam refciviffe: et item, qualia ego ab Aftyage paffus fim, quod te non occiderim, fed bubulco tradiderim. Nunc, fi mihi aufcultare vis, omni tu cui Aftyages imperat regioni imperabis. Quum enim Perfis, ut deficiant perfuaferis, expeditionem adverfus Medos fufcipe: et five ego dux ab Aftyage ad tibi occurrendum creatus fuero, adfunt, quæ tu optes, five alius quifpiam Medorum illuftrium. Primi enim ifti ab illo deficientes, et a te ftantes Aftyagem conabuntur evertere. Tan-

"ται. ὡς ὦν ἑτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος, "ποίεε ταῦτα, καὶ ποίεε κατὰ τάχος."

ρκέ. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὅτεῳ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι. φροντίζων δὲ, εὑρίσκεται ταῦτα καιριώτατα εἶναι. ἐποίεε δὴ ταῦτα. γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἁλίην τῶν Περσέων ἐποιήσατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, καὶ ἐπιλεγόμενος ἔφη, Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι. "Νῦν, ἔφη τε λέγων, "ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν, παρεῖναι ἕκα- "στον ἔχοντα δρέπανον." Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτέων ὁ Κῦρος συνάλισε, καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὦλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι, Πα-

---

quam igitur tibi sit quodcunque hic in expedito, ista exequere, et exequere sine mora.

125. Cyrus, his auditis, considerabat quonam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hæc esse maxime apposita, ut ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, concilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum. "Et nunc, o Persæ, ait, edico vobis ut præsto mihi sitis cum singulis falcibus." Hoc Cyrus Persis præcepit: quorum complura sunt genera. Eorum quædam Cyrus congregavit et ad deficiendum a Medis induxit. Sunt autem hæc, ex quibus alii omnes pendent Persæ, Pasargadæ, Maraphii,

σαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι. τουτέων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἵδε, Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι. οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες, Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοὶ, Σαγάρτιοι.

ρκϛʹ. Ὡς δὲ παρῆσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος (ἦν γάρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους, ἢ εἴκοσι) πάντα τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον, δεύτερά σφι προεῖπε, ἐς τὴν ὑστεραίην παρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τά τε αἰπόλια καὶ τὰς ποίμνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ

Maſpii. Sed horum Paſargadæ ſunt præſtantiſſimi, in quibus et Achæmenidæ ſunt ſodalitium, unde reges Perſidæ ſunt oriundi. Alii Perſæ hi ſunt, Panthialæi, Deruſiæi, Germanii: hi quidem omnes aratores. Alii vero pecuarii, Dai, Mardi, Dropici, Sagartii.

126. Ubi cuncti adfuerunt habentes quod erat præceptum, ibi Cyrus jubet locum quendam dumoſum (erat enim in Perſide is locus circiter octo et decem ſtadiorum aut viginti) totum prorſus detergant intra diem. Quo labore perſunctis Perſis, iterum præcipit in poſterum diem ut lauti adſint. Interim coactos in unum caprarum, ovium, boum greges omnes patris ſui mactat atque apparat,

Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσας ἐς τὠυτὸ, ἔθυε, καὶ παρεσκεύαζε, ὡς δεξόμενος τῶν Περσέων τὸν στρατόν. πρὸς δὲ, οἴνῳ τε καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεωτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα, εὐώχεε. ἐπεί τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετό σφεας ὁ Κῦρος, κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον, ἢ τὰ παρεόντα σφι εἴη αἱρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτέων τὸ μέσον. τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι κακὰ ἔχειν· τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν, πάντα ἀγαθά. παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος, παρεγύμνου τὸν πάντα λόγον, λέγων· « Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω « ὑμῖν ἔχει. βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι, « ἔστι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐ« δένα πόνον δουλοπρεπέα ἔχουσι· μὴ βουλο-

---

tanquam Perſarum exercitum excepturus vinoque ac cibariis quam lautiſſimis. Poſtero die ubi convenerunt Perſæ, jubet eos diſcumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat, utrum pridianam an præſentem conditionem præoptarent. Illis reſpondentibus, multum eſſe inter hæc duo intervalli: pridianam enim omnia mala habuiſſe, præſentem vero omnia bona habere: excepit Cyrus hoc reſponſum, et omnem rem denudavit, inquiens; « Viri Perſæ, ita res veſtræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, et hæc et alia infinita commoda ſunt ſine ullo ſervili labore: nolentibus vero, innumerabiles, ſimiles heſternis, ærumnæ. Nunc

"μένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι, εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τῷ "χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι. νῦν ὦν ἐ-"μέο πειθόμενοι, γίνεσθε ἐλεύθεροι. αὐτός τε "γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονὼς, τάδε ἐς χεῖ-"ρας ἄγεσθαι. καὶ ὑμέας ἥγημαι ἄνδρας "Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους, οὔτε τἄλλα, "οὔτε τὰ πολέμια. ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε, ἀπί-"στασθε ἀπ' Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην."

ρκζ'. Πέρσαι μέν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι, ἄσμενοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον, ἐκάλεε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρότερον ἥξοι παρ' ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, Μή-

---

itaque obtemperando mihi estote liberi; nam et divina quadam ſorte ipſe genitus hæc bona videor in manus veſtras adferre, et vos arbitror viros eſſe non inferiores Medis, cum in aliis, tum vero in bellicis rebus. Quæ quum ita ſint, desciſcite quamprimum ab Aſtyage."

127. Perſæ, (ut qui jampridem dedignarentur parere Medis) nacti ducem, libenter in libertatem vindicabantur. Hæc moliri Cyrum Aſtyages quum accepiſſet, miſſo nuncio eum arceſſivit. Iſte nuncium jubet renunciare, ſe ad illum prius venturum quam Aſtyages ipſe velit. His auditis, Aſtyages Me-

δους τε ὥπλισε πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, ὥστε θεοβλαβὴς ἐὼν, ἀπέδεξε Ἅρπαγον, λήθην ποιεύμενος τά μιν ἐόργεε. ὡς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μέν τινες αὐτέων ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον· οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθελοκάκεόν τε καὶ ἔφευγον.

ρκη'. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχρῶς, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ, "Ἀλλ' "οὐδ' ὥς ὁ Κῦρός γε χαιρήσει." Τοσαῦτα εἴπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὀνειροπόλους, οἵ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε. μετὰ δὲ, ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστεϊ, νέους τε καὶ

---

dos cunctos armat, hisque utpote lymphatus Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copiæ cum Persicis prœlium conseruerunt, quicunque eorum consilii erant expertes, prœliabantur; alii vero ad Persas transibant. Plerique de industria ignaviter agebant, fugiebantque.

128 Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut primum rem cognovit, minitans Cyro, inquit; "Ne sic quidem Cyrus gaudebit." Hæc loquutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes, qui suasissent ipsi Cyrum dimittere, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in urbe erant, adolescentes pariter et senes, ar-

πρεσβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους, καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι, ἑσσώθη· καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη, καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε.

ρκθ΄. Ἐόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγεϊ προστὰς ὁ Ἅρπαγος, κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε. καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα, καὶ δὴ καὶ εἴρετό μιν πρὸς τὸ ἑωϋτοῦ δεῖπνον, τό μιν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοίνησε, ὅ,τι εἴη ἡ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης; ὁ δέ μιν προσιδὼν ἀντείρετο, εἰ ἑωϋτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον; Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ ἑωϋτοῦ δικαίως εἶναι. Ἀστυάγης δέ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων· σκαιότατόν μέν γε, εἰ πα-

---

mat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur: vivusque ipse capitur, amissis quos eduxerat Medis.

129. Ei captivo astans Harpagus insultavit, eumque dicteriis lacessivit, cum alia quæ animo ejus dolorem darent dicens, tum vero etiam rogavit eum de cœna sua, in qua ille ipsum carnibus filii pavisset, quale ejus servitus pro regno foret? Eum intuens Astyages vicissim interrogat, numquid suum faceret Cyri opus? Harpagus vero, suum esse dicere, idque merito, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. Tum Astyages eum consilii levissimum atque iniquissimum omnium ho-

ρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἑωϋτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα, ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ δείπνου εἵνεκε Μήδους κατεδούλωσε. εἰ γὰρ δὴ δέον πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληΐην, καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέῳ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων. νῦν δὲ Μήδους μὲν, ἀναιτίους τούτου ἐόντας, δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγονέναι· Πέρσας δὲ, δούλους ἐόντας τοπρὶν Μήδων, νῦν γεγονέναι δεσπότας.

ρλ'. Ἀστυάγης μέν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ τριήκοντα, οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύθη· Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τριήκοντα καὶ

minum demonſtravit: leviſſimum quidem, quod, ſi facultas ei aderat ut rex fieret, alteri tribuerit imperium, ſi modo illa per ipſum geſta eſſent: iniquiſſimum vero, quod cœnæ cauſſa Medos in ſervitutum redegiſſet. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec ſibi habere, juſtius futurum fuiſſe Medorum alicui id bonum comparare, quam Perſarum. Nunc Medos, qui hujus facinoris affines non extitiſſent, ex dominis factos eſſe ſervos: et Perſas qui fuiſſent antea Medorum ſervi, nunc dominos evaſiſſe.

130. Hunc in modum Aſtyages, quum quinque et triginta regnaſſet annos, regno excidit; ob cujus acerbitatem Medi ſuccubuerunt Perſis, centum ac duodetriginta annos,

ἑκατὸν δυῶν δέοντα, παρὲξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ σφι ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου. ἀποστάντες δὲ, ὀπίσω κατεστράφθησαν, μάχῃ νικηθέντες. τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, εἶχε παρ' ἑωϋτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὴ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς, καὶ ἐβασίλευσε, καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατεστρέψατο, ὡς εἴρηταί μοι τοπρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

ρλα'. Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοιοῖσι χρεομένους. ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἱδρύεσθαι, ἀλ-

omni ſupra Halym fluvium Aſiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnaverunt. Eoſdem tamen ſequenti tempore horum factorum pœnituit, ita ut a Dario defecerint: ſed poſt defectionem prœlio victi, iterum ſubacti ſunt. Tunc autem regnante Aſtyage Perſæ cum Cyro quum adverſus Medos rebellaviſſent, deinceps Aſiæ imperitaverunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Aſtyagem, penes ſe habuit quoad vita exceſſit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus eſt. Et poſt hæc Crœſum injuriæ auctorem ſubegit, quemadmodum a me ſuperius memoratum eſt. Quo ſubacto, ita omnem Aſiam adeptus eſt.

131. Porro ritus quibus utuntur Perſæ, tales eſſe comperi. Neque ſtatuas, neque

λὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς, κατάπερ οἱ Ἕλληνες, εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διῒ μὲν, ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες, θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρά τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην, Μύλιττα· Ἀράβιοι δὲ, Ἀλίττα· Πέρσαι δὲ, Μίτραν.

ρλβʹ. Θυσίη δὲ τοῖσι Πέρσῃσι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἥδε κατεστήκεε. οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται, οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι μέλλοντες θύειν· οὐ

---

templa, neque aras ponere et consecrare fas putant, quinimmo hoc facientibus insaniæ vituperium inferunt, ob id, ut mea fert opinio, quod non, quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hominibus ortos esse. Moris habent, editissimis conscensis montibus, Jovi facere sacra, omnem gyrum cœli, Jovem appellantes. Soli lunæque sacrificant, et telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciunt jam inde ab initio. Sed præterea quoque addidicerunt Uraniæ sacrificare, ab Assyriis Arabibusque edocti. Vocant autem Assyrii Venerem Mylitta, Arabes eandem Alitta appellant, Persæ vero Mitran.

132. Sacrorum autem ritum circa hos modo dictos deos hunc ex instituto habent Persæ, ut

σπονδῇ χρέονται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ οὐλῇσι. τῶνδε ὡς ἑκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτῆνος, καλέει τὸν θεὸν, ἐστεφανωμένος τὸν τιάραν μυρσίνῃ μάλιστα. ἑωϋτῷ μὲν δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὔ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλεῖ. ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήϊον, ἑψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποίην ὡς ἁπαλωτάτην, μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὦν πάντα τὰ κρέα. διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος ἀνὴρ παρεστεὼς ἐπαείδει θεογονίην, οἵην δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν· ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὔ σφι νόμος ἐστὶ

ſacrificaturi, nec aras erigant, neque ignem incendant, ſed neque libamentis utantur, neque tibiis, non infulis, non molis: verum, ut quis horum unicuique ſacra facere ſtatuit, in locum mundum victimam ducens, deum illum implorat, myrto maxime cinctam geſtans tiaram. Sacrificanti autem, non licet pro ſe ſolo privatim vota nuncupare; immo ille communiter univerſis Perſis bene precatur et regi: quippe inter Perſas omnes et ipſe comprehenditur. Ubi vero jam in minutas portiones hoſtiam concidit, carnibus elixis herbam ſubſternit quammolliſſimam, maxime trifolium. In hac igitur diſpoſitis omnibus carnibus, magus vir aſtans, theogoniam accinit; ſiquidem hanc illi dicunt eſſe incantationem.

θυσίας ποιέεσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα, καὶ χρᾶται ὅ,τι μιν ὁ λόγος αἱρέει.

ρλγ΄. Ἡμέρην δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾷν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιεῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν, βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι· οἱ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέονται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι, καὶ οὐκ ἁλέσι· καὶ διὰ τοῦτό φασι Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους, πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δέ τι παραφέροιτο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι. οἴνῳ δὲ κάρτα προσκέαται· καί

Citraque magum illis nullum fit legitimum ſacrificium. Brevi ſpatio interpoſito ille, qui mactavit, ſublatis carnibus utitur in quemcunque uſum illi fert animus.

133. Ex omnibus diebus præcipue colendum cenſent ſuum quique natalem: unde hoc die plus aliis æquum cenſent ciborum proponere. Et beatiores, integrum bovem, equum, camelum, aſinum, in fornacibus toſtos, iſto die proponunt; pauperes vero eorum ex pecoribus tenuiora proponunt. Cibis autem utuntur paucis, bellariis multis, neque iis confertis.—Hinc eſt quod Perſæ dicunt, Græcos in veſcendo deſinere eſurire, quoniam ipſis a cœna adfertur nihil pretii ullius, et ſiquid adferatur non deſinere edere. Vino largius adhærent.

σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλου. ταῦτα μέν νυν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἅδῃ σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλεύωνται. καὶ ἢν μὲν ἅδῃ καὶ νήφουσι, χρέονται αὐτέῳ· ἢν δὲ μὴ ἅδῃ, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι.

ρλδ'. Οἱ συντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἄν τις διαγνοίη εἰ ὅμοιοί εἰσι οἱ ἐντυγχάνοντες. ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους φιλέουσι τοῖσι στόμασι. ἢν δὲ ᾖ οὕτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἢν δὲ πολλῷ ᾖ οὕτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ

Eisdem nec vomere nec urinam facere coram alio licet: quæ nunc quidem ita obſervantur. Potu impleti de rebus maxime ſeriis conſultare conſueverunt: quod autem placuerit ipſis conſultantibus, id poſtera die ſobriis proponit is, qui ædibus illis in quibus forte conſultatur præeſt: et, ſi placuerit etiam ſobriis, utuntur ipſo; ſin minus, deſerunt; etiam de quibus jejuni ante deliberaverunt, de eiſdem poti inſuper cognoſcunt.

134. Quum in via invicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint: nam ſalutationis loco mutuo ora oſculantur. Quod ſi alter fuerit inferior paulo, malas oſculantur: ſin autem alter fuerit multo ignobilior, proſtratus adorat alterum. In primis autem illos obſervant reverenter qui proxi-

πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωϋτῶν οἰκέοντας, μετά γε ἑωϋτούς· δεύτερα δὲ, τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι. ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωϋτῶν ἑκαστάτω οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται, νομίζοντες ἑωϋτοὺς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἀρίστους· τοὺς δὲ ἄλλους, κατὰ λόγον τῷ λεγομένῳ τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι· τοὺς δὲ ἑκαστάτω οἰκέοντας ἀπ' ἑωϋτῶν, κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων, συναπάντων μὲν Μῆδοι, καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκεόντων σφίσι· οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων· οἱ δὲ, μάλα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον.

ρλέ. Ξεινικὰ δὲ νόμαια Πέρσαι προσίενται

---

me habitant, attamen poſt ſe ipſos: ſecundas tribuunt iis qui a primis proximi: atque ſic deinceps ratione habita progredientes; minime autem honorant longiſſime ab ſe habitantes. Sic enim exiſtimant, ſe hominum omnia longe optimos eſſe: alios vero, eadem ratione, hactenus ut dicatur, virtuti ſtudere: eos autem, qui remotiſſimi ab ipſis vivant, eſſe peſſimos. Sub Medis imperium obtinentibus, nationes quoque ſibi imperitabant: omnibus quidem ſimul præerant Medi, et iis, qui proxime ipſos vivebant; iſti autem etiam vicinis; illi maxime affinibus. Ad eandem etiam rationem Perſæ colunt: namque illa gens imperitans et quaſi tutelam gerens longe procedebat.

135. Externos autem mores

ἀνδρῶν μάλιστα. καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωϋτῶν εἶναι καλλίω, φορέουσι· καὶ ἐς τοὺς πολέμους, τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας· καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι· καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες, παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτέων πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται.

ρλϛ'. Ἀνδραγαθίη δ' αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας. τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι, δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ' ἡγέαται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μοῦνα, ἱππεύειν, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν

Persæ facillime hominum admittunt: nam et Medicam vestem propria elegantiorem arbitrantes, gestant: et in pugnis utuntur thoracibus Ægyptiis. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas rescire potuerunt, frui student. A Græcis edocti, pueris miscentur. Unusquisque eorum virgines multas ducit uxores; sed multo plures pallacas habent.

136. Virilis præstantia hæc declaratur post bellicam fortitudinem, si quis numerosam subolem procreaverit: et illi qui liberos plurimos ostenderit, rex singulis annis munera mittit. Quod multum est, credunt robustum esse. Liberos suos, a quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus duntaxat instituunt, equitare, sagittare et vera loqui. Ante quinquenni-

δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τῷ πατρὶ, ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει. τοῦδε εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιέεται, ἵνα ἢν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίην ἄσην τῷ πατρὶ προσϐάλλῃ.

ρλζ΄. Αἰνέω μέν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωϋτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν. ἀλλὰ λογισάμενος ἢν εὑρίσκῃ πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωϋτοῦ πατέρα, οὐδὲ μητέρα. ἀλλὰ ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἤτοι

---

um filius in conspectum patri non venit, sed apud feminas degit. Quod ea gratia sic fit, ut si inter nutrimenta decedat, nullam patri afferat molestiam.

137. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob unam tantum culpam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neque cuiquam aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam consulere ob unum solum delictum: sed expendere jubetur quisque, si plura ac majora comperiat esse delicta quam obsequia, tum demum ira utatur. Suum autem patrem aut matrem aiunt a nemine unquam fuisse occisos, verum quotquot talia forte acciderunt, dicunt omnino necessum esse, ut bene hi excussi tandem deprehensi

ὑποβολιμαῖα ἐόντα, ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασι οἰκὸς εἶναι τόν γε ἀληθέως τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωϋτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν.

ρλή. Ἄσσα δέ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἴσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δεύτερα δὲ, τὸ ὀφείλειν χρέος· πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι, τὸν ὀφείλοντα καί τι ψεῦδος λέγειν. ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι. φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτόντα τι, ταῦτ' ἔχειν. ξεῖνον δὲ πάντα, τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τουτέων, πολλοὶ ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρης· καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέ-

---

fuerint aut fubditicii, aut fpurii. Quippe verifimile nequaquam videri aiunt, ut is qui verus parens fit, a proprio filio interimatur.

138. Quæcunque illis facere non licet, ea nec dicere. Turpiffimum apud eos ducitur mentiri: fecundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas cauffas, tum maxime quod neceffum effe tradant eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium effe. Siquis e civibus lepra aut vitiligine infectus fit, hic in civitatem non accedit, neque cum aliis Perfis confuetudinem habet. Dicunt enim hos morbos illi immiffos, quod in folem peccaverit. Externum vero qui iifdem correptus fuerit, e regione fua multi exi-

ουσι, οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα περιορῶσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς μάλιστα.

ρλθ΄. Καὶ τόδε ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας μέν τοι οὔ. τὰ οὐνόματά σφι ἐόντα ὅμοια τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τὠϋτὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν Σὰν καλέουσι, Ἴωνες δὲ Σίγμα. ἐς τοῦτο διζήμενος εὑρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.

ρμ΄. Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν. τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως περὶ τοῦ ἀποθανόντος· ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέ-

---

gunt: prout etiam albas columbas ob eandem caussam.—In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec alium ista facientem negligunt, sed flumina religiosissime colunt.

139. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis tamen minime est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari littera, quam Dorienses San appellant, Iones Sigma. Et, si animadvertas attentius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter claudi.

140. Equidem hæc probe sciens de Persis possum indubitato affirmare. Nihilominus ista tanquam abscondita referuntur, neque perinde certo, nempe de

κυς, πρὶν ἂν ὑπ᾽ ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῆναι. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέοντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσι. μάγοι δὲ κεχωρίδαται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱρέων. οἱ μὲν γὰρ ἁγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρίῃ πάντα, πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου, κτείνουσι. καὶ ἀγώνισμα τοῦτο μέγα ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκάς τε καὶ ὄφεις, καὶ τἄλλα ἑρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω, ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη. ἄνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

ρμα΄. Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυ-

---

mortuo; cadaver defuncti Persæ non prius humatur quam aut ab alite aut cane tractum sit.—Magos enim quidem certe scio hæc factitare: quippe in aperto faciunt. Persæ igitur cadaver postquam cera obleverunt terra condunt. Magi vero multum cum ab aliis hominibus, tum a sacerdotibus Ægyptiis differunt. Siquidem hi puros se et castos statuunt, si nullum animal occiderint præter ea duntaxat quæ immolant: magi suis ipsorum manibus, excepto cane atque homine, quidvis occidunt; immo hoc palmarii loco ducunt, si pari modo formicas serpentesque, et alia reptilia atque volatilia necaverint. Atque de hoc quidem ritu hunc in modum dictum sit, prout omnino constitutus est: nos ad priorem narrationem recurrimus.

141. Porro Iones atque Æo-

δοὶ τάχιστα κατεστρέφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι, τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι. ὁ δὲ, ἀκούσας αὐτέων τὰ προΐσχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον, καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρύσαι. ἰδόντα δὲ παλλομένους, εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθῦς, "Παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐκ ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι." Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαί

lenfes, poftquam Lydi a Perfis fubverfi funt, celerrime legatos Sardes miferunt ad Cyrum, volentes iifdem conditionibus parere Cyro, quibus etiam paruerant Crœfo. Verum Cyrus auditis quæ proferebant, tali narratione eis refpondit; Tibicinem inquiens quendam, ubi pifces in mari confpexiffet, canere tibia, exiftimantem eos in terram egreffuros: at fpe fua fruftratum, fumpto verriculo, et ingentem pifcium vim complexum effe, et extraxiffe; et quum palpitantes cerneret, utique dixiffe ipfum pifcibus; "Temperate mihi a faltando, quando non libuit vobis me canente egredi faltando." Hanc narrationem Cyrus Ionibus Æolenfibusque ideo dixit, quod Iones prius ipfo Cyro per legatos petente, ut a Crœfo defi-

σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπείθοντο· τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἑτοῖμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ, ὀργῇ ἐχόμενος, ἔλεγέ σφι τάδε. Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνενειχθέντων ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἷσί περ ὁ Λυδός. τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν.

ρμβ'. Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιόν ἐστι, τοῦ μὲν οὐρανοῦ, καὶ τῶν ὀρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἱδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τὠὐτὸ ποιέει τῇ Ἰωνίῃ, οὔτε

---

cerent, recusaverant: ac tum demum, rebus perfectis, parati essent Cyro imperata facere. Sic quidem ille ira commotus, hoc responsum eis dedit. Iones his auditis, quum ad suas civitates ea relata essent, tum mœnia communiunt singuli, tum congregabantur in Panionium alii omnes, præter Milesios; quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem conditionibus quibus et Lydus. Porro reliqui Iones communi nomine decreverunt legatos Spartam mittere, qui rogarent Ionibus auxilio venire.

142. Iones vero illi ad quos Panionium quoque pertinet, urbes habent cum cœli bonitate, tum montium commoditate pulcherrime sitas præ omnibus gentibus quas nos novimus, adeo ut neque superior

τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἠῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἑσπέρην· τὰ μὲν, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ, ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, κατὰ ταυτὰ διαλεγόμεναί σφι. αἵδε ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἔφεσος, Κολοφὼν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναὶ, Φώκαια. αὗται δὲ αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραῖ· Χῖοι μέν νυν

regio, neque inferior, neque ea quæ in orientem nec quæ in occidentem vergit plaga, Ioniam hac in parte æmulari poſſit. Siquidem hæc vel frigore vel aquis premitur: illa rurſus calore ac ſitu ſqualet. Lingua utuntur non eadem, ſed quatuor derivationum modis. Miletus prima earum urbs ad meridiem jacet. Poſt hanc Myus et Priene: hæ in Caria ſitæ ſunt, eadem inter ſe lingua utentes. Illæ vero in Lydia, Epheſus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum jam dictis urbibus, quantum ad linguam attinet, nullo genere conveniunt, inter ſe tamen eadem ſonant lingua. Reliquæ ſunt tres urbes Ionicæ, quarum duæ inſulas habitant, Samum et Chium; una in continenti ſita, Erythræ.— Ex his Chii et Erythræi eandem ſermonis proprietatem ex-

καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τὠυτὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ᾽ ἑωυτῶν μοῦνοι. οὗτοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσερες γίνονται.

ρμγ΄. Τούτων δὴ ὦν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ φόβου, ὅρκιον ποιησάμενοι· τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν. οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσάν κω Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ᾽ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῷ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν, καὶ λόγου ἐλαχίστου. ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μέν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τοὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονταί μοι

---

ercent: Samii vero ab his discrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atque hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates.

143. Ac horum Ionum Milesii erant, qui in obtegendo metu fœdus pepigerant. Insularibus autem horum nihildum gravius fuit metuendum, quod Persis Phœnices nondum essent subjecti, et ipsi Persæ navalem usum non haberent. Porro hi non aliam ob caussam ab Ionibus erant resecti, quam quod cum imbecilles essent omnes alii Græci, tum Iones oppido quam infirmissimi, et minimi momenti. Siquidem præter unas Athenas, nulla urbs alia insignis erat; unde alii Iones et Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes appellari

οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι. αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἠγάλλοντο, καὶ ἱρὸν ἱδρύσαντο, ἐπί τε σφέων αὐτέων, τῷ οὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδ' ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι.

ρμδ΄. Κατάπερ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὦν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτέων τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήϊσαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τοπάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμ-

Iones. Quinetiam nunc plerosque ex illis apparet nominis istius pudere. Ceterum duodecim istæ civitates nomine ipso gloriabantur, et fanum sibi construxerunt, cui nomen ex se posuerunt Panionium; cujus nullos alios Ionas participes facere decreverant: nec erant qui postularent participes fieri, nisi Smyrnæi.

144. Tale quippiam Doriensibus accidit, qui Pentapolin nunc regionem incolunt, quæ eadem ante Hexapolis vocabatur; nam et hi cavent ne quem e finitimis Doriensibus ad Triopicum sacrum admittant: adeo ut etiam ex popularibus suis, qui sacri legem transgressi essent, a communicatione exclusserint. Nam in certamine Apollinis Triopii tripodes victoribus constituebantur olim æ-

βάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὦν Ἁλικαρνησσεὺς, τῷ οὔνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, τὸν νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑωϋτοῦ οἰκία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος, καὶ Ἰηλυσσός τε καὶ Κάμειρος, καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήϊσαν τῆς μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἁλικαρνησσόν. τούτοισι μέν νυν ταύτην τὴν ζημίην οὗτοι ἐπέθηκαν.

ρμέ. Δοκέουσι δέ μοι δυώδεκα πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι, τοῦδε εἵνεκα. ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, δυώδεκα ἦν αὐτῶν μέρεα, κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν, τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας, δυώδεκά ἐστι μέρεα. Πελλήνη μέν τε πρώτη

---

rei: quos acceptos non e facro efferre, fed deo dicare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnaffenfis, nomine Agafícles, victoria potitus, fuftinuit legem hanc violare, tripodemque domum fuam ferens clavo affigere. Propter quod commiffum, quinque hæ civitates, Lindus, Ialyffus, Camirus, Cos atque Cnidus, fextam civitatem Halicarnaffum a facrorum participatione removerunt; hac videlicet pœna Halicarnaffeos caftigantes.

145. Atqui mihi fane videntur Iones duodecim feciffe civitates, nec voluiffe plures recipere, propterea quod eorundem etiam Peloponnefum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas e fedibus fuis exegerunt, duo-

πρὸς Σικυῶνος· μετὰ δὲ, Αἴγειρα, καὶ Αἰγαί· ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπὸ τοῦ ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὔνομα ἔσχε· καὶ Βοῦρα, καὶ Ἑλίκη, (ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἑσσωθέντες,) καὶ Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρέες, καὶ Φαρέες, καὶ Ὤλενος, ἐν τῷ Πεῖρος ποταμὸς μέγας ἐστί· καὶ Δύμη, καὶ Τριταίεες, οἳ μοῦνοι τουτέων μεσόγαιοι οἰκέουσι.

ρμϛ΄. Ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστὶ, καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν. τουτέων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες δυώδεκα πόλιας ἐποιήσαντο· ἐπεὶ ὥς γέ τι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἢ κάλλιόν τι γεγόνασι, μωρίη πολλὴ λέγειν· τῶν Ἄβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ

---

decim ſunt partes. Nempe prima prope Sicyonem eſt Pellena, deinde Ægira et Ægæ, in qua eſt Crathis fluvius perennis, a quo et Italicus ille vocatus eſt: et Bura et Helice, in quam ab Achæis bello fracti Iones confugerunt; et Ægion, et Rhypes, et Patrenſes, et Pharenſes, atque Olenus, ubi Pirus ingens fluvius eſt.—Poſtea Dyma et Tritæenſes, qui ſoli mediterranea colunt.

146. Hæ nunc ſunt duodecim Achæorum portiones, quæ tum quoque Ionum erant, et propterea Ionibus duodecim civitates conſtituere placuit.—Nam iſtos eſſe aliquid amplius præ aliis Ionibus, aut præſtantiore genere ortos, magna inſania eſt aſſeverare: quum in his Abantes ſint Eubœæ haud

οὐνόματος οὐδέν· Μινύαι δὲ Ὀρχομενίοισι ἀναμεμίχαται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίχαται· οἱ δὲ αὐτέων, ἀπὸ τοῦ πρυτανηΐου τοῦ Ἀθηναίων ὁρμηθέντες, καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἠγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται, νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν, καὶ παρέδοσαν τῇσι θυγατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἑωϋτῆς ἄνδρα, τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἐπεί τε ταῦτα ποιή-

minima portio, qui tamen nec cum Ionia nec cum nomine quicquam habent commune: et Minyæ Orchomeniis ſint admixti, et Cadmei, et Dryopes, et Phocenſes a popularibus avulſi, et Moloſſi, et Arcades Pelaſgi, et Dorienſes Epidaurii, atque aliæ multæ nationes inter ſe commixtæ ſint. Horum illi ex Athenienſium Prytaneo progreſſi et nobiliſſimos ſe Ionum exiſtimantes, hi vero non duxerunt uxores in coloniam, ſed habuerunt Caricas, quarum interemerant parentes. Propter quam cædem mulieres illæ legem tulerant, quam jurejurando inter ſe firmaverant, tradideruntque ſuis deinceps filiabus, cum maritis nunquam cibum ſumere, neque nomine compellare ſuum virum; ideo quod earum patres, maritos at-

σαντες, αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

ρμζ΄. Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο, οἱ μὲν αὐτῶν, Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ, Καύκωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ, καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων Ἰώνων. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνῶν γεγόνασι, καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὁρτήν. ἄγουσι δὲ πάντες, πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μοῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπατούρια· καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν.

ρμη΄. Τὸ δὲ Πανιώνιόν ἐστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρὸς, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ

---

que filios trucidaſſent, et quum hæc patraſſent, ſecum matrimonia inirent. Hæc Mileti ſiebant.

147. Reges autem creaverant, partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos: partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex utriſque. Sed nomen tuentur acrius aliquanto quam ceteri Iones. Sint vero etiam illi veri atque genuini Iones: omnes tamen Iones ſunt, quotquot Athenis oriundi Apaturia feſtum celebrant. Celebrant autem omnes, præter Epheſios et Colophonios, qui ſoli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur, iique ob cædis patratæ cauſſam.

148. Porro Panionium locus eſt Mycales ſacer, ad ſeptentrionem vergens, communi-

ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρη, πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ. ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες, ἄγεσκον ὁρτὴν, τῇ ἔθεντο οὔνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὔτι μοῦναι αἱ Ἰώνων ὁρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι ἐς τωὐτὸ γράμμα τελευτῶσαι, κατάπερ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα. αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι.

ρμθ'. Αἵδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη, ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισσαι, Νέον τεῖχος, Τῆμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλιες αἱ ἀρχαῖαι. μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἰώνων, Σμύρνη. ἦσαν γὰρ καὶ αὗ-

ter ab universis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est continentis zephyro vento expositum, ad Samum pertinens. Ad hunc montem collecti ex urbibus Iones sacrificium celebrabant, quod Panionia vocant. Accidit hoc sane non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnia Græcorum omnium festa in eandem literam finiunt, perinde atque Persarum nomina.

149. Et hæ quidem Ionicæ sunt civitates. Æolicæ autem sunt, Cyme, quæ Phriconis vocatur, Larissæ, Novus murus, Temnus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, Ægææ, Myrina, Grynia. Atque hæ XI. Æolensium priscæ civitates. Una autem Smyrna hinc ab Ionibus diremta fuit. Alioqui et hæ

ται δυώδεκα αἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὡρέων δὲ ἥκουσαν οὐκ ὁμοίως.

ρν΄. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες· Κολοφωνίους ἄνδρας στάσι ἑσσωθέντας, καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος, ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὁρτὴν ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληΐσαντες, ἔσχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἔπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων, ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἕνδεκα πόλιες, καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολιήτας.

ρνα΄. Αὗται μέν νυν αἱ ἠπειρώτιδες Αἰολί-

---

duodecim erant numero, in continenti ſitæ. Iſti vero Æolenſes regionem coluerunt præſtantiorem, quam erat Ionum, ad cœli tamen temperiem nequaquam accedebat.

150. Smyrnam vero hac occaſione amiſerunt Æolenſes, quod Colophonios per ſeditionem inferiores et e patria ſubmotos recepiſſent: qui poſtea Smyrnæos obſervantes, dum extra urbem Bacchi feſtum celebrarent, occluſis portis urbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolenſibus univerſis, ſic inter eos tranſigebatur, ut, ſi Iones ſupellectilem redderent, Æolenſes Smyrna cederent.—Hanc conditionem quum Smyrnæi accepiſſent, illos diſtribuerunt inter ſe undecim civitates, ſuos quæque conſtituens cives.

151. Hæ itaque continentis

δες πόλιες, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἴδῃ οἰκημένων· κεχωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται· τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι, ἐόντας ὁμαίμους. ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατὸν νήσοισι καλεομένῃσι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μέν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατάπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἕαδε κοινῇ Ἴωσι ἕπεσθαι, τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται.

ρνβ΄. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα,) εἵλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὔνομα ἦν Πύθερμος. ὁ δὲ, πορφύρεόν τε εἷμα περιβαλλόμε-

---

ſunt Æolicæ civitates, extra illas quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Inſulares vero quinque civitates Leſbum colunt; ſextam enim in Leſbo Ariſbam Methymnæi ſibi ſubjecerant, licet conſanguineam. In Tenedo autem una habitatur civitas, et altera quædam in Centum appellatis inſulis. Jam vero Leſbiis Tenediiſque nihil grave, perinde atque Ionibus inſulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis civitatibus communiter placuit Iones ſequi, quocunque illi duxiſſent.

152. Porro ubi Ionum Æolenſiumque legati Spartam appuliſſent, (id quod fiebat properanter) pro omnibus delegarunt verba facere Phocæenſem quendam, cui nomen Pythermo. Hic purpurea veſte a-

νος, ὡς ἂν πυνθανόμενοι πλεῖστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων, καὶ καταστὰς, ἔλεγε πολλὰ, τιμωρέειν ἑωϋτοῖσι χρήζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὔκως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο· Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους, ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρας, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει, κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων, καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτέων τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίην πόλιν σιναμωρέειν, ὡς αὐτῶν οὐ περιοψομένων.

ρνγʹ. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κῦρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλ-

---

mictus, ut hoc reſciſcentes plurimi convenirent Spartiatæ, proceſſit: hortatusque eſt Lacedæmonios multis verbis ad ſuam defenſionem. Sed Lacedæmonii nequaquam audiverunt, decretumque illis eſt auxilium Ionibus non ferre. Et hi quidem abierunt. Lacedæmonii, quamvis Ionum legatos repuliſſent, tamen pentecontero emiſerunt viros, quantum ego conjicio, qui res Cyri Ioniæque explorarent. Hi Phocæam appulſi, Sardes mittunt ſpectatiſſimum ipſorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum, ne ulli terræ Græciæ civitati damnum inferret, utpote ſe id minime neglecturis.

153. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogaſſe ſer-

λήνων, τίνες ἐόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι, καὶ κόσοι πλῆθος, ταῦτα ἑωϋτῷ προαγορεύουσι; πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην, "Οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιού-"τους, τοῖσί ἐστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλι ἀ-"ποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι, ἀλλή-"λους ὀμοῦντες ἐξαπατῶσι. τοῖσι, ἢν ἐγὼ ὑ-"γιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχα, "ἀλλὰ τὰ οἰκήϊα." Ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἕλληνας ἀπέῤῥιψε ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀ-γορὰς κτησάμενοι, ὠνῇ τε καὶ πρήσι χρέον-ται. αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῆσι οὐδὲν ἐώ-θασι χρῆσθαι, οὐδέ σφί ἐστι τοπαράπαν ἀγο-ρή. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τόν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτύῃ

tur circumſtantes Græcos, quinam homines eſſent Lacedæmonii, et quam multi numero, talia ſibi præſcribentes? mox ubi hæc cognoviſſet, ad Spartiatam præconem dixiſſe; "Equidem non extimui unquam homines illos, quibus locus eſt in media urbe vacuus, in quem collecti mutuo ipſi ſibi jurando imponunt. Atque his, ſi modo ſim incolumis, non Ionum, ſed propria ſua incommoda erunt in circulis deploranda." Hæc in univerſos Græcos verba detorſit Cyrus; quod fora ampla haberent emtioni et venditioni ſervientia; nam Perſis fora non ſunt in uſu, neque illis ullum eſt forum. Poſt hæc Sardes Tabalo homini Perſæ commiſit: Crœſi autem ceterorumque Lydorum aurum Pactyæ, viro Ly-

ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος, καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι. ἥ τε γὰρ Βαβυλὼν οἱ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτὸς, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.

ρνδʹ. Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτύης ἀπό τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο, καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἑωϋτῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις, ἐπολιόρκεε Τάβαλον, ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλι.

do, tradidit curandum, ipse versus Agbatana contendit, Crœsum una ducens: Ionum interim non magnam habendam rationem esse ex primo usu statuens: quandoquidem Babylon ei obstaculo erat, et Bactriana natio, item Sacæ atque Ægyptii, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, contra Ionas autem alium ducem mittere.

154. Ubi vero Cyrus e Sardibus discessit, Lydos Pactyas a Tabalo atque Cyro desciscere impulit; et degressus ad mare, quippe Sardianum aurum omne in sua potestate habens, auxilia mercede conduxit, maritimisque hominibus persuasit ut secum militarent. Et apud Sardes castra metatus, Tabalum in arce conclusum obsedit.

ρνε΄. Πυθόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε, "Κροῖσε, τί "ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; "οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὡς οἴκασι, πρήγματα "παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. Φροντίζω, "μὴ ἄριστον ᾖ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας. "ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέ"ναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας, τῶν παί"δων αὐτοῦ φείσαιτο. ὡς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν "τὸν μὲν πλέον τι ἢ πατέρα ἐόντα σε λαβὼν "ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδω"κα· καὶ ἔπειτα θωϋμάζω εἴ μοι ἀπεστᾶ"σι;" Ὁ μὲν δὴ τάπερ νόεε, ἔλεγε· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδις, "Ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα "εἴρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω,

155. Cyrus hæc in itinere intelligens, Crœſum ita alloquutus eſt, "Quiſnam, inquit, Crœſe, finis erit eorum, quæ mihi accidunt? non ceſſabunt Lydi, ut videntur, et ſibi et mihi negotium faceſſere. Delibero, an non optimum ſit eos in ſervitutem redigere. Videor equidem nunc mihi perinde feciſſe, atque is, qui occiſo patre filiis pepercerit: ſicut quidem ego te, qui plus aliquid quam Lydorum pater eras, captum duco; ipſis autem Lydis urbem tradidi: et deinde miror eos a me deficere?" Quum hanc ſuam ſententiam Cyrus expoſuiſſet, Crœſus excepit, veritus ne Sardes funditus everteret; "O rex, inquit, probabilia dixiſti: tu tamen ne per omnia indulgeas iræ, neque antiquam civitatem ex-

" μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσῃς, ἀναμάρ-
" τητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον, καὶ τῶν νῦν
" ἑστεώτων. τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγώ τε ἔπ-
" ρηξα, καὶ ἐγὼ ἐμῇ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω·
" τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτύης γάρ ἐστι ὁ
" ἀδικέων τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δό-
" τω τοι δίκην· Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων,
" τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι,
" μήτε δεινοί τοι ἔωσι. ἄπειπε μέν σφι πέμ-
" ψας, ὅπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι. κέλευε δὲ
" σφεας κιθῶνας τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι, καὶ
" κοθόρνους ὑποδέεσθαι. πρόειπε δ' αὐτοῖσι κι-
" θαρίζειν τε καὶ ψάλλειν, καὶ καπηλεύειν παι-
" δεύειν τοὺς παῖδας. καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασι-
" λεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγονότας,
" ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι."

---

cideris, quæ cum ſuperiorum, tum eorum, quæ nunc acciderunt, rea non eſt: nam priorum ego auctor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præſens factum Pactyas admiſit, cui tu Sardes commiſiſti; hic tibi pœnas det: Lydis autem veniam dans, hæc illis impera, ne vel defectionem meditari auſint, vel timendi eſſe poſſint. Interdicito illis per legatum, ne arma bellica poſſideant, jubetoque tunicas ſub palliis geſtare, ſubligare item cothurnos. Adhæc impera ut liberos citharam pulſare, et pſallere, et cauponari doceant: et celeriter, o rex, viros in mulieres videbis degeneraſſe, nihilque erit metuendum, ne rebelles unquam a te deſciſcant."

ρνϛʹ. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἱρετώτερα ταῦτα εὑρίσκων Λυδοῖσι, ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναί σφέας· ἐπιστάμενος ὅτι ἢν μὴ ἀξιόχρεων πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι· ἀῤῥωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοὶ, ἢν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι, τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ πρὸς, ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας, οἳ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ' ἑωϋτόν.

ρνζʹ. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντει-

---

156. Hæc ideo Crœsus suggessit, quod optabiliora hæc Lydis esse existimaret, quam subactos eos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminisceretur, non persuasurum illi ut institutum desereret. Adde etiam quod formidabat, ne in posterum aliquando Lydi, si imminentem calamitatem effugissent, rebellantes a Persis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœsi admonitione gavisus, remissaque iracundia, respondit ei se pariturum. Arcessitoque Mazare, homine Medo, eadem illi præcepit, quæ Crœsus suggesserat, Lydis imperanda. Atque præter hæc mandavit, illos omnes in servitutem redigi, quotquot una cum Lydis Sardes oppugnassent: Pactyam autem prorsus vivum ad se perduci.

157. Et ista quidem ex iti-

λάμενος, ἀπήλαυνε ἐς ἤθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν, ἐπ' ἑωϋτὸν ἰόντα, δείσας ᾤχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις, τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὁσηνδήκοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἔτι ἐόντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τούτου δὲ κελευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζόης μετέβαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην· οἱ δὲ Κυμαῖοι ἔγνωσαν συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῷσαι τὸν ἐν Βραγχίδῃσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τῷ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐώθεσαν χρέεσθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗτος, ἔστι τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος.

---

nere quum præcepiſſet, profectus eſt ad Perſarum ſedes. Pactyas vero intelligens exercitum contra ſe non procul abeſſe, conterritus fugit Cymen. Mazares vero nihil cunctatus, Cyri exercitus quotamcunque partem ducens Sardes promovit. Verum ubi Pactyam jam Sardibus abiiſſe cognovit, primum Lydos adegit Cyri mandatis obſecundare. Et ex hujus mandato Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuncios Cymen miſit, jubens Pactyam dedi.—Sed Cymæi conſilio inito ſtatuerunt ad deum in Branchidis referendum quid facto opus eſſet. Erat enim illic oraculum pervetuſtum, quo Iones univerſi et Æolenſes uti conſueverant. Oraculum hoc in Mileſio agro eſt ſupra Panormum portum.

ϱνη'. Πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, εἰρώτευν περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριεῖσθαι. ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο, ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. ταῦτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὁρμέατο ἐκδιδόναι. ὁρμεωμένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθεος, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδεω, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ, καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθέως· ἐς ὃ, τοδεύτερον περὶ Πακτύεω ἐπειρησόμενοι, ἤεσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν.

ϱνθ'. Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀριστόδικος, ἐπειρωτέων τάδε, " Ὦναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέτης

---

158. Miſſis igitur ad Branchidas conſultoribus, rogabant circa Pactyam, quidnam facientes deis gratificaturi eſſent? Conſulentibus talia reſpondebatur, Pactyam Perſis dedere. Quæ quum relata audirent Cymæi, putaverunt dedendum.—Ceterum quum huc multitudo propenſa eſſet, Ariſtodicus, Heraclidis filius, vir inter ceteros cives ſpectatus, oraculo parum fidens, et ipſos conſultores reſponſum non ex vero perferre exiſtimans, tenuit quominus id facerent; donec iterum de Pactya interrogaturi alii mitterentur conſultores, inter quos Ariſtodicus quoque erat.

159. Hi quum ad Branchidas perveniſſent, unus ex omnibus Ariſtodicus conſulebat oraculum, ſciſcitans in hæc ver-

" Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον βίαιον " πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προεῖ- " ναι κελεύοντες Κυμαίους. ἡμεῖς δὲ δειμαί- " νοντες τὴν Περσέων δύναμιν, τὸν ἱκέτην ἐς " τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ " ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέω- " μεν." Ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτόν σφι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίης ἐποίεε τάδε· περιϊὼν τὸν νηὸν κύκλῳ, ἐξαίρεε τοὺς στρουθοὺς, καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νενοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γένεσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τάδε· " Ἀνοσιώ- " τατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾷς ποιέειν;

ba, " O rex, venit ad nos ſupplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam ab Perſis. Hi eundem expoſcentes, jubent Cymæos hominem dimittere. Nos Perſarum potentiam formidantes, tamen ſupplicem nondum reddere auſi ſumus, donec indubitato intelligeremus ex te, quid facere nos conveniret." Hunc in modum ſciſcitanti Ariſtodico, idem rurſus reſpondebatur, nempe Pactyam Perſis dedendum.—Poſt hæc Ariſtodicus tale quippiam de induſtria aggreditur: Templum circumiens, paſſeres aliasque aviculas, quæ forte in templo iſtic nidulabantur, e nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam, quæ ad Ariſtodicum ferretur, atque hujuſmodi quædam ſonaret, " Ho-

" τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις;" Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, "Ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέ-" τῃσι βοηθέεις· Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱ-" κέτην ἐκδιδόναι;" Τὸν δὲ αὖτις ἀμείψασθαι τοῖσδε· "Ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαν-" τες, θᾶσσον ἀπόλησθε· ὡς μὴ τολοιπὸν περὶ" ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθητε ἐπὶ τὸ χρηστήριον."

ρξ'. Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι, οὔτε παρ' ἑωϋτοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μυτιλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι. οἱ δὲ Μυτιληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳδή. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη. Κυμαῖοι γὰρ, ὡς

---

minum fceleftiffime, quænam audacia te inceffit, ut ex templo meos fupplices diripias?" Ariftodicum nihil dubitaffe ad hunc modum refpondere; "Tune, o rex, fic auxilium fers fupplicibus, et Cymæos jubes fupplicem tradere?" Et deum viciffim edidiffe ifta, "Equidem jubeo, ut impii male citius pereatis, ne deinde oraculum de dedendis fupplicibus laceffatis."

160. Porro ubi hæc relata audiverunt Cymæi, neque volentes dedendo fupplice iram divinam in fe concitari, et perire, neque eundem penes fe detinendo, oppugnari, hominem ablegant Mytilenam.—Mytilenæi, quum Mazares fubinde per nuncios Pactyam flagitaret, pacifcuntur pro certa mercede, quod tamen non aufim liquide affeverare, quando-

ἔμαθον ταῦτα πρησσόμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον, ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης Πολιούχου ἀποσπασθεὶς, ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνεῖ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέως τούτου ἔστι χῶρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μέν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέως τούτου, οὔτε οὐλὰς κριθῶν πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενὶ, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα.

ρξα΄. Χῖοι μέν νυν Πακτύην ἐξέδοσαν. Μα-

---

quidem non fuit res perfecta. Cymæi enim cognofcentes ea, quæ a Mytilenæis gererentur, miffo Lefbum navigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem vero ex Minervæ tutelaris deæ templo abftractus, a Chiis traditus fuit. Tradiderunt autem Chii pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus eft Myfiæ, e regione Lefbi fitus. Et fic quidem compotes facti Perfæ in cuftodia habebant Pactyam, ut Cyro illum monftrarent. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, neque bellaria fructus inde decerpti pinfebantur, et ex omnium templorum ufu removebantur, quæ ex agro illo provenirent.

161. Ab Chiis igitur Pac-

ζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας Τάβαλον. καὶ τοῦτο μὲν, Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο· τοῦτο δὲ, Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε, ληΐην ποιεύμενος τῷ στρατῷ· Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ.

ρξϐ΄. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, Ἅρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, τὸν ὁ Μήδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληΐην συγκατεργασάμενος· οὗτος ὡ'νὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς, ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἵρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅκως γὰρ τειχήρεας ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθεε. πρώτῃ δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε.

---

tyas traditus fuit; Mazares mox in illos castra promovit, qui una Tabalum oppugnassent: et partim Prienenses subigens pro mancipiis vendidit, partim Mæandri campum universum incursavit, prædam militibus permittens; Magnesiam etiam pari modo. Post id Mazares repentino morbo correptus, vita defungitur

162. Hoc mortuo suffectus successor imperii Harpagus ad mare descendit et ipse Medus; quem Medorum rex Astyages impiis epulis exceperat, quique Cyri adjutor fuerat in regno occupando. Hic, inquam, a Cyro tunc institutus dux, simulatque in Ioniam venit, urbes ductis aggeribus cepit.— Nam ubi cives mœnibus clausisset, aggeribus mox ad muros objectis expugnabat: atque sic Phocæam primam Ionum civitatem aggressus est.

ρξγ'. Οἱ δὲ Φωκαιέες οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο· καὶ τόν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες. ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ, ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέϊ τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος· ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιέες οὕτω δή τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην, ἐκέλευε τῆς ἑωϋτοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτο οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τεῖχος

---

163. Hi Phocæenses, primi Græcorum longis navigationibus usi sunt: Adriamque simul et Tyrrheniam, Iberiam atque Tartessum hi sunt qui ostenderunt. Navigiis autem utebantur non rotundis, sed penteconteris. Hi quum Tartessum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quique jam octoginta annis Tartessiorum regno præfuerat: vixit autem totos annos centum viginti. Atque Phocæenses Arganthonio ista occasione sic sunt conciliati, ut primo quidem eos post Ioniam relictam jusserit in sua regione sedes deligere, ubicunque illis liberet. Verum quum hoc non persuasisset Phocæensibus, intelligeretque ex eis interim Medum quemadmodum cresceret, pecunias illis dedit

περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως. καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν, λίθων μεγάλων καὶ εὖ συναρμοσμένων.

ρξδ'. Τὸ μὲν δὴ τεῖχος τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη· ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς ἐπήλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτοὺς, προϊσχόμενος ἔπεα, ὥς οἱ καταχρᾷ, εἰ βούλονται Φωκαιέες προμαχεῶνα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι, καὶ οἴκημα ἓν κατιρῶσαι. οἱ δὲ Φωκαιέες, περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην μίην, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι. ἐν ᾧ δὲ βουλεύονται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκεῖνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δ' Ἅρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν εὖ τὰ ἐκεῖνοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δέ σφι

---

ad urbi murum circumdandum. Dedit autem non parce. Siquidem ipsius muri ambitus non paucorum est stadiorum, totusque majusculis lapidibus, iisque affabre concinnatis.

164. Et murus quidem ille a Phocæensibus hoc pacto fuit constructus. Porro Harpagus exercitum admovens, urbem oppugnabat: quum obtulisset illis verba, tanquam sibi sat esset, si vellent Phocæenses unum duntaxat muri propugnaculum demoliri, et unam habitationem consecrare. Phocæenses servitutem aversantes, responderunt diem unum se velle consultare, et dein responsuros: sed interim dum consultarent, illum jubebant exercitum ab urbe abducere. Harpagus autem quanquam se scire diceret quid facturi essent, ta-

παριέναι βουλεύσασθαι. ἐν ᾧ ὧν ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅτι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες, καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες, ἔπλεον ἐπὶ Χίου. τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι.

ρξέ. Οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεί τε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεομένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες, μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτέων νῆσος ἀποκληϊσθῇ τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρ-

---

men ſe illis, ut conſultarent, permittere. Iſto igitur tempore, quo ab muro ille exercitum abduxit, Phocæenſes uſi ſunt in penteconteris deducendis, quibus liberos una cum uxoribus atque ſupellectile universa imponerent: ad hæc ſtatuas quoque ex templis et cetera donaria, niſi quæ vel ferrea vel lapidea aut denique picta eſſent, at reliqua omnia impoſuerunt; mox et ipſi conſcendentes, navigarunt in Chium. Phocæam ſic deſertam incolis occupaverunt Perſæ.

165. Phocæenſes autem, quum ipſis Chii inſulas, quæ Œnuſſæ vocantur, licitantibus vendere nollent, metuentes, ne illuc emporium transferretur, obque hanc cauſſam eorum inſula excluderetur, conceſſerunt Phocæenſes in Cyrnum. In

νῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνεστήσαντο πόλιν τῇ οὔνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκεε. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φωκαίην, κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν φυλακὴν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἁρπάγου τὴν πόλιν. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωϋτῶν τοῦ στόλου. πρὸς δὲ ταύτησι, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι. στελλομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος, καὶ τῶν ἠθέων τῆς χώρης· ψευδόρκιοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φω-

---

hac enim insula ante viginti annos civitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis concesserat. Porro Cyrnum trajecturi Phocæenses, prius reverterunt Phocæam, præsidiaque illic Persarum, quæ ab Harpago custodiæ caussa relicta fuerant, trucidarunt.— Quibus patratis, diras atroces imprecati sunt unicuique suorum classem deserenti. Præter has ferri quoque massam candentem in mare demergunt, jurantque, non prius se Phocæam reversuros quam massa ista rursus appareret. Sic autem quum navigarent in Cyrnum, plusquam dimidiam illorum partem desiderium cepit et miseratio urbis et sedium illius regionis; atque etiam violato jurejurando renaviga-

καίην. οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὅρκιον ἐφύλασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον.

ρξς'. Ἐπείτε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἔτεα πέντε, καὶ ἱρὰ ἐνιδρύσαντο. καὶ ἄγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιοίκους ἅπαντας· στρατεύονται ὦν ἐπ' αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἑκάτεροι ἑξήκοντα. οἱ δὲ Φωκαιέες, πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἐόντα ἀριθμὸν ἑξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαιεῦσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντά σφισι νῆες διεφθάρησαν· αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιέουσαι, ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους. καταπλώσαντες δὲ

runt Phocæam: qui autem eorum jurijurando inhæſerunt, ſolventes ex Œnuſſis Cyrnum navigarunt.

166. Quo quum appuliſſent communiter habitarunt una cum ſuperioris temporis colonis, per annos quinque, ſacraque erexerunt. Ceterum, quum jam vicinos omnes hoſtili more popularentur, communi ſententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginienſes, utrique ſexaginta navibus: Phocæenſes ex adverſo ſexaginta, et ipſi naves milite implent, obviamque illis procedunt in mare, quod appellatur Sardonium. Commiſſa navali pugna, Phocæenſibus Cadmea quædam contigit victoria: nam quadraginta illis naves perierunt, reliquæ viginti detortis roſtris factæ inu-

ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν, ὅσην οἷαί τε ἐγένοντο αἱ νῆές σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον, ἔπλεον ἐς Ῥήγιον.

ρξζ'. Τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄνδρας, οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ, ἔλαχόν τε αὐτῶν πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον, ἐν τῷ οἱ Φωκαιέες καταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγίνετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιέειν, τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι· καὶ γὰρ ἐναγίζουσί σφι μεγά-

tiles. Reversi igitur Alaliam, sumptis liberis uxoribusque atque reliquis facultatibus, quantas ferre ipsis naves poterant, relicta Cyrno navigarunt Rhegium.

167. Verum e navibus illis, quæ perierant, captos viros Carthaginienses et Tyrrheni, acceperant autem eorum plurimos sorte, et hos productos lapidibus obruerunt. Deinceps vero quæcunque ex Agyllensium vel pecoribus vel jumentis atque hominibus locum illum accedebant, ubi Phocæenses lapidati jacebant, continuo distorta fiebant, aut mutila aut remisso corpore. Quare Agyllenses Delphos miserunt, volentes admissum illud expiare. Pythia hæc ipsos jussit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis observantur; nam et

λως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἐπιστᾶσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαιέων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο. οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὁρμεόμενοι, ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται. ἔκτισαν δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες, ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μέν νυν πέρι τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχε.

ρξη'. Παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήϊοι ἐποίησαν· ἐπεί τε γάρ σφεων εἷλε χώματι τὸ τεῖχος Ἅρπαγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα, οἴχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς Θρηΐκης, καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἄβδηρα· τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας, οὐκ ἀπώ-

---

justa illis persolvunt magnifice, et gymnicum celebrant ac equestre certamen. Et hæc Phocæensium portio quidem hujusmodi fato usa fuit. Qui autem illorum Rhegium confugerant, hinc progressi civitatem possederunt in agro Œnotriæ, quæ nunc appellatur Hyela. Eam autem condiderunt, ab viro Posidoniate edocti, Pythiæ oraculo jussos fuisse Cyrnum condere, qui heros esset, non insulam. Atque Phocææ quidem in Ionia res sic habent.

168. Simile quiddam accidit Teiis, quorum murum simulatque per aggerem cepisset Harpagus, omnes conscensis navibus trajecerunt in Thraciam, ibidemque urbem condiderunt Abdera, cujus fundamenta prius jecerat Timesius

νητο, ἀλλ᾽ ὑπὸ Θρηΐκων ἐξελαθεὶς, τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηΐων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει.

ρξθ΄. Οὗτοι μέν νυν Ἰώνων μοῦνοι τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀνεχόμενοι, ἐξέλιπον τὰς πατρίδας. οἱ δ᾽ ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἁρπάγῳ, κατάπερ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ, περὶ τῆς ἑωϋτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι· ἑσσωθέντες δὲ καὶ ἁλόντες, ἔμενον κατὰ χώρην ἕκαστοι, καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὅρκιον ποιησάμενοι, ἡσυχίην ἄγον. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἅρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες, καταῤῥωδήσαντες ταῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ.

Clazomenius: ſed qui nullum inde fructum tulit, ſed a Thracibus expulſus nunc a Teiis apud Abdera ut heros colitur.

169. Hi igitur Ionum ſoli ſervitutem non ferentes, patrium ſolum reliquere. Verum alii Iones, præter Mileſios, prœliati quidem ſunt contra Harpagum, perinde atque illi qui exierunt, viroſque ſe ſtrenuos declararunt, de ſua patria quique pugnantes. Superati autem et capti in ſua quique patria remanſerunt, eaque quæ imperabantur ſubibant. Mileſii, qui jam cum ipſo Cyro fœdus fecerant, ſicut ſuperius a me dictum eſt, quietem agebant. Sic Ionia ſecundo ſerva facta eſt. Porro quum Ionibus iis potitus eſſet Harpagus qui continentem habitabant, inſulani horum exemplo conterriti, ultro ſeſe dediderunt Cyro.

ρό΄. Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἧσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρεῖχε ἂν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδὼ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων. καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης, εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἁπασέων μεγίστην νεμομένους, καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι δέ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾷν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοισι Ἴωσι γενομένη. χρηστὴ δὲ, καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην, Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε ἓν

170. Jam vero Ionibus, etiamsi afflictis, nihilominus ad Panionium convenientibus, audio Biantem Prienensem dedisse saluberrimum illis consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium felicissimos vivere. Siquidem ille suadebat, ut communi classe solventes Sardiniam peterent, et ibi unam civitatem omnium Ionum construerent. Hoc enim pacto eos servitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximam incolentes, et ceterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis Prienensis sententia de Ionibus in statu perdito fuit. Verum Thaletis quoque Milesii, sed genus trahentis ex Phœnice, salubre fuit

βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι· τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ· Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης. τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας, μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι, κατάπερ εἰ δῆμοι εἶεν. οὕτω μὲν δή σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο.

ροά. Ἅρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο στρατηΐην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω τε κατήκοοι, καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ· οἱ δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ἅτε δὴ Μίνω κατεστραμμένου γῆν πολλὴν, καὶ εὐτυχέ-

---

illud consilium, jam ante sic corruptam Ioniam datum, qui jussserit Ionas unam quandam curiam habere, eamque esse in Teo: propterea quod Teos media esset Ioniæ: ceteras autem civitates habitatas, nihilominus legibus suis usuras, ac si forent populi. Atque hi quidem hujusmodi consilia illis declaraverunt.

171. Harpagus, subacta Ionia, exercitum traduxit in Caras, et Caunios atque Lycios, una ducens Ionas atque Æolenses. In his Cares quidem ex insulis transierunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellatique Leleges, insulas habitabant, tributum quidem nullum pendentes, quantumcunque ego possum ad longissima audiendo venire. Illi vero quum Minos flagita-

οἶτος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἁπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα. καί σφι τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο. καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρές εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημήϊα ποιέεσθαι· καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵπερ ἐώθεισαν ἀσπίσι χρέεσθαι, τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ, τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων· καὶ οὕτω ἐς τὴν ἤπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενέσθαι. οὐ

---

bat, naves ei implebant. Quum autem ille ſubjeciſſet ſibi magnum dominium et felix belli foret, Carica gens, omnium, quæ illo tempore ſimul claruerunt, ingenioſiſſima et quidem maximopere exſtitit: ejusque memorantur tria inventa, quibus et Græci fuerunt uſi; quippe galeis criſtas alligare oſtenderunt Cares, et clypeis ſigna adjungere; et lora clypeis qui primi fecerunt, hi ſunt; antea namque citra habenas geſtabant clypeos, quotquot clypeis uti ſolebant, balteis duntaxat coriaceis gubernantes, collo ſiniſtroque humero circumpoſitos habentes. Deinde vero Caras, longo tempore ſuccedente, Dorienſes atque Iones ex inſulis ejecerunt, et ſic in continenti ſedes poſuerunt. Hunc in modum Cre-

μέν τοι αὐτοί γε ὁμολογέουσι τούτοισι οἱ Κᾶρες· ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωϋτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι, τῷ αὐτῷ αἐὶ διαχρεομένους τῷπερ νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι, ὡς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί. τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς, τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνεος, ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσὶ ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτα.

ροϐʹ. Οἱ δὲ Καύνιοι, αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοὶ, εἰσί· αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι. νόμοισι

---

tenses de Caribus referunt.—Quanquam his non assentiuntur ipsi Cares, qui se aborigines atque indigenas continentis esse memorant, eodemque nomine semper usos quo cummaxime; atque apud Mylassa Jovis Carii delubrum ostentant vetustum, cujus etiam participes sunt Mysi atque Lydi, ut qui Caribus sint germani. Quippe Lydum et Mysum Caris fratres esse dicunt, atque ob id eodem utuntur fano: at quotquot alterius gentis, Carum lingua utuntur, non tamen sacrum participant.

172. Caunii vero, quantum mihi videtur, indigenæ sunt: etsi ipsi se e Creta oriundos affirmant. Linguam sane aut ipsi ad Caricum populum accommodaverunt, aut Cares ad Caunicum; id quod liquide de-

δὲ χρέονται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ᾽ ἡλικίην τε καὶ φιλότητα εἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἱδρυνθέντων δέ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὥς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μοῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι,) ἐνδύντες τὰ ὅπλα ἅπαντες Καύνιοι ἡβηδὸν, τύπτοντες δούρασι τὸν ἠέρα, μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν ἕποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεούς. καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοισι χρέονται.

ρογ΄. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τὠρχαῖον γεγόνασι· τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τοπαλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι· διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιληΐης τῶν Εὐρώπης παίδων, Σαρπη-

cernere nequeo. At legibus utuntur multum diverſis cum ab aliis gentibus, tum a Caribus. Nam apud illos laudatiſſimum habetur, pro diſcrimine ætatum et amicitiæ catervatim ad compotationes convenire tam viros quam mulieres atque pueros. Sacra quum ipſis conſtituta eſſent externa, eorum poſtea pertæſi, quum patriis duntaxat videretur utendum diis, Caunii omnis ætatis ſumptis armis ad Calyndicos uſque fines perſequebantur, haſtis aera cædentes, exclamantesque externos ſe exigere deos. Et hujuſmodi moribus illi utuntur.

173. Lycii autem e Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primum univerſam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio

δόνος τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσι Μίνως, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες ἀπίκοντο τῆς Ἀσίης ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα. τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τοπαλαιὸν ἦν Μιλυάς. οἱ δὲ Μιλύαι, τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτέων Σαρπηδὼν ἦρχε· οἱ δὲ ἐκαλέοντο τόπερ τε ἠνείκαντο οὔνομα, καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι. ὡς δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίονος, ἐξελαθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέως, ἀπίκετο ἐς τοὺς Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ, τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέονται. ἓν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι

---

filiis Europæ Sarpedone atque Minoe, Minos per factionem superior factus expulit Sarpedonem ejusque partium focios. Hi expulfi in Afiæ regionem venerunt Milyada. Quam enim nunc Lycii incolunt, olim erat Milyas: at Milyæ tunc appellabantur Solymi.—Olim quidem ipfis imperitavit Sarpedon, et illo ipfo quod attulerant nomine vocabantur, et nunc adhuc Lycii vocantur a vicinis Termilæ. Quum vero Lycus Pandionis filius, et ipfe a fratre Ægeo Athenis pulfus, ad Sarpedonem in Termilas abiiffet, factum eft temporis progreffu ut de Lyci nomine Lycii vocarentur. Legibus utuntur partim Creticis, partim Caricis. Hoc tamen unum pro lege habent peculiare, et cum nullis aliis hominum con-

συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωϋτοὺς, καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον, τίς εἴη, καταλέξει ἑωϋτὸν μητρόθεν, καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας. καὶ ἢν μέν γε γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἢν δὲ ἀνὴρ ἀστὸς, καὶ ὁ πρῶτος αὐτέων, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

ροδ'. Οἱ μέν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἁρπάγου· οὔτε αὐτοὶ οἱ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν, οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώρην οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι, καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρης τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται. ἀρ-

---

veniunt, quod a matribus nomina ſibi induunt, non a patribus: et ſi quis prope ſtantem percontetur quis ſit, quave familia ortus? deſcribet ſe ab matre, et matris avias protinus memorabit. Adde quod ſiqua urbana ſervo nupſerit, liberi qui ex his ſuſcipiuntur, ingenui exiſtimabuntur: ſin autem vir civis, et quidem inter eos primarius, uxorem duxerit externam aut pallacam, ſuſcepti ex his liberi reputabuntur remoti ab honoribus.

174. Enimvero hujus tempeſtatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago ſubacti ſunt. Nec Cares tantum nullum ediderunt, ſed nec Græci quotquot illam regionem tenent. Tenent autem cum alii, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidii, quorum regio de-

γμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβασσίης, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης, πλὴν ὀλίγης, περιῤῥόου· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορῆν ἄνεμον, ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπείργει· τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα·) τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὸν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὤρυσσον οἱ Κνίδιοι, ἐν ὅσῳ Ἅρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρη ἐς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμός ἐστι, τὸν ὤρυσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων· μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, θραυομένης τῆς πέτρης· ἔπεμπον

---

clinat ad mare, quæ appellatur Triopium. Nam quum initium ex Bybaffia peninfula fumat, et præter exiguum quid Cnidia omnis fit circumflua: (eam enim partem qua boream fpectat, Ceramicus coercet finus, auftralem vero mare, in quo eft Syme ac Rhodus) iftud igitur exiguum, circiter quinque ftadiorum, Cnidii fodiebant, interea, dum Harpagus Ioniam everteret, volentes fuam regionem in infulæ formam redigere. Intus vero univerfa illis erat: nam Cnidia regio, qua parte in continentem finitur, illic ifthmus eft, quem fodiebant. Et fane multa manu operantibus Cnidiis, amplius humano et divinius videbantur vulnerari operarii, quam folet in talibus fieri, cum alias corporis partes, tum præcipue o-

ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπειρησομένους τὸ ἀντίξοον. ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾷ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε,

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο, καὶ Ἁρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ, ἀμαχητί σφεας αὐτοὺς παρέδοσαν.

ροέ. Ἦσαν δὲ Πηδασέες οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἁλικαρνασσοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι, ἡ ἱερείη τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει. τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μοῦνοι τε ἀντέσχον χρόνον Ἁρ-

culos incifa et vulnerata petra: Delphos miferunt confultores oraculi, qui fcifcitarentur quidnam effet quod tantopere adverfaretur. Pythia, ut ipfi referunt Cnidii, fenario verfu refpondit talia:

Nec aggerate, nec vel Ifthmum fodite:
Nam, fi placuiffet, infulam dederat Deus.

Quum talia refpondiffet Pythia, Cnidii a fodiendo deftiterunt, et invadenti cum exercitu Harpago, ultro fefe fine prœlio dediderunt.

175. Pedafenfes erant qui mediterraneam fupra Halicarnaffum colunt; quibus quum incommodum aliquod eventurum eft, ipfis feu eorum vicinis, facerdos Palladis magnam barbam accipit; id quod ter illis accidit. Hi foli in Caria virorum Harpago aliquamdiu

πάγῳ, καὶ πρήγματα παρέσχον πλεῖστα, ὄρος τειχίσαντες, τῷ οὔνομά ἐστι Λίδη. Πηδασέες μέν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν.

ρος΄. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἅρπαγος τὸν στρατὸν, ὑπεξιόντες, καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἑσσωθέντες δὲ, καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ, συνήλισαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινοὺς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγδώκοντα ἱστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἱστίαι αὗται ἔτυχον τη-

---

reluctati funt, plurimumque negotii exhibuerunt, montem muniendo cui nomen Lida. Tandem tamen et ipfi expugnati fuerunt.

176. Ceterum ubi in Xanthium campum exercitum duxit Harpagus, Lycii contra procedentes, paucique cum multis confligentes, ftrenue fefe gesferunt. Superati autem prœlio fugatique in urbem, uxores, liberos atque pecunias una cum familiis in arcem congregaverunt, admotoque mox igne arcem univerfam iftam incenderunt. Quæ ubi feciffent, ipfi et jurejurando atroci adftricti et clam egreffi, pugnando Xanthii omnes oppetierunt. Ex Lyciis autem, qui Xanthios nunc dicunt fe effe, hi omnes præter octoginta familias funt convenæ. Nam octoginta iftæ

νικαῦτα ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγένοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἅρπαγος. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε. καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω.

ροζ'. Τὰ μέν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε· τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς, αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος, καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μέν νυν αὐτέων πλέω παρήσομεν· τὰ δέ οἱ παρέσχε πόνον τε πλεῖστον, καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι. Κῦρος ἐπεί τε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑποχείρια ἐποιήσατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο.

ροη'. Τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἐστὶ τὰ μέν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά· τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ ἔνθα σφι,

---

familiæ tunc peregrinabantur, ideoque ſuperſtites remanſerunt. Xanthum quidem igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum. Nam Caunii Lycios imitabantur magna ex parte.

177. Tum igitur inferiorem Aſiam Harpagus evertebat, ſuperiorem ipſe Cyrus, unamquamque gentem ſubigens nullamque prætermittens. At nos in præſentia illorum plura omittemus, ea duntaxat narraturi, quæ illi quamplurimo conſtiterunt labore, ſuntque memoratu digniſſima. Quum igitur Cyrus continentem univerſam ſuæ ditionis feciſſet, Aſſyriis imminebat.

178. Aſſyriæ autem cum alia multa ſunt magna oppida, tum vero celeberrimi nominis ac validiſſimum eſt Babylon,

τῆς Νίνου ἀναστάτου γενομένης, τὰ βασιλήϊα κατεστήκεε, ἦν Βαβυλὼν, ἐοῦσα τοιαύτη δή τις πόλις· κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἕκαστον, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μέν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιθέει· μετὰ δὲ, τεῖχος πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιληΐων ἐὸν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ, διηκοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλήϊος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πήχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι.

ρθʹ. Δεῖ δή με πρὸς τούτοισι ἐπιφράσαι,

---

ubi ipsis post eversam Ninum regia erat, quæ urbs talis est. In magno campo illa sita est, quod ad magnitudinem, unamquamque frontem habens centum et viginti stadiorum; est enim quadrata. Ita stadia quadringenta et octoginta circuitus urbis colliguntur omnia. Tanta quidem igitur est Babylonicæ urbis magnitudo; quæ sic exornata est, ut aliud nullum ex oppidis quæ nos novimus. Jam primum fossa ambit alta atque lata et aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quam is, quo pro mensura utimur, tribus digitis major.

179. Oportet certe me præ-

ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ ἀναισιμώθη, καὶ τὸ τεῖχος ὅντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον, ἐπλίνθευον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην· ἑλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς, ὤπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ, τέλματι χρεόμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χείλεα· δεύτερα δὲ, αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μουνόκωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίππῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαι πᾶσαι. καὶ σταθμοί τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡ-

---

ter hæc differere, ubi fit consumpta terra, quæ ex fossa fuerat egesta, et murus quomodo fuerit exstructus. Simul fodientes fossam, terram egestam ex isto opere formabant in lateres: quorum postquam magnam vim traxerant, eos in fornacibus coquebant. Postea pro cœno vel calce utentes bitumine ferventi, et per tricesimas latericias compages constipantes crates arundinum, struxerunt primum labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum. Super hunc murum circa oras extruxerunt domunculas unius membri ad se invicem versas; inter quas tantum intercapedinis medium relinquebatur, ut quadriga circumagi posset. Ejus muri per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus

μερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἴς οὔνομα αὐτῇ, ἔνθα ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας· Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὔνομα· ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὦν ὁ Ἴς ποταμὸς, ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλούς· ἔνθεν ἡ ἄσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη.

ρπ΄. Ἐτετείχιστο μέν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δύο φάρσεα τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διείργει, τῷ οὔνομά ἐστι Εὐφρήτης· ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὦν δὴ τεῖχος ἑκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ, αἱμασιὴ πλίνθων

---

itidem et ſuperliminibus. Babylone octo dierum itinere abeſt alia urbs nomine Is, ubi fluvius eſt haud magnus, etiam ejuſdem urbi nominis, qui ſe devolvit in flumen Euphratem. Hic itaque fluvius Is, una cum aqua multos reddit bituminis grumos; unde bitumen ad murum Babylonis portatum fuit.

180. Hunc igitur in modum Babylon munita eſt. Ejus duæ ſunt plagæ, quoniam illam mediam ſeparat fluvius nomine Euphrates, qui magnus et altus et celer, ex Armeniis in Rubrum mare decurrit. In hunc fluvium uterque murus cubitos exporrigit; inde vero curvaturæ per labrum utrumque fluminis, coctilium laterum maceria, prætenduntur. Ipſa urbs plena domibus ternarum quaternarumque contignationum

ὀπτέων παρατείνει· τὸ δὲ ἄστυ αὐτὸ ἐὸν πλῆρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθέας, τάς τε ἄλλας, καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὦν ἑκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἱμασιῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαιπερ αἱ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθμόν. ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρουσαι καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν.

ρπα΄. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστί. ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος περιθεῖ, οὐ πολλῷ τέῳ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τείχεος, στεινότερον δέ. ἐν δὲ φάρσεϊ ἑκατέρῳ τῆς πόλιος ἐτετείχιστο ἐν μέσῳ, ἐν τῷ μὲν τὰ βασιλήϊα, περιβόλῳ τε μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ, Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι

---

secta est in vias, cum rectas alias, tum etiam transversas, quæ ad flumen tendunt; ad quarum quamque viam in maceria, quæ præter flumen ducebatur, portulæ factæ sunt pro numero vicorum et ipsæ æreæ, et ad flumen idem ferentes.

181. Et hic quidem murus lorica est. Alius vero intus murus non multo quam hic debilior circumtegit, sed angustior: inque utraque civitatis plaga per medium iste est erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero vero Jovis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate existit, duorum undecunque stadiorum amplitudine, quum sit quadratum. In tem-

ἐὸν, δύο σταδίων πάντῃ, ἐὸν τετράγωνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποίηται. μεσοῦντι δέ κου τῆς ἀναβάσιος, ἔστι καταγωγή τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρωμένη, καί οἱ τράπεζα παρακέεται χρυσέη. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον· οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν ἂν ὁ θεὸς ἕληται ἐκ πασέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱρέες τούτου τοῦ θεοῦ.

---

pli medio turris folida, ftadii longitudine fimul et latitudine, cui alia fuperimpofita turris et huic fubinde alia, ad octavam ufque. Adfcenfus in eos forinfecus per orbem circa fingulas turres tendens factus eft. Adfcendenti per eum in medio eft diverforium, fellæque ad quiefcendum factæ, in quibus adfcendentes fedent ac conquiefcunt. In poftrema turri templum eft magnum, in quo lectus eft magnus fplendide ftratus, et appofita illi menfa aurea. Statua tamen ibi nulla eft pofita: neque hic noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem folam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, uti narrant Chaldæi hujus dei facerdotes.

ρπβʹ. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾷν τε ἐς τὸν νηὸν, καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατάπερ ἐν Θήβησι τῇσι Αἰγυπτίῃσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαιέος γυνή· ἀμφότεραι δὲ αὗται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾷν· καὶ κατάπερ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἡ πρόμαντις τοῦ θεοῦ, ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεί ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληΐεται τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ.

ρπγʹ. Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός· ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἔνι κατήμενον χρύσεον, καί οἱ τράπεζα μεγάλη παρακέεται χρυσέη, καὶ τὸ βάθρον

---

182. Narrant autem ipsi illi, mihi quidem non credibilia referentes, deum ipsum et venire in templum, et in lecto conquiescere, perinde atque Thebis Ægyptiis, eodem modo quo ferunt Ægyptii. Nam et ibi in Thebæensis Jovis fano mulier cubat; quarum mulierum utraque cum nullis viris putatur habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ civitate, quando adest numen. Neque enim oraculum ibi viget perpetuo: ubi autem fuerit, tunc antistita noctu intus in templum concluditur.

183. Porro in Babylonis templo aliud etiam est sacellum inferius, ubi magna inest Jovis statua aurea sedens, eique mensa magna aurea apposita, simul et

οἱ καὶ ὁ θρόνος χρύσεός ἐστι· καὶ ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποίηται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ, βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν, ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα. ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ ἀνδριὰς δυώδεκα πήχεων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μέν μιν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἱ-

---

gradus et thronus aureus: adeo ut Chaldæi octingentorum talentorum auri opus æstimarent. Extra sacellum altare est aureum: atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis pecudes immolantur; nam supra aureum illud non licet adolere, præterquam solas lactentes. Insuper in hoc majusculo altari Chaldæi quotannis mille talenta thuris adolent tunc, quando festum huic deo celebrant. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore statua duodecim cubitorum e solido auro: quanquam ego hanc non viderim, sed ea refero, quæ a Chaldæis referuntur. Hanc statuam quidem Darius Hystaspis filius insidiose captans, non ausus tamen fuit auferre: sed eam postea Xerxes Darii filius abstulit, sacrifico,

ρεα ἀπέκτεινε, ἀπαγορεύοντα μὴ κινέειν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται. ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

ρπδ΄. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μέν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλῆες, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱρά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο· ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὔνομα ἦν Σεμίραμις. αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν.

ρπε΄. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασίλεια, τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις, (αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης,) τοῦτο μὲν, μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγή-

---

qui prohibuerat ſtatuam loco movere, interempto. Atque illud templum hoc pacto fuit ornatum, etiamſi ſint peculiaria multa donaria.

184. Hujus Babylonis multi quoque et alii quondam reges extitere, quorum in exponendis rebus Aſſyriis mentionem faciam, qui et muros amplius ornaverunt et templa: et inter eos duæ feminæ. Harum prior, quæ quinque ætatibus ante poſteriorem regnavit, vocata eſt Semiramis. Hæc per campum aggeres excitavit ſpectatu dignos, quum antehac flumen per eum omnem reſtagnare ſolitum eſſet.

185. Secunda poſt hanc regina, Nitocris nomine, extitit ſuperiore ſolertior; cujus cum alia monumenta extiterunt, quæ ego memorabo, tum vero

σομαι· τοῦτο δὲ, τὴν Μήδων ὁρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα. πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον, ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα, οὕτω δή τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρὶς ἐς τῶν τινὰ κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὔνομά ἐστι, ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἳ ἂν κομίζωνται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται, καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρῃσι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε. χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἑκάτερον τοῦ ποτα-

---

hoc; quod animadvertens imperium Medorum ingens ac non quiescens, subactaque ab his alia oppida, et inter hæc Ninum, præmunivit se omnibus quam potuit maxime. Ante omnia fluvium Euphratem, qui antea fluebat rectus, mediam ipsorum urbem interfluens, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo ut quendam Assyriæ pagum, nomine Ardericca, ter influat, et qui nunc e mari hoc per Euphratem Babylonem versus subvehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hoc quidem tale reddidit. Aggerem vero in utroque fluminis labro aggeravit visu mirandum: tantæ est et magnitudinis et sublimitatis. Mul-

μοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θωΰματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τί ἐστι. κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλῶνος ὤρυσσε ἔλυτρον λίμνῃ, ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεῦσα εἴκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα. ἐπεί τε δέ οἱ ὀρώρυκτο, λίθους ἀγαγομένη, κρηπῖδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίεε δὲ ἀμφότερα ταῦτα, τόν τε ποταμὸν σκολιὸν, καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν, ἕλος· ὡς ὅ,τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη, περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα· ἔκ τε τῶν πλόων ἐκδέκηται περίοδος τῆς λίμνης μακρή. κατὰ τοῦτο δὲ

---

to ſupra Babylonem, exiguum quid deflectens a flumine, fodit paludi eluviem, profunditate quidem ad aquam uſque ſemper effodiens, latitudine vero ejus ad circuitum ſumpta quadringentorum viginti ſtadiorum. Hujus cavernæ foſſitia humus per fluminis labra aggerendo impenſa eſt. Quem locum ubi depreſſit, crepidinem ambitus ejus lapidibus advectis duxit. Hæc duo, ut flumen flexuoſum et tota foſſa eſſet lacuna, ideo fecit ut fluvius per multas flexuras fractus, tardior mearet, et navigationes Babylonem verſus eſſent tortuoſæ, et ex ipſis navigationibus longus ambitus lacunæ exciperet. In ea vero parte regionis fecit hæc opera, ubi erant introi-

εἰργάζετο τῆς χώρης τῇ αἵ τε ἐσϐολαὶ ἦσαν, καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα.

ρπϛʹ. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος περιεϐάλετο· τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιήσατο. τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φάρσεος ἐς τοὔτερον διαϐῆναι, χρῆν πλοίῳ διαϐαίνειν. καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο· αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεῖδε. ἐπεί τε γὰρ ὤρυσσε τὸ ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο. ἐτάμνετο λίθους περιμήκεας· ὡς δέ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἕτοιμοι, καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον

---

tus in eam, et compendia ex Medis viæ, ne Medi commercio negotia sua cognofcerent.

186. Et hæc quidem ex profundo circumjecit. Ceterum ex eis tale fecit additamentum. Quum fit urbs in duas dirempta regiones, fluvio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem tranfire volebat fub regibus fuperioribus, is neceffe habebat navigio tranfire: quod erat, ut reor, moleftum. Huic autem etiam rei ifta profpexit; fiquidem ubi effodit effluvium paludi, aliud iftud ex opere eodem monumentum reliquit. Lapides prælongos excidit; qui ubi parati fuerunt, et locus effoffus, in locum ipfum quem effoderat,

πᾶν ἐς τὸ ὤρυσσε χωρίον· ἐν τῷ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ῥεέθρου, τοῦτο μὲν τὰ χείλεα τοῦ ποταμου κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσιας, τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῇσι, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ· τοῦτο δὲ, κατὰ μέσην κου μάλιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοὺς ὠρύξατο, οἰκοδόμεε γέφυραν, δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολίβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅκως μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο τοὶ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαιρέεσκον, τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὡς δὲ τό, τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ

---

omnem fluminis curſum avertit. Qui locus effoſſus dum impleretur, interea priſtino alveo arefacto, partim labia fluminis intra urbem, ac deſcenſus, qui ex portulis ad flumen ferunt, eduxit coctis lateribus, eadem qua murum ratione; partim extruxit, circa mediam ferme urbem, pontem iis quos foderat lapidibus, ferro eos ac plumbo devinciens. Per hunc pontem ſublices quadratas, per quas Babylonii tranſirent, interdiu extendebat, eaſdem noctu tollebant; hac videlicet cauſſa, ne per noctem tranſeuntes mutua furta exercerent. Ubi porro id quod effoſſum erat, facta fuit palus repleta ex flumine, et opus pontis exornatum, tunc fluvium Euphratem ex

περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξάγαγε· καὶ οὕτω τὸ ὀρυχθὲν ἕλος γενόμενον, ἐς δέον ἐδόκεε γεγονέναι, καὶ τοῖσι πολιήτῃσι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη.

ρπζ΄. Ἡ δ᾽ αὐτὴ αὕτη βασίλεια καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινὰ ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος, τάφον ἑωϋτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων. ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε, ΤΩΝ ΤΙΣ ΕΜΕΥ ΥΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗι ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ, ΛΑΒΕΤΩ ΟΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ, ΑΛΛΩΣ ΑΝΟΙΞΗι. ΟΥ ΓΑΡ ΑΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος, μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιῆλθε ἡ βασιληΐη.

---

palude in priſtinum alveum revocavit: atque ita palus quam effoderat, viſa eſt decenter et utiliter facta, et pons in uſum civium extructus.

187. Hæc eadem ipſa regina hunc etiam machinata eſt dolum: ſupra porta urbis celeberrima, loco edito atque in ſuperficie iſtius portæ, ſepulcrum ſibi extruxit, atque literas hæc ſignificantes inſculpſit: SI CUI REGUM BABYLONIS POST ME FUTURORUM FUERIT PECUNIÆ PENURIA, APERTO SEPULCRO SUMITO QUANTUMCUNQUE LIBUERIT PECUNIÆ. NE TAMEN NON INDIGENS TEMERE APERITO. NON ENIM ID MELIUS. Hoc ſepulcrum tamdiu fuit immotum, dum regnum pervenit ad

Δαρείῳ δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρέεσθαι, καὶ χρημάτων κειμένων, καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο, τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εὗρε χρήματα μὲν οὔ, τὸν νεκρὸν δὲ, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε, ΕΙ ΜΗ ΑΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ΟΥΚ ΑΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ΑΝΕΩΓΕΣ. αὕτη μέν νυν ἡ βασίλεια, τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

ρπη΄. Ὁ δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἑωϋτοῦ τοὔνομα Λαβυνίτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ δὴ βα-

---

Darium. Is indignum etiam esse ratus neque uti quippiam hac porta, neque sumere pecunias ibi positas, et eas quidem ipsas invocantes. Ideo autem non utebatur porta illa, quod supra caput ipsi transeunti mortuus esset. Hinc reseravit monumentum; in quo non quidem pecunias invenit, sed cadaver et literas hæc dicentes: NISI PECUNIÆ ESSES INEXPLEBILIS ET TURPIS LUCRI CUPIDUS, DEFUNCTORUM LOCULOS NON APERUISSES.—Talis extitisse hæc regina memoratur.

188. Adversus cujus filium Labynitum, patris nomen et Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex magnus exercitum

σιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου, καὶ προβάτοισι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς, καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀργυρέοισι ἀγγείοισι ἕπονταί οἱ, ὅποι ἂν ἐλαύνῃ ἑκάστοτε.

ρπθ'. Ἐπεί τε δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγίνετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὔρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν, ὁ δὲ παρὰ Ὦπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ· τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν, ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἐόντα νηυσὶ περητὸν, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν

---

probe domi comparata re cibaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaſpe, Suſa præterfluente, ex quo uno rex potat et non ex alio flumine. Cujus Choaſpis aquam decoctam, et in argentea vaſa diffuſam, ferentia permulta plauſtra quatuor rotarum, mulis trahentibus, aſſidue comitantur, quocunque ille proficiſcitur.

189. Cyrus igitur Babylonem tendens, ubi venit ad Gynden amnem (qui in Matienis ortus montibus, per Dardaneos fluens in Tigrim alterum amnem exit, qui Opin urbem præterlabens, Rubro infunditur mari) conabatur hunc trajicere, quum non poſſet niſi navibus trajici. Interim ei quidam e ſacris equis candidis laſcive in-

ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο. ὁ δέ μιν συμψήσας, ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τούτῳ ὑβρίσαντι, καί οἱ ἐπηπείλησε, οὕτω δή μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναῖκάς μιν εὐπετέως, τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας, διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν, μετεὶς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στράτευσιν, διαίρεε τὴν στρατιὴν δίχα. διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν, παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ Γύνδεω τετραμμένας πάντα τρόπον. διατάξας δὲ τὸν στρατὸν, ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου, ἤνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι.

---

greſſus fluvium tranſire conabatur. Hunc fluvius contorquens, ſubmerſum abripuit.—Cyrus autem perquam ægre ferens hanc fluminis contumeliam, illi comminatus eſt, ſe ſic redditurum eum tenuem, ut in poſterum facile vel a mulieribus tranſiri poſſet, ne genua quidem tingentibus: Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermiſſa, copias ſuas bifariam diviſit. Dehinc alveos ad funem deſignavit centenos et octogenos, utrinque ad Gyndis labra omnimodo converſos; quos diſtributis copiis effodi juſſit. Et opus quidem, ut quod a tanta multitudine fieret, perficiebatur; tamen iſtic in eo faciendo illam æſtatem univerſam triverunt.

ϙϟ'. Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος, ἐς τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι, ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, κατειλήθησαν ἐς τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὁρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνεϊ ὁμοίως ἐπιχειρέοντα, προεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα. Κῦρος δὲ ἀπορίῃσι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ, ἀνωτέρω δὲ οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομένων.

---

190. Cyrus ergo quum Gynden mulctaſſet in trecentas et ſexaginta foſſas diductum, et alterum ver illuxiſſet, ita porro ire Babylonem pergit, Babyloniis eum educto exercitu præſtolantibus. Qui, ubi propius urbem ille promovit, cum eo conflixerunt, prœlioque fugati, in oppidum compulſi fuerunt. Ii tamen, quia Cyrum jampridem animadverterant inquietum eſſe, viderantque omnes pariter gentes aggredientem, comportaverant permultorum annorum commeatus: ideoque tunc obſidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum, jam longo tempore peracto, nihil admodum res ipſius proficerent, inops conſilii erat.

ρϞα'. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὄπισθε αὖτις τῆς πόλιος τάξας ἑτέρους, τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμὸς, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας, καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηΐῳ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τάπερ ἡ τῶν Βαβυλωνίων βασίλεια ἐποίησε κατά τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα. τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι εἰσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἕλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε, ὑπο-

---

191. Tandem, ſive alius ei anxio ſuggeſſit, ſive ipſi in mentem venit, quid in rem eſſet, ſic ſtatuit faciendum: inſtructis univerſis copiis, partim qua fluvius urbem ingreditur, partim a tergo qua egreditur, præcipit, ut, quum cernerent alveum poſſe tranſiri, illac urbem invaderent. Ita inſtructis atque formatis ſuis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eo ubi pervenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen et circa paludem, eadem alia et ipſe fecit. Nam fluvio per foſſam inducto in paludem, quæ erat ſtagnum, alveum ejus priſtinum pervium reddidit ſubſidente aqua fluvii. Quod quum ita contingeret, Perſæ, qui ad hoc ipſum in-

νοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι οἵ περ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, ὑπονενοστηκότος ἀνδρὶ ὡς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κῃ, κατὰ τοῦτο ἐσήεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μέν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιεύμενον, οὐδ' ἂν περιϊδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν, διέφθειραν κάκιστα. κατακληΐσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἱμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἄν σφεας ὡς ἐν κύρτῃ. νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἑαλωκότων, τοὺς

ſtructi erant, per alveum, unde fluvius Euphrates abſceſſerat, ita ut vix medium femur tranſeuntis madefaceret, illac Babylonem introierunt. Quos Babylonii, ſi factum Cyri aut prius audiſſent aut ſenſiſſent, neque contemnentes Perſarum ingreſſum, peſſimo exitio affeciſſent. Nam obſeratis omnibus, quæ ad flumen ferunt, portulis, conſcenſisque maceriis, quæ erant per labra fluvii ductæ, ipſi illos progreſſos veluti in naſſa excepiſſent. Nunc ex inopinato eis Perſæ aſtiterunt: et quum capti eſſent, qui extrema urbis incolebant Babylonii, propter ejus tamen magnitudinem non ſentiebant (ut fertur ab illis, qui iſtic habitabant) hi, qui circa medium ha-

τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων, οὐ μανθάνειν ἑαλωκότας, ἀλλὰ (τυχεῖν γάρ σφι ἐοῦσαν ὁρτὴν) χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι. ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀραίρητο.

ρϟβ΄. Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τίς ἐστι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· βασιλέϊ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραίρηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῆ πᾶσα ὅσης ἄρχει· δυώδεκα ὧν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν, τοὺς τέσσερας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρη· τοὺς δὲ ὀκτὼ τῶν μηνῶν, ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. οὕτω τριτημοιρίη χώρη τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίης, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρης ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι Σατραπηΐην καλέουσι, ἔστι ἁπασέων

---

bitabant eos captos esse. Sed quod forte dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec plane etiam hoc rescivérunt. Atque ita primo tunc capta est Babylon.

192. Cujus civitatis quanta sit potentia, cum ex aliis multis declarabo, tum vero ex hoc. Quum regi magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atque exercitus ejus alimentum, præter tributa, ex duodecim, quibus annus constat mensibus, per quatuor menses regio Babylonica, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita hujus regionis potentia tertiam Asiæ alterius partem æquiparat, et ejus præfectura, quam Satrapiam Persæ vocant, om-

τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη· ὅκου Τριταντaίχμῃ τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέως ἔχοντι τὸν νόμον τοῦτον, ἀργυρίου μὲν προσήει ἑκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή· ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον ἐὸν Περσικὸν, χωρέει μεδίμνου Ἀττικῆς πλεῖον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι. ἵπποι δέ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν πολεμιστέων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας, ὀκτακόσιοι· αἱ δὲ βαινόμεναι, ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι. ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτον δή τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ προσετετάχατο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα.

ρϟγ′. Ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν

---

nium Satrapiarum longe eſt optima, adeo ut Tritantæchmæ Artabazi filio, qui ab rege præfecturam hanc habebat, ſingulis diebus ſingulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Artaba autem menſura Perſica capit, quam Attica medimnus, amplius tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant eī peculiares equi, præter bello deſtinatos, admiſſarii octingenti, cum equarum, a quibus admittebantur, ſexdecim millibus; nam ſinguli mares a vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi eſſent, aliorum tributorum immunes. Atque hæc præſidi Babylonis eveniebant.

193. Porro in Aſſyriorum

ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου, ἔστι τοῦτο. ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἁδρύνεταί τε τὸ λήϊον, καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος, οὐ κατάπερ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνηΐοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρη πᾶσα, κατάπερ ἡ Αἰγυπτίη, κατατέτμηται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσὶ περητὸς, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν. ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νίνος πόλις οἴκητο· ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἁπασέων μακρῷ ἀρίστη, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν. τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειρᾶται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκέην, οὔτε ἄμπελον, οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ τῆς Δήμη-

---

terra parum pluit, et hoc eſt, quo enutritur radix frumenti, irrigatum quidem ex fluvio, et arvum fit pingue, provenitque frumentum, non ſicut in Ægypto, flumine ipſo in arva aſcendente, ſed manibus atque tollenonibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis, quemadmodum Ægyptiaca, diſſecta eſt in foſſas, quarum maxima navibus trajici poteſt, ad ſolem hibernum vergens: tendit autem ex Euphrate in alterum flumen, in Tigrim, ad quem urbs Ninus ſita erat.—Hæc regio omnium, quas nos vidimus, longe optima eſt, duntaxat ferendo frumento. Nam alias arbores ferre, ficum, vitem, oleam, omnino ne conatur quidem; Cereris autem fructu

τρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τοπαράπαν ἀποδιδοῖ· ἐπειδὰν ἄριστα αὐτὴ ἑωϋτῆς ἐνείκῃ, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται, ἐξεπιστάμενος, μνήμην οὐ ποιήσομαι· εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην, καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα, ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέονται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον· οἱ πλεῦνες αὐτέων καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται. τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι τά τε ἄλλα, καὶ φοινίκων, τοὺς ἔρ-

---

proferendo tam commoda eſt, ut nuſquam non ad ducena reddat: ubi autem bonitate ſeſe ipſa vincit, etiam ad tricena efferat. Quaternum autem digitorum commode latitudo eſt tritici illic atque hordei foliis. Ex milio autem ac ſeſamo quantæ proceritatis arbor ſurgat, etſi mihi comperta, tamen memorare ſuperſedeo, probe ſciens, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de frugiferis dicta ſunt, perquam incredibilia viſum iri. Oleo autem non utuntur niſi quod ex ſeſamis faciunt. Naſcuntur eis per campum omnem palmæ, pleræque fructiferæ; ex quibus et panes et vinum et mel conficiunt, easque colunt ficuum more et tum in aliis,

σενας Ἕλληνες καλέουσι, τοῦτον τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνῃ τέ σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύνων, καὶ μὴ ἀποῤῥέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῦ φοίνικος. ψῆνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι.

ρϟδ΄. Τὸ δὲ ἁπάντων θῶϋμα μέγιστόν μοί ἐστι τῶν ταύτῃ, μετά γε τὴν πόλιν αὐτὴν, ἔρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα ἐόντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα. ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν, ἐδάφεος τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀποκρίνοντες, οὔτε πρώρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρό-

---

tum palmarum, quas Græci mafculas vocant, quarum fructum circumligant iis palmis, quæ dactylos ferunt, ut illis maturet dactylum culex intrans, et non decidat fructus palmæ. Mafculæ enim in fructu ferunt culices, quemadmodum caprifici.

194. Venio ad id, quod ex omnibus, quæ funt in ea regione, fecundum ipfam urbem, mihi fummo miraculo eft, differendum. Navigia illorum fecundo flumine commeantia Babylonem, funt orbiculata atque omnia coriacea. Nam poftquam in Armeniis, qui fupra Affyrios incolunt, ex cæfis falicibus coftas fecerunt, obducunt illis pelles tectorias extrinfecus in modum pavimenti, neque puppe difcreta, neque prora acuminata, fed in fpeci-

που κυκλοτερέα ποιήσαντες, καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιᾶσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοινικηΐου κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται δὲ ὑπό τε δύο πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεώτων. καὶ ὁ μὲν ἔσω ἕλκει τὸ πλῆκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα, καὶ ἐλάσσω· τὰ δὲ μέγιστα αὐτέων, καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέζοσι πλεῦνες. ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπεκήρυξαν· τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους. ἀνὰ τὸν

---

em clypei orbiculata. Tale navigium omne ſtramento replentes fluvio deferendum permittunt, oneratum mercibus: ſed maxime dolia ex palmis vino onuſta deferunt, dirigentibus illud duobus plectris vel palis, totidemque viris rectis ſtantibus; quorum alter introrſus palum trahit, alter extra pellit. Fiunt autem navigia hæc et magna admodum et minora: quorum maxima ferunt quoque pondus quinque millium talentorum, ſingula ſingulos aſinos vivos habentia, majora etiam plures. Poſtquam igitur navigantes Babylonem pervenerunt, onusque diſtraxerunt, coſtas quidem navigii atque omnia ſtramenta venundant, ſed pelles aſinis impo-

ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἷά τε ἐστὶ πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ. διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τοιαῦτα.

ρϟε'. Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέονται, κιθῶνι ποδηνεκέϊ λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρινέον κιθῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενοι, ὑποδήματα ἔχουσι ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι Βοιωτίῃσι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς, μίτρῃσι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγῖδα δ' ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον. ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον, ἢ ῥόδον,

---

nunt, eosque in Armeniam agitant; adverso enim flumine navigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim quoque non ex lignis, sed ex pellibus navigia fiunt. Iidem, ubi asinos agitando in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum navigia confiunt. Et naves quidem eorum tales sunt.

195. Amictu autem tali utuntur: duabus amiciuntur tunicis, una linea usque ad pedes demissa, cui alteram laneam superinduit: postremo candidam pænulam circumjicientes, calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis pæne similes. Capita habentes comata, mitris rediniunt, unguentis toto corpore delibuti. Annulum signatorium quisque gestat, et baculum manu factum, cui ad-

ἢ κρίνον, ἢ αἰετὸς, ἢ ἄλλο τι. ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὔ σφι νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δή σφι ἄρτισις περὶ τὸ σῶμά ἐστι.

ρϟϛʹ. Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώτατος ὅδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρῆσθαι· κατὰ κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποιέετο τάδε· ὡς ἂν αἱ παρθένοι γενοίατο γάμων ὡραῖαι, ταύτας ὅκως συναγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας· πέριξ δὲ αὐτὰς ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν· ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίην ἑκάστην κῆρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων· μετὰ δὲ, ὅκως αὐτὴ εὑροῦσα πολλὸν χρυσίον πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε, ἣ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη. ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικήσει. ὅσοι

---

eſt politum aut malum, aut roſa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quid: nam abſque inſigni geſtare ſceptrum ipſis nefas. Atque hic eorum corporis eſt cultus.

196. Leges vero conſtitutæ ipſis hæ ſunt: una quidem prudentiſſima, quantum ego ſentio, qua Enetos, qui ſunt ex Illyriis, audio uti. Per ſingulos pagos ſemel quotannis iſta fiebant. Ubi virgines effectæ eſſent nubiles, eas quum congregaſſent univerſas, unum in locum ſic junctas recipiebant, quas circumſiſtente virorum frequentia, ſurgens præco ſingulatim vendebat: primum quidem pulcherrimam omnium; ſecundum hanc, poſtquam illa multo vendita eſſet auro, aliam proclamabat, quæ poſt illam eſſet ſpecioſiſſima. Ven-

μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἴδεος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον. ὡς γὰρ δή οἱ ἐξέλθοι ὁ κήρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην, ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦε, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν, συνοικέειν αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσέκειτο. τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγίγνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων. καὶ οὕτω αἱ εὔμορφοι τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδοσαν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωϋτοῦ θυγατέρα ὅτεῳ βούλοιτο ἕκαστος, οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέων ἀπαγαγέσθαι τὴν παρ-

---

debantur autem in connubium. Babylonii igitur, qui locupletes et iidem maturi nuptiis erant, licitando quiſque alterum ſuperantes mercabantur pulcherrimas quaſque. At iis ex plebe qui eſſent parati ad nuptias, his non opus erat pulchra forma: immo iſti pecunias ſimulque fœdiores virgines accipiebant. Nam præco, ubi virginum ſpecioſiſſimarum peregiſſet venditionem, excitabat deformiſſimam, aut ſiqua illarum eſſet mutila, eamque proclamabat dicens; quiſquis vellet quamminimo auri accepto eam in matrimonio habere, donec illi, qui minimo contentus eſſet, addiceretur. Aurum vero iſtud ex ſpecioſis virginibus conficiebatur, et ſic ſpecioſæ elocabant deformes ac mutilas. Elocare vero filiam ſuam cui quiſque

θένον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα, ἦ μὴν συνοικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροίατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἔκειτο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι. ὁ μέν νυν κάλλιστος νόμος, οὗτός σφι ἦν· οὐ μέντοι νῦν γε διετέλεσε ἐών. ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς, μήδ' ἐς ἑτέρην πόλιν ἄγωνται. ἐπεί τε γὰρ ἁλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου, βίου σπανίζων, καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα.

ρϟζ'. Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκεε· τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέονται ἰητροῖσι·

vellet, non licebat, nec cuiquam emptori fas erat fine fidejuſſoribus abducere puellam, ſed datis fidejuſſoribus, certe ſe ductūrum illam uxorem, ita demum abducere; ſi de hoc non conveniebat, lex erat ut aurum redhiberet. Quinetiam ex alio pago venienti licebat mercari ſi vellet. Hæc apud eos honeſtiſſima lex erat, quæ tamen ad hoc tempus non perſeveravit. Sed noviſſime aliud quiddam excogitaverunt, ne quis feminas injuria afficiat, neve quis aliam in urbem abducat. Nam poſteaquam expugnati male accepti ſunt, et res domi fuit perdita, unuſquiſque plebeius, qui victus inopia premitur, filias ſuas adigit ad quæſtum corpore faciendum.

197. Alteram item ſapienter conſtitutam habent legem, qua ægrotos efferunt in forum: neque enim medicis utuntur; ut

προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς νούσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε, ὁκοῖον ἂν ἔχοι ὁ κάμνων, ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα. ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι ἅσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον, ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὔ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον ἔχῃ.

ρϟή. Ταφαὶ δέ σφι ἐν μέλιτι. θρῆνοι δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωϋτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, περὶ θυμίημα καταγιζόμενον ἵζει· ἑτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τὠϋτὸ τοῦτο ποιέει. ὄρθρου δὲ γενομένου, λοῦνται καὶ ἀμφότεροι· ἄγγεος γὰρ οὐδενὸς ἅψονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταυτὰ δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι.

---

eum adeuntes, de languore consulant, siquis et ipse eundem habuit morbum, aut alium vidit correptum. Hæc illi qui illuc adeunt consulunt, hortanturque ad ea, quæ ipse faciendo effugerit similem morbum, aut alium noverit effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantem prætrire silentio, nec antequam exploraverit quonam ille morbo laboret.

198. Sepulturæ eisdem in melle: luctus funebres Ægyptiacis persimiles. Quoties autem cum uxore miscetur vir Babylonius, suffitui consecrato assidet, et ex altera parte mulier idem facit. Sub diluculum etiam abluuntur ambo; nullum quippe vas priusquam se abluerint tangent.—Eadem hæc et Arabes faciunt.

ϞϞθ΄. Ὁ δὲ δὴ αἴσχιστος τῶν νόμων, ἔστι τοῖσι Βαβυλωνίοισι ὅδε· δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἑζομένην ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, οἷα πλούτῳ ὑπερφρονέουσαι, ἐπὶ ζευγέων ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι, πρὸς τὸ ἱρὸν ἑστᾶσι· θεραπηΐη δέ σφι ἕπεται πολλὴ ὄπισθεν. αἱ δὲ πλεῦνες ποιεῦσιν ὧδε· ἐν τεμένεϊ Ἀφροδίτης κατέαται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος πολλαὶ γυναῖκες. αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται. σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντα τρόπον ὁδῶν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἕζηται γυνὴ, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, ἤ τίς οἱ ξείνων ἀργύ-

199. Una iifdem Babyloniis lex eft omnibus modis fœda; nempe quamque mulierem indigenam oportet femel in vita ad Veneris templum defidentem, cum externo viro confuetudinem habere. Ceterum multæ et dedignantes aliarum confortia, utpote divitiis tumentes, hæ jumentis in camaris vehentes, ad templum ftant, fequuta interim a tergo magna famulitii turba. Pleræque etiam fic faciunt. In fano Veneris fedent coronam funiculi in capitibus gerentes multæ mulieres, e quibus aliæ accedunt, aliæ difcedunt. Nam diverticula undecunque funiculis diftincta viam præbent externis per mulieres illas, quas tranfeuntes deligunt. Porro quum illic confederit fæmina, non prius domum regreditur,

ριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα, μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε, "Ἐ-"πικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα." Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον, μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν. οὐ γὰρ μὴ ἀπώσηται· οὐ γάρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον. τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἕπεται, οὐδὲ ἀποδοκιμᾷ οὐδένα· ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη τῇ θεῷ, ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία· καὶ τὠπὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψεαι. ὅσαι μέν νυν εἴδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφαι αὐτέων εἰσὶ, χρόνον πολλὸν προσμένουσι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι.

---

quam externorum aliquis pecuniam in genua injecerit, et cum eadem extra fanum abducta rem habuerit; illum autem qui injicit, dicere oportet; "Ego tibi deam Mylitta imploro." Mylitta enim Assyrii Venerem appellant; pecunia vero pretio est quantulacunque; non enim rejiciet; nec enim fas est, siquidem in sacrum convertitur; quicunque pecuniam objecerit primus, hunc illa sequitur, neque quenquam repudiat: ubi congressa fuerit deæ conciliata domum revertitur; et ab hoc tempore haud ita magnum illi dederis, ut eam nanciscaris. Jam, quotquot forma et proceritate eminent, cito discedunt: quæ vero deformes, diutius desident, quia nequeunt legi facere satis.—Fitque interdum ut nonnullas

ἐνιαχῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

σʹ. Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστέασι. εἰσὶ δὲ αὐτέων πατριαὶ τρεῖς, αἳ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μοῦνον. τοὺς ἐπεί τε ἂν θηρεύσαντες αὐήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε. ἐσβάλλουσι ἐς ὅλμον, καὶ λεήναντες ὑπέροισι, σῶσι διὰ σινδόνος· καὶ ὃς μὲν ἂν βούληται αὐτέων, ἅτε μάζαν μαξάμενος ἔχει· ὁ δὲ, ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.

σαʹ. Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ᾽ ἑωϋτῷ ποιήσασθαι· τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο, καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς, πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ

---

etiam triennio atque quadriennio expectare oporteat. Alicubi quoque in Cypro fimilis quædam lex eft.

200. Hæc funt Babyloniorum inftituta; quorum tres funt tribus, quæ nullo alio nifi pifcibus victitant; quos captos ubi arefecerunt ad folem, hoc faciunt. In pilam conjiciunt, ac piftillis mitigatos per findonem incernunt, unde quifquis illorum vult, velut placentam confectam habet; alius vero in modum panis torret.

201. Cyro, poft hanc quoque gentem fubactam, inceffit cupido Maffagetas in fuam poteftatem redigendi. Quæ gens fertur et magna effe et ftrenua, ad auroram folisque ortus fita, trans Araxem fluvi-

οἵ τινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.

σϐ΄. Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἴστρου· νήσους δ᾽ ἐν αὐτῷ Λέσϐῳ μεγάθεα παραπλησίας συχνάς φασι εἶναι. ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους, οἳ σιτέονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας· καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορϐὴν κατατίθεσθαι ὡραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν. ἄλλα δέ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέροντα, τούς, ἐπεί τε ἂν ἐς τὠϋτὸ συνέλθωσι κατὰ εἵλας, καὶ πῦρ ἀνακαύσωνται, κύκλῳ περιεζομένους ἐπιϐάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ· ὀσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιϐαλλομένου, μεθύσκεσθαι τῇ ὀδμῇ, κατάπερ Ἕλληνας τῷ οἴ-

---

um e regione Iſſedonum. Sunt etiam qui eam Scythicam nationem eſſe dicant.

202. Araxes Iſtro major et idem minor eſſe memoratur; et in eo frequentes inſulæ Leſbo fere pares magnitudine: et homines qui illas incolunt, æſtate veſci radicibus quibuſlibet, quas ipſi fodiunt; arborum autem fructus, quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem veſcantur.—Ab illis inventas etiam eſſe arbores talem fructum ferentes, qui conjiciatur ab illis in ignem, quem catervatim collecti accenderint: illi vero circumquaque adſidentes et olfacientes cremantem fructum perinde inebriantur odore iſto ac vino Græci: et eo vehementius, quo

νῳ. πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ, μᾶλλον μεθύσκεσθαι· ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι, καὶ ἐς ἀοιδὴν ἀπικνέεσθαι. τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὅθενπερ ὁ Γύνδης, τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος· στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς, ἐς ἕλεά τε καὶ τενάγεα ἐκδιδοῖ. ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. τὸ δὲ ἓν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίων θάλασσαν. ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα, ἔστι ἐπ' ἑωϋτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στη-

---

plus ejus fructus fuerit injectum, donec ad tripudiandum exsurgant et ad cantus veniant. Atque hæc fertur eorum esse vivendi consuetudo. Araxes porro fluvius a Matienis quidem, unde et Gyndes, quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit rivos, fluit; sed per quadraginta ora erumpens, quæ omnia, uno excepto, in paludes eluviesque evolvuntur; ubi feruntur homines habitare, qui crudis victitent piscibus, et pro vestibus utantur phocarum pellibus. Reliquum illud inter ostia Araxis per purum et solidum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec cum alio mari commiscetur. Nam illud, quod Græci pernavigant omne, et id quod extra

λέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα.

σγʹ. Ἡ δὲ Κασπίη, ἔστι ἑτέρη ἐπ' ἑωϋτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου, εἰρεσίῃ χρεομένῳ, πεντεκαίδεκα ἡμερέων. εὖρος δὲ, τῇ εὐρυτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωϋτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἑσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ἐὼν ὀρέων καὶ πλήθει μέγιστον, καὶ μεγάθεϊ ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωϋτῷ ἔχει ὁ Καύκασος· τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρίης ζώοντα. ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωϋτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγηράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ, κατάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχήν· μίξιν τε τού-

---

columnas eſt, Atlanticum dictum et Rubrum, idem eſt mare.

203. Caſpium vero eſt alterum, ſeorſum in ſeipſo, longitudinis quindecim dierum, curſui navis quæ remis utatur: latitudinis, ubi ſpatioſiſſimum eſt, octo dierum. Eſt autem, qua ex parte ad veſperum vergit, Caucaſo prætentum monte, cujus cum maxima vaſtitas, tum ſumma eſt altitudo, multasque gentes atque omnigenas habet, ac pleraſque omnes ab agreſti materia victitantes: ubi arbores folia talis naturæ proferentes dicuntur eſſe, quibus tritis et aqua dilutis illi animalia ſibi in veſte pingunt; eaque animalia non elui, ſed perinde prorſus ac ſi eſſent intexta, ſic cum reliqua lana ve-

των τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, κατάπερ τοῖσι προβάτοισι.

σδ΄. Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει· τὰ δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, πεδίον ἐκδέκεται, πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοίρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ᾽ οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι. πολλά τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν. πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου· δεύτερα δὲ, ἡ εὐτυχίη ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη. ὅκῃ γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι ὁ Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγέειν.

σε΄. Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος γυνὴ τῶν

---

terascere. Horum quoque hominum concubitus, sicuti pecoribus, in propatulo esse.

204. Et hujus quidem maris quod Caspium vocatur, partem, quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat: qua vero parte vergit ad auroram orientemque solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Hujus spatiosæ planitiei non minimam partem Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, quum multa eum ac magna extollerent incitarentque. Primum sua nativitas et origo, quod videbatur majus quiddam homine esse: secundo loco, felicitas qua fuerat usus in bellis: quocunque enim se ad bellandum Cyrus direxerat, ea gens nullo pacto poterat evadere.

205. Erat autem Massage-

Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρίς οἱ ἦν οὔνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνᾶτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναῖκα ἣν ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις συνιεῖσα οὐκ αὐτήν μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληΐην, ἀπείπατο τὴν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλῳ οὐ προεχώρεε, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατηΐην, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ. καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομεόμενος.

σϛʹ. Ἔχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα, ἔλεγε τάδε, "Ὦ "βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύ-"δεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ τοι ἐς καιρὸν ἔ-"σται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος δὲ, βα-

---

tarum regina, defuncti mariti vidua, Tomyris nomine. Hanc per legatos procabatur Cyrus verbo, volens eam habere uxorem; at illa animadvertens, non se ab eo conjugem peti, sed regnum Maſſagetarum, acceſſu Cyro interdicit. Poſtea Cyrus, quum dolus illi non procederet, progreſſus ad Araxem, aperte infeſto cum exercitu in Maſſagetas tendens, tum flumen pontibus jungit, quibus copias trajiciat, tum in navibus ad tranſvehendum flumen turres ædificat.

206. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem miſit, qui diceret: "o Rex Medorum, deſine incumbere in quæ incumbis, neſcius an iſta, quæ conſtituiſti, tibi

"σίλευε τῶν σεωϋτοῦ, καὶ ἡμέας ἀνέχευ ὁρέ-
"ων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὔκων ἐθελή-
"σεις ὑποθήκῃσι τῇσιδε χρέεσθαι, ἀλλὰ πάν-
"τως μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶναι. σὺ δὲ ἢν
"μεγάλως προθυμέεαι Μασσαγετέων πειρη-
"θῆναι, φέρε, μόχθον μὲν, τὸν ἔχεις ζευγνὺς
"τὸν ποταμὸν, ἄφες. σὺ δὲ, ἡμέων ἀναχωρη-
"σάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν,
"διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην. εἰ δ' ἡμέας βού-
"λεαι ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην,
"σὺ τὠϋτὸ τοῦτο ποίεε." Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος, συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους· συναγείρας δὲ τούτους, ἐς μέσον σφι προετίθεε τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέοι. τῶν δὲ κατὰ τὠϋτὸ αἱ γνῶμαι συνεξέπιπτον, κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυρίν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώρην.

---

conducibilia erunt. Omiſſo incepto in tuis regna, et nos ſine finium quorum ſumus principes eſſe. Verum tu admonitionibus his uti noles, et omnia males quam quietem. Quod ſi tantopere affectas experiri Maſſagetas, age, quam ſuſtines ærumnam in jungendo fluvio, omitte: quin tu nobis tridui itinere ab fluvio digreſſis, trajicito in noſtram regionem: aut, ſi mavis nos excipere in veſtram, tu hoc idem facito." Hæc ubi Cyrus audivit, accitis Perſarum primoribus coactisque, in medium rem proponit, conſulens utrum ageret. Illorum in idem convenere ſententiæ, jubentium, recipi in ipſorum regionem cum ſuo exercitu Tomyrin.

σζ΄. Παρεὼν δὲ, καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνώμῃ, λέγων τάδε, "Ὦ
" βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι, ὅτι
" ἐπεί με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὁρῶ σφάλμα
" ἐὸν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν.
" τὰ δέ μοι παθήματα τὰ ἐόντα ἀχάριτα,
" μαθήματα γεγόνε. εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις
" εἶναι, καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν
" ἂν εἴη πρῆγμα γνώμας ἐμέ σοι ἀποφαίνε-
" σθαι· εἰ δ' ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἶς,
" καὶ ἑτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκεῖνο πρῶτον
" μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηΐων ἐστὶ πρηγ-
" μάτων· περιφερόμενος δὲ, οὐκ ἐᾷ ἀεὶ τοὺς
" αὐτοὺς εὐτυχέειν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω
" περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπα-

---

207. Quam ſententiam Crœſus Lydus, quum adeſſet, improbabat, contrarium diſſerens his verbis, " Equidem tibi, o rex, etiam antea dixi, quandoquidem Jupiter tibi me tradidit, quicquid animadvertero offenſæ in tua domo, id omne me pro viribus averſurum; nam mei caſus, ingrati illi, extitere diſciplinæ. Si tibi eſſe videris immortalis, et ejuſmodi exercitui præeſſe, nihil eſt opus, ut tibi dicam ſententias: ſin vero te quoque agnoſcis hominem eſſe, et aliis talibus præes, illud in primis diſcito, humanarum rerum orbem eſſe, qui, rotatus, ſemper eoſdem fortunatos eſſe non ſinit. Ideoque de hac quam propoſuiſti re, ſecus ego atque iſti ſentio. Si

" λιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι " τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώρην, ὅδε τοι ἐν αὐ- " τῷ κίνδυνος ἔνι· ἑσσωθεὶς μὲν, προσαπολλύ- " εις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ, ὅτι νι- " κῶντες Μασσαγέται, οὐ τὸ ὀπίσω φεύξον- " ται, ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι. νικῶν " δὲ, οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν " ἐκείνων, νικῶν Μασσαγέτας, ἕποιο φεύγουσι· " τὠυτὸ γὰρ ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς " ἐναντιουμένους ἐλᾷς ἰθὺς τῆς ἀρχῆς τῆς Το- " μύριος. χωρίς τε τοῦ ἀπηγημένου, αἰσχρὸν " καὶ οὐκ ἀνασχετὸν, τὸν Κῦρόν γε τὸν Καμ- " βύσεω γυναικὶ εἴξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώ- " ρης. νῦν ὦν μοι δοκέει, διαβάντας προελθεῖν " ὅσον ἂν ἐκεῖνοι διεξίωσι· ἐνθεῦτεν δὲ τάδε " ποιεῦντας, πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγίγνεσθαι.

---

enim hostes in hanc terram volemus excipere, id tibi inde periculum erit, ne fugatus omne simul amittas imperium: quia haud dubie victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tua regna adorientur. Victor autem tu non perinde proficis, quantum si trajectu in terram illorum facto, victoria Massagetarum potitus instabis fugientibus. Hoc ipsum enim illi opponam, ut victis hostibus, recta pergas ad Tomyris regnum. Ac præter istud, quod est memoratum, turpe est atque intolerabile, Cyrum, Cambysis filium, mulieri cedentem cessisse regione.—Nunc igitur mihi placet, trajectis copiis procedere tantum, quantum ille processerint: at-

" ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ " ἀγαθῶν τε Περίσκων ἄπειροι, καὶ καλῶν Περσικῶν " μεγάλων ἀπαθέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀν- " δράσι τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κα- " τακόψαντας, καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι " ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς " δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου " καὶ σιτία παντοῖα. ποιήσαντας δὲ ταῦτα, " ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρό- " τατον, τοὺς λοιποὺς αὖτις ἐξαναχωρέειν " ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἢν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ " ἁμάρτω, κεῖνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ, " τρέψονταί τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐν- " θεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων."

σή. Γνῶμαι μὲν αὗται συνέστασαν. Κῦρος δὲ, μετεὶς τὴν προτέρην γνώμην, τὴν Κροί-

---

que dehinc ista faciendo, dare operam ut illos superemus. Namque, ut ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, et magnorum commodorum expertes; his ergo talibus viris propone in nostris castris lautam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum mactata, cum crateribus etiam effuse vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc ubi fecerimus, vilissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis retro ad flumen nos recipiamus. Multis enim bonis conspectis illi, nisi me fallit opinio, se ad ea convertent: unde nobis supererit oportunitas egregiorum facinorum.

208. Atque hæc quidem in medium venere sententiæ. Cyrus autem, priore repudiata, Crœsique probata sen-

σου δὲ ἑλόμενος, προηγόρευε Τόμυρι ἐξαναχωρέειν, ὡς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεε, κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα. Κῦρος δὲ Κροῖσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεὶς τῷ ἑωϋτοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, τῷπερ τὴν βασιληΐην ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιέειν, ἢν ἡ διάβασις ἡ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ· ταῦτα ἐντειλάμενος, καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ.

σθ'. Ἐπεί τε δὲ ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεα, νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν, εὕδων ἐν τῶν Μασσαγετέων τῇ χώρῃ, τοιήνδε. ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας· καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ

---

tentia, indixit Tomyri ut retrocederet, utpote se ad illam trajecturo. Illa, quemadmodum primo spoponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filii sui, cui regnum tradebat, manus præbuit Crœsum, ac majorem in modum ut hominem honore beneficiisque prosequeretur, præcepit, si sua adversus Massagetas trajectio non recte cederet. Hæc ubi præcepit, eosque remisit in Persidem, ipse cum copiis suis flumen trajecit.

209. Transmisso Araxe ubi nox advenit, vidit per quietem in terra Massagetide talem visionem; videbatur Cyrus in somno cernere maximum natu filiorum Hystaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret.

τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἦν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἐὼν τότε ἡλικίην ἐς εἴκοσί κου μάλιστα ἔτεα. καὶ οὗτος καταλέλειπτο ἐν Πέρσῃσι· οὐ γὰρ εἶχέ κω ἡλικίην στρατεύεσθαι· ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξεγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωϋτῷ περὶ τῆς ὄψιος. ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα, καὶ ἀπολαβὼν μοῦνον, εἶπε, " Ὕστασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε " καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἑάλωκε· ὡς δὲ ἀτρεκέως " ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θεοὶ κή- " δονται, καί μοι πάντα προδεικνύουσι τὰ " ἐπιφερόμενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ παροιχομένῃ νυκ- " τὶ εὕδων, εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν πρεσβύ- " τατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας· καὶ " τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐ-

---

Hystaspi (qui Achæmenides erat, Arsamis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc ferme vicesimum ætatis annum agens, in Perside relictus, quod non maturus militiæ esset. Expergrectus Cyrus de visu apud se cogitabat: qui quum ei magni momenti videretur, vocato Hystaspi remotis arbitris, inquit; Filius tuus, Hystaspes, mihi atque regno meo insidiari deprehensus est: hoc unde clare certeque noverim, ego indicabo. Dii mei curam gerunt, et quæcunque eventura sunt mihi ostendunt. Igitur proxima nocte in quiete vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera

"ρώπην ἐπισκιάζειν. οὔκων ἐστὶ μηχανὴ ἀπὸ "τῆς ὄψιος ταύτης οὐδεμίη, τὸ μὴ κεῖνον "ἐπιβουλεύειν ἐμοί. σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην "πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποίεε ὅκως, "ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω "ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσῃς τὸν παῖδα ἐς ἔλεγ-"χον."

σι'. Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖόν οἱ ἐπιβουλεύειν, ἔλεγε τάδε· τῷδε ὁ δαίμων προέφαινε ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσειν αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι, ἡ δὲ βασιληΐη αὐτοῦ περιχωρέοι ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται ὦν δὴ ὁ Ὑστάσπης τοιοῖσδε, "Ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης γεγονὼς, "ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει. εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο "ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων, ἐποίησας "ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι· ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι

Asiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viso nulla dubitatio est, quin ab illo mihi tendantur insidiæ. Quapropter tu quamprimum in Persidem revertere: facitoque ut quum ego subactis his illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad causam dicendam.

210. Et Cyrus quidem hæc loquutus est, sibi insidiari Darium suspicatus. At dæmon huic ipsi portendebat illum ibi mortem oppetiturum, et ejus regnum ad Darium esse perventurum. Respondens igitur illi Hystaspes, Absit, inquit, o rex, ut quispiam vir, genere Perses, tibi moliatur insidias: quod siquis sit, is primo quoque tempore morte mulctetur; tu enim Persas ex servis liberos effecisti;

" ὑπ' ἄλλων, ἄρχειν ἁπάντων. εἰ δέ τίς τοι " ὄψις ἀπαγγέλλοι παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα " βουλεύειν περὶ σέο, ἐγώ τοι παραδίδωμι " χρέεσθαι αὐτῷ τούτῳ ὅ, τι σὺ βούλεαι." Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξεα, ἤϊε ἐς Πέρσας, φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον.

σια΄. Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν, ἐποίεε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρηΐου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορὶς τοῦ στρατοῦ, τούς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα, ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες δαίνυντο· πληρωθέντες δὲ φορβῆς

ex subjectis aliorum, omnibus imperantes. Quod siqua tibi visio filium meum indicat rebus novis contra te studere, ego tibi eum dedo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito responso, Hystaspes trajecto Araxe in Persidem contendit, Cyro filium suum Darium custoditurus.

211. Cyrus autem ab Araxe progressus diei iter, quæ Crœsus admonuerat exequitur: relictaque illic inutili manu, mox cum integra et pura exercitus parte ad Araxem revertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetici exercitus pars sese defensantes interimit. Eadem, conspecto epularum apparatu, post adversariorum cædem, ad epulan-

καὶ οἴνου, εὗδον. οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφέων ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας ἐζώγρησαν, καὶ ἄλλους, καὶ τὸν τῆς βασιληΐης Τομύριος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὔνομα ἦν Σπαργαπίσης.

σιϐ'. Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον, ἔλεγε τάδε, " Ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μηδὲν ἐπαρθῇς " τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῳ " καρπῷ, τῷ περ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαί- " νεσθε οὕτω, ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς " τὸ σῶμα, ἐπαναπλώειν ὑμῖν ἔπεα κακά· " τοιούτῳ φαρμάκῳ δολώσας, ἐκράτησας παι- " δὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ " καρτερόν. νῦν ὦν μευ εὖ παραινεούσης ὑπό- " λαϐε τὸν λόγον. ἀποδούς μοι τὸν παῖδα,

---

dum discumbit; refertaque cibo ac vino soporatur. Persæ supervenientes occidunt quidem multos horum, sed multo plures vivos capiunt, cum alios, tum vero ducem eorum, reginæ Tomyris filium, cui nomen erat SPARGAPISES.

212. Tomyris, cognito exercitus ac filii sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit: Inexplebilis cruore Cyre, ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo desipitis, ut descendente in corpus vino mox improbis vos verbis expleamini, tali veneno fallens filium meum vicisti, non prœlio et viribus. Quare mei ad mitte consilium, bene nunc tibi consulentis: abi, reddito mihi filio, ex hac regi-

" ἄπιθι ἐκ τῆσδε τῆς χώρης ἀζήμιος, Μασ-
" σαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυ-
" βρίσας. εἰ δὲ ταῦτα οὐ ποιήσεις, ἥλιον ἐπό-
" μνυμί τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην, ἢ
" μήν σε ἐγὼ καὶ ἄπληστον ἐόντα, αἵματος
" κορέσω."

σιγ'. Κῦρος μέν νυν, τῶν ἐπέων οὐδένα τουτέων ἀνενειχθέντων ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιληΐης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὥς μιν ὅ, τε οἶνος ἀνῆκε, καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε· ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα, καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑωϋτόν· καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ.

σιδ'. Τόμυρις δὲ, ὡς ὁ Κῦρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωϋτῆς δύναμιν, συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ

---

one, ferens impune quod tertiæ Massagetarum parti insultavisti. Quæ nisi feceris, per Solem juro Massagetarum dominum, fore ut ego te, etsi insatiabilem, cruore tamen satiem.

213. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyris Sparagapises, ubi a vino relaxatus, didicit quo in malo esset, exoravit Cyrum, ut vinculis solveretur; statimque quum solutus est ac manuum compos effectus, seipsum interimit: atque hic quidem talem obit mortem.

214. Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, contractis omnibus suis copiis ita conflixit cum Cyro, ut hanc

βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενόμενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν· μετὰ δὲ, ὥς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι· χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους, καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται περιεγενέατο. ἥ τε δὴ πολλὴ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη· καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἑνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα. ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπηΐου Τόμυρις, ἐδίζετο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν· ὡς δὲ εὗρε, ἐναπῆκε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκόν.

---

pugnam ex omnibus, quæ ab barbaris viris editæ sunt pugnæ, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestam fuisse accipio: primum illos spatio distantes, sagittas in se invicem misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis et gladiis conflixisse: ac diu pugnantes confertim stetisse, neutris fugere volentibus; ad extremum Massagetæ superaverunt: ibique cum per magna exercitus Persici pars prostrata fuit; tum vero Cyrus ipse occumbit, quum undetriginta omnino regnasset annos. Cujus cadaver, inter cæsorum Persarum stragem Tomyris perquisitum, quum invenisset, caput in utrem demisit, quem humano cruore compleverat: et cadaver mutilans in-

λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ, ἐπέλεγε τάδε, "Σὺ "μὲν ἐμὲ ζῶσαν τε καὶ νικῶσαν σε μάχῃ "ἀπώλεσας, παῖδα τὸν ἐμὸν ἑλὼν δόλῳ· σὲ "δ' ἐγὼ, κατάπερ ἠπείλησα, αἵματος κορέ-"σω." τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδέ μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

σιέ. Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι, καὶ δίαιταν ἔχουσι. ἱππόται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι· ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι. καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέονται. ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέονται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστῆρας, καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κοσ-

---

quit: Tu quidem me viventem et in pugna victricem tui perdidisti, dum dolo cepisti filium meum: at ego te, prout interminata sum, cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu, de quo multa referuntur, mihi maxime verisimilis videtur narratio.

215. Massagetæ et amictum gerunt et victum habent Scythico similem. Ex equis præliantur, et pedites, utroque enim genere valent. Sagittarii item sunt atque hastati, sagares e more gestantes: in omnibus auro utentes et ære. Utuntur namque ære in omnibus, quæ ad hastas, ad sagittarum aculeos, ad secures pertinent: auro autem in cunctis, quæ ad capitis, ad balteorum, ad axil-

μέονται· ὡς δ' αὔτως τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα, χαλκέους θώρηκας περιβάλλουσι· τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινοὺς καὶ στόμια καὶ φάλαρα, χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέονται οὐδέν· οὐδὲ γάρ οὐδέ σφί ἐστὶ ἐν τῇ χώρῃ· ὁ δὲ χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς, ἄπλετος.

σις'. Νόμοισι δὲ χρέονται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ἐπὶ κοινὰ χρέονται. ὃ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες, ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσει γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς ἁμάξης, μίσγεται ἀδεῶς. οὖρος δὲ ἡλικίης σφι πρόκειται ἄλλος μὲν οὐδεὶς, ἐπεὰν δὲ γέρων γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν, καὶ ἄλλα πρό-

---

larum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circumdant: circa habenas frenaque et phaleras aurum adhibent, ferro atque argento nihil prorsus utentes: nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est.

216. Morbis his utuntur: singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ; siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa pro plaustro pharetra, sine metu concumbit. Terminus ætatis nullis eis propositus est: sed ubi quis admodum senuit, convenientes propinqui omnes eum immolant, et cum eo ali-

βατα ἅμα αὐτῷ· ἑψήσαντες δὲ τὰ κρέα, κατευωχέονται· ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νενόμισται. τὸν δὲ νούσῳ τελευτήσαντα οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι, συμφορὴν ποιεύμενοι ὅτι οὐκ ἵκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ, ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται· γαλακτοπόται δέ εἰσι. θεῶν δὲ μοῦνον ἥλιον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους· νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ, πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

---

quot pecora; quas carnes, ubi coxerunt, epulantur, et hæc quidem apud eos beatissima habentur: Languore et morbo extinctum non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quod ad immolationem non pervenerit. Nihil omnino serunt: sed pecoribus victitant, piscatuque, quem eis abunde Araxes fluvius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis unum Solem venerantur, cui equos immolant Lex autem hæc sacrificii; deorum pernicissimo e mortalibus omnibus pernicissimum mactant.

NOTÆ IN LIBRUM I.

Pag. 34. *l.* 6. Μετὰ Μίδην τὸν Γορδίεω] Fortasse *Midas* est, quem *Eusebius* Olymp. x. 4. Phrygiæ regnum obtinuisse adfirmat. Vidit ea regio plures Midas et Gordios, quos præter *Henr. Dodwellum* de Cyclis p. 909. certiore serie descripsit Ampl. *Bouherius Diss. Herodot.* C. 8. Primum autem barbarorum Gygem Delphis dona aurea et argentea dedicasse, agnoscit *Athenæus:* ante eum regem pauper Pythius erat, sive ἀνάργυρος καὶ ἄχρυσος L. VI. p. 231. WESS.

Pag. 36. *l.* 10. Ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων] Reprehendit Alyattæ luxum barbaricum, quod præter *concinentes fistulatores et fidicines, atque* FEMINAS *etiam* TIBICINAS *in exercitu atque in procinctu* habuerit, *A. Gellius Noct. Att.* L. I, 11 At de *feminis* Herodotus, quem testem advocavit, nihil, nisi ἀυλοῦ γυναικηΐου vocibus inclusas censueris. Dictionis genus passim obvium in *Arriani Ind.* C. 5. *Plutarch. Is. et Osir.* p. 364. F. Tale Sophocleum *Elect.* v. 633. Οὔκουν ἐάσεις οὐδ' ὑπ' εὐφήμου βοῆς θῦσαί με. Alii sæpe ὑπ' ἀυλῷ καὶ τυμπάνῳ, de quibus *Cl. Reitzius* ad *Lycian. de Saltat.* C. 16. Ego vero ex *Suida* Herodoto suum, hoc est Ionicum, reddidi. WESS.

Pag. 55. *l.* 9. Ἡμέρας δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων &c.] Constat ratio, si annus fuerit dierum CCCLX et menses tricenarii sive τριακονθήμεροι· sequetur tamen, ut, facta alternis intercalatione, XV. dies anno adcesserint atque ita evaserit dierum CCCLXXV. denis auctior, quam annuo cursu sol absolvit: sequetur præterea, ut brevi temporum lapsu æstas in autumnum, hiems in ver incurrerit, et prorsus anni modus fuerit conturbatus. Atqui intercalabatur alternis annis, ἵνα δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ δέον· *ut anni tempestates opportune recurrerent sibique responderent.* Hoc vero quid aliud erit, quam vineta sua cædere et ipso remedio malum adaugere. *Joseph. Scaliger* ejusmodi id esse scribit, ut *non solum propter absurditatem explodendum sit, sed etiam tanquam temere pronunciatum praetereundum* extremo *L.* 1 *de Emend Tempor.* Vehementer id displicuit, cui raro Scaligerana placent, *D. Petavio L.* 1. *D. Temp.* c. 38. Nec probare se potuit *L. Allatio* de Mens. temp. c. 15. Et hic quidem veteres, dum hac intercalatione cursum solis exæquare studerent,

mirum quantum ab eo exorbitasse agnoscit: qua quidem confessione id, quod in *Scaligero* damnabat, admittit ultro. Ille vero auctiori per intercalationem anno *dierum aliquot exemtione atque omissione fortasse intercalarium*, ut ad metas suas revocetur, succurrit. At nihil de dierum exemtione *Herodotus*, qua quoque recepta, quod neglectum demiror, summa dierum in annis LXX. et intercalaribus XXXV. mensibus minime congruet. Durant proinde anni hujus incommoda, quibus mederi conatur *Vignolius Chronolog.* L. VI. 5. p. 838. sed manu minime leni et Herodoto noxia. Salubrius auxilium paravit *Stanisl. Grsepsius de Multipl. Siclo* &c. in *Fasciculo secundo Rotterodam.* p. 452. annum, quo de agitur, dierum fuisse ait CCCL. cui alternis intercalationibus dies XV. adiecti fuerint, ut cursui solis adconmodaretur, sic æquasse dies CCCLXV. Paria *Julius Pontedera Rom. et Graec. Antiq. Epist.* XV. p. 176. Sed valide refragatur utrique adgregata dierum summa: neque negant docti viri, utramque a sciolo et harum rerum inperito, cum solam CCCLX. dierum anni formam recordaretur, inmutatem videri et corruptam: fuisse olim ἡμέρας πεντακοσίας καὶ τετρακισχιλίας καὶ δισμυρίας *viginti quatuor mille et quingentos dies* ex annis LXX. tum additis intercalariis, πεντήκοντα καὶ πεντακοσίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ δισμυρίων *viginti quinque millium, quingentorum et quinquaginta.* Quæ, si Lydis anni dierum CCCL. ratio probata fuerit, et Solon, posthabitis suæ civitatis moribus, eam spectarit, haud mala erunt. Vellem tamen liquidius conprobatum, talem anni habitum in Lydorum fuisse usu. *Horodotus* nonnisi dierum CCCLX. memorat L. III. 90. Vellem quoque aliquid ex MSS. præsidii, quamquam de eo facile transigerem, si prius planissime liqueret: salva tum *Herodoti*, quem enormiter in re satis obvia aberrasse, ad credendum difficile est, fides. WESS.

Pag. 60. *l.* 5. Ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις] Vide de lustrandi consceleratos Græcorum ritu *Euripid.* Orest. v. 511. et Iphig. Taur. v. 950. et Schol. ad *Iliad.* Ω, 480. WESS.

Pag. 74. *l.* 2. Κτήνεα — πάντα τρισχίλια ἔθυσε] *Gronovium* vide. Qui veri fidem hunc victimarum numerum excedere decernunt, non recordantur liberalissimæ Salomonis pietatis in templi Hierosolymitani dedicatione 1. *Reg.* VIII. 63. nec Græcanicæ superstitionis, qua sæpe, uti *Theodoretus* ait *Orat.* VII. *ad Graec.* p. 104. καὶ ἑκατόμβας καὶ χιλιόμβας κατέθυον, καὶ ποίμνια κατέσφαττον καὶ βουκόλια. Genio Crœsi prodigum id non fuit. WESS.

Pag. 81. *l.* 6. Τὸ μὲν οὐδαμῆ κω ἐξεχώρησε] Supra οὐδαμᾶ βασιλεύσειν, ubi *Galeus* οὐδαμῆ ex *Arch.* maluit, nullo successu; utrumque promiscue ponitur. Verum leve hoc. Inquirendum est, qua de natione hæc prædicentur, Hellenicane an Pelasgica? Cel. *Gronovius* ad Hellenicam transtulit, *altera* vertens *Pelasgica*, *altera Hellenica*, *quarum hæc nunquam ex illo solo excessit*, *illa valde multumque est vagata;* sed injuria, præterque scriptoris opinionem. Docet Athenienses originis esse Pelasgicæ, Lacedæmonios Hellenicæ: illos sedibus suis non migrasse; Dores, quo cum genere Spartani

mixti fuerunt, multum pervagatos et diu fuisse. Omnia quæ subjunguntur, hanc sententiam expostulant, inprimis *καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν, Δωρικὸν ἐκλήθη*, innuunt Doriensem et Heraclidarum in Peloponnesum introitum. Atque hi *πολυπλάνητοι*, neque fugit *H. Stephanum*, sine caussa spretum. *Stephanus Byz.* clarissime: Ἡρόδοτος ἐν τῇ α΄. περὶ τοῦ Δωρικοῦ γένους φησί, ΠΟΛΥΠΛΑΝΗΤΟΝ *αὐτὸ καλῶν καὶ δεικνὺς οὕτω*, additis *Nostri* verbis. Par de Hellenibus aliorum narratio. *Lesbonax* Protrept. p. 173. *οἱ μὲν ἄλλοι* ΠΑΝΤΕΣ ἝΛΛΗΝΕΣ *ἐκ τῆς σφετέρας αὐτῶν μεταστάντες οἰκοῦσιν ἕκαστος αὐτῶν, ἐξελάσαντες ἑτέρους καὶ αὐτοὶ ἐξελασθέντες ὑφ' ἑτέρων.* Athenienses vero nunquam sua regione migrasse, neque alios inde expulisse: *οὔτε γὰρ ἐξηλάθητε*, addit, *ὑπὸ* (*ἀπὸ*) *τῆς σφετέρας αὐτῶν ὑπ' οὐδαμῶν ἀνθρώπων κ. λ.* Ipsi de se Athenienses gloriose ad Gelonem VII. 161. *ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων.* Non equidem nescio Pelasgorum vagationes, multifariam susceptas et absolutas. *Straboni* ea propter *πολύπλανον* esse *ἔθνος καὶ ταχὺ πρὸς ἐπαναστάσεις* L. XIII. p. 922. neque dissimilia litteris mandasse *Dionysium Ant.* L. I. p. 14. At *Herodotus* de universa natione non loquitur, sed de Atheniensibus, inde genus suum ducentibus. Id porro memorabile accidit, doctam hanc de Pelasgis, Doribus, Atheniensibus, Spartanis et Ionibus dissertationem, XIII. ferme sectionibus inclusam, pluribus ex schedis exulare, absentiæque ejus caussam a doctissimo inter Italos viro in scholio quæri: neque enim *Herodoti* esse: antiquum scholiasten nimia sedulitate adscripsisse suo exemplari: hinc illis abesse libris, his adesse. Non placet commentum. *Herodoto*, ne longius evager, *Dionysius*, *Strabo*, *Plutarchus*, *Athenæus*, *Stephanus Byz.* ut Grammaticos prætereaam, disquisitionem istam constanter adjudicant, estque doctior multo quam pro scholiastæ ingenio. Neglecta a librariis videtur, ut suavissima rerum Crœsi narratio lenissime decurreret atque inter se aptior cohæreret. Habetur adfine lacunæ exemplum C. 131. WESS.

Pag. 85. *l.* 4. Καταφρονήσας τὴν τυραννίδα] *Affectandi meditandi* que hinc in Lexicis nova verbo *καταφρονεῖν* attributa fuit significatio, quam certe poscit hujus loci sententia. Pisistratus Athenis *regnum appetens*, qualis alias *ἐρασθεὶς τυραννίδος Herodoto* dicitur, et *ἔρωτα σχὼν τύραννος γενέσθαι.* Hic ex vulgari verbi notione potius dici potuisse videretur *οὐ καταφρονήσας τὴν τυραννίδα·* loquendi ratione satis usitata, qua *οὐ καταφρονέειν*, *non temnere*, et Homeréum *οὐ φιλέειν*, *detestari*, sunt opposita. Sed secundum *Aem. Portum* apud Ionas peculiaris viguit in verbo *καταφρονεῖν existimandi* vel *arbitrandi* significatio: in duobus, quæ mihi quidem innotuerunt *Herodoti* locis obtinet quidem *opinionis* potestas, vel *arrogantis* potius de se suisque viribus *persuasionis*, sed *quam* aliorum vel parit vel *comitatur contemtus.* *Thucyd.* II. 62. *ἰέναι τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι* apud *Herod.* I. C. 66. *καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι* prægnans est locutio: *Arcadibus*, *quos contemne-*

bant, se præstantiores arbitrati Lacedæmonii. VIII. C. 10. *καταφρονήσαντες ταῦτα· ista cum contemtu considerantes.* Dum liquido constiterit, nulla habita contemtus ratione, *καταφρονεῖν* pro *φρονεῖν* vel *ἄγαν φρονεῖν* a veteribus (recentiorum abusum corrigit, *Ammonius* in v. *φρονεῖν*) usurpatum; suspicabor equidem pro *καταφρονήσας* leni mutatione corrigendum hoc in loco *καὶ φρονήσας.* Dum in Attica civitate Megacles et Lycurgus suæ quisque factioni, cujus erat caput, tantum studebat; Pisistratus, *καὶ φρονήσας τὴν τυραννίδα, etiam tyrannidis occupandæ studiosus, τρίτην ἤγειρε στάσιν. Aristophanes* Vesp. v. 505. — *αἰτίαν ἔχω Ταῦτα δρᾶν ξυνωμότης ὦς, καὶ φρονῶν τυραννίδα·* vulgato *ὢν* voculam *ὣς* isto versu substituendam censeo. VALKEN.

Pag. 107. *l.* 9. *Ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἁπάσης*] Bene *Jo. Fr. Gronovius* hæc parenthesi includenda, aut majore distinctionis nota ab insequentibus sejungenda, arbitratus fuit. *Ἀυχὴν, cervix,* angustus meatus *Nostro* est, et terræ etiam angustior tractus, cervicisque instar porrectus. De Bosporo Thracio IV. 85. *μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται.* Consimiliter Istri, antequam in ostia scinditur, tenor *τοῦ ποταμοῦ αὐχὴν* ibid. C. 89. Alibi *αὐχένα τῆς Χερσονήσου* adpellat Isthmum, ab urbe Cardia ad Pactyam protensum L. VI. 36. et *τὸ εὐρύτατον τοῦ ἀυχένος* Thermopylarum angustias, ubi paullo erant laxiores. Adderem *Euripidis Elect.* v. 1288. quæque in Scholiis leguntur ad *Sophoclis* Oedip. Colon. v. 688. si in obscuro res maneret. Ruit certe doctissimi *Waltheri* correctio, qua citra necessitatem *ἔστι δὲ αὐχὴν οὖρος τῆς χώρης* in *Observat. Histor. et Critic.* refinxit. Non igitur de *termino* Asiaticæ ejus regionis, sed quo illa situ sit, ubi raditur ab amne Halye, et quam anguste a Ciliciæ finibus in Pontum extendatur. Idem Cl. *Reiskius* pulcre vidit, stabiliturque his *Scymni Chii,* Asiæ ad Amisum. Ponti urbem *σχεδὸν στενότατος* ΑΥΧΗΝ *ἐστιν εἰς τὸν Ἰσσικὸν κόλπον διήκων.* Mox. *D. Heinsius μῆκος δὲ ὁδοῦ εὐζώνῳ* &c. teste *Jungermanno* in *Polluc.* II. 214. haud absurde quidem. In ipsa tractus longitudine, tametsi repetatur L. II. 34. nonnihil adhæresco: sive enim diurno itineri stadia CL. uti L. v. 53. seu CC. quemadmodum IV. 101. contribueris, Asiæ illa cervix in angustias, oppido arctas, concludetur. Neque latuit hoc *Scymno Chio,* qui VII. dierum itinere Asiæ has angustias, sive Pontum ab ora Ciliciæ maritima disjungi ubi admonuerat, continuo Ὁ δ' Ἡρόδοτος *ἐόικεν ἀγνοεῖν λέγων. Ἐκ τῆς Κιλικίας πέντε ἡμερῶν ὁδὸν εἰς Πόντον.* WESS.

Pag. 110. *l.* 17 *Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος*] Verum est, quod *Stanleius* in *Æschyli Pers.* v. 326. et *T. Faber.* L. 1. *Epist.* 39. docuerunt, Cilicum reges *Syennesis* titulo omnes olim adpellatos fuisse. Vide L. v. 118. VII. 98. et ad *Diodorum Siculum* XIV. 20. *Labyneti* nomen in Babylonis regibus itidem frequens, uti mox C. 77. et 118. Ille, qui pacis arbiter et sequester Medos inter et Lydos fuit, est Nabuchodonosorus, qui et Nebucadnezar: congruunt temporum rationes. *Γάμων ἐπαλλαγὴν,* uti mox, de consociata ad-

finitate Iones probasse videntur. De Abderitis et Democrito *Simplicius* de Cœlo L. III. p. 150. τὴν συμπλοκὴν οἱ Ἀβδηρῖται ΕΠΑΛΛΑΞΙΝ, ὥσπερ καὶ ὁ Δημόκριτος. Junge Cl. *Alberti* scholia in *Hesychii* Ἐπαλλάξαντες.

Pag. 113. *l.* 12. Λαβύνητος] Regum Babyloniorum ultimus, Crœso ad coërcendam Cyri adaugescentem potentiam fœdere junctus, et belli hujus fortasse occasio. *Beroso* apud *Josephum* Ναβόννηδος L. 1. *Cont. Apion.* C. 20. Par causa Amasin Ægyptium, has in partes ut transiret, impulisse videtur. Lege *Xenophontem* VIII. *Inst. Cyr.* p. 183. WESS.

Pag. 126. *l.* 6. Τελμησσέων δικασάντων] Non erant δικασταὶ sed *conjectores et interpretes portentorum;* quæ duo conjunguntur a *Cicerone* de Divin. II. c. 28 qui L. II. c. 5. *Est*, inquit, *quidam Græcus vulgaris in hanc sententiam versus: Bene qui conjiciet, vatem hunc perhibeto optimum.* Μάντις γ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς. *Theocritus* Eid. XXI. 32. Ὃς γὰρ ἂν εἰκάζῃ κατὰ τὸν νόον, οὗτος ἀριστός ἐστιν ὀνειροκρίτας. Tametsi non ignorem, σημαίνειν, κρίνειν, γινώσκειν, in talibus etiam adhiberi ab *Herodoto;* una tamen mutata litera hic libenter legerim: Τελμησσέων εἰκασάντων, ὡς---. *Dion. Chrys.* Or. XXXIV. p. 414. C. τὰ μὲν τῶν οἰωνῶν εἰκάζειν δεῖ *omnis divinatio conjectura nititur, ultra quam progredi non potest:* *Cicero* de Div. I. c. 14. Sunt mihi ad manum loca veterum, in quibus τοῖς δικαίοις, εἰκαῖα videantur substituenda. VALKEN.

Pag. 129. *l.* 3. Καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν—παῖδας,] Consimilia *N. Damasceni* Excerpt. p. 457. in hac pyra tragœdians, sed culpam inhumanitatis a Cyro in Persas amoliens. *Ctesias* nihil de rogo, admiscet tamen prodigiosa multa. Nihil quoque *Xenophon.* Quæ mihi suspicionem adaugent, ex vulgi, mira captantis, fabellis hæc profluxisse. ἐκ τῶν ὄπισθεν, quod sequitur, reddendum *Abydeno* apud *Euseb.* Pr. Eu. IX. 41. WESS.

Pag. 157. *l.* 15. Πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν &c.] *Pausanias* I. 14. primos omnium mortalium Assyrios Venerem Cœlestem colere ingressos perhibet, ab illis Paphios in Cypro et Phœnices in Palæstina religionem ejus accepisse, hinc venisse ad Cytherios: abducit doctissimum scriptorem a vero Venus *Mylitta*, quam ab Assyriis cultam ex *Nostri* I. 131. et 199. didicerat. Nam quo pacto ab Assyriis, a mari remotissimis, ea superstitio ad Cyprios penetrare potuit? *Uraniam* istam Venerem Syri *Dercetun* vocitabant in *Diodori* II. 4. WESS.

Pag. 158. *l.* 6. Ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον] Ita dederat, uti rei series et *Longinus* testantur. Scio animose ὁ θεὸς a *Gronovio* defendi; quo modo, si qui velit, omnibus nævis patrocinium parabitur. Θήλεια νοῦσος quæ fuerit, quæsitum ambitiose fuit. Ampl. *Bouherius* totum illi C. 20. *Dissert. Herod.* impendit, spretisque plurium conjecturis, quas recensere nihil attinet, decernit cum *Toupio* ad *Longinum* atque aliis, θήλειαν νοῦσον convenire *contaminatis morbo turpium virorum*, ut *Horatius* [illegible], sive pathicis.

Verum est, *Philonem Jud. Dionem Chrysostomum, Herodianum, Clementem Alex. Eusebium*, Scholiasten *Thucydidis*, quibus adjungi poterit Criticus ad *Hephæstionis Enchirid.* p. 41. circuitu θηλείας νούσου id genus descripsisse: neque absurdum erit, si profitearis, *Longino* honestam eam turpis flagitii descriptionem admirabilem atque ἀμίμητον fuisse visam, qua est sententia vir Amplissimus. Haud parum tamen metuo, ut *Noster* Scythis id imputarit. Alibi certe, cum non dissimile quidpiam exponere vult, hac verborum circuitione abstinet I. 135. usurus, uti opinor, si aperte loqui nollet: huc adde, in Scythiam delatis, uti adfirmat, morbi illud muliebris genus statim fuisse manifestum, quod in pathicis utrum liquido omnibus adpareat exemplo, non habeo dicere. Accedo potius ad *Hieron. Mercurialis* opinationem *Var. Lect.* III. 7. *Hippocratem et Nostrum* conparantis. Ille de iisdem Scythis de *Aër. Aq. et Loc.* p. 293. εὐνουχίαι γίνονται καὶ γυναικεῖα ἐργάζονται, καὶ ὡς αἱ γυναῖκες διαλέγονται ὁμοίως. Causam morbi incolas acceptam referre deo, sed errare: habere eum suas sibi, verum naturales, causas. Porro qui malo tentantur isto, ἐνδύονται στολὴν γυναικείην, καταγνόντες ἑωϋτέων ἀνανδρείην. γυναικίζουσί τε καὶ ἐργάζονται μετὰ τῶν γυναικῶν, ἃ καὶ ἐκεῖναι. Denique νοῦσον adpellat, qualis profecto est, et maribus turpissimus. Atque hæc senex divinus eodem fere, quo *Herodotus*, commentatus est tempore, ut dubium non sit, quin eamdem uterque rem signaverit. *Noster* νοῦσον θήλειαν vocat, ille qui morbi ejus feminei effectus, quæque indoles fuerit, declarat. *Herodotus* iratæ Veneri, sicuti Scythæ iræ Deorum, morbi initia contribuit. *Hippocrates* ex artis suæ disciplina, superstitione dissipata omni, mali causam vestigat et explanat. Qui quidem dissensus ferendus et magni non est momenti. WESS.

Pag. 193. *l.* 13. Πέντε καὶ τριήκοντα.] Literæ Є et Θ qui facillime potuerunt inter se commutari, pro Ε', sive πέντε, corrigendum arbitror Θ', id est ἐννέα. — Paulo post Medi dicuntur imperium τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης per annos tenuisse 128. παρὲξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον. Scythæ τῆς ἄνω Ἀσίης ἦρξαν ἔτεα δυῶν δέοντα τριήκοντα, L. IV. c. 1. et L. I. c. 106. Vel ex horum locorum priore manifestum est, de summa annorum 128. hos 28. detrahendos esse: firmat illud usus vocularum παρὲξ ἢ ὅσον, similiumve Herodoteus: L. II. c. 32. p. 100. 23. πλὴν ὅσον, L. II. c. 77. p. 117. 19. χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχαται. c. III. p. 128. 28. πλὴν ἢ τῆς τῷ οὔρῳ νιψάμενος ἀνέβλεψε. L. IV. c. 82. p. p. 249. 1. χωρὶς ἢ ὅτι. L. VI. c. 5. p. 333. 34. πλὴν ἢ ὅσοι —. Reliqui itaque sunt anni duntaxat 100. non imperii Medorum; (anni enim essent 153) sed imperii Medorum τῆς ἄνω Ἀσίης, sive τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης. Flumen *Halys* Medorum Lydorumque imperii fuit limes, *Herod.* L. I. c. 72. Distinguit *Herod.* τῆς Ἀσίης τὰ κάτω, et τὰ ἄνω αὐτῆς, p. 28. 48. et p. 71. 29. 30. Atque ita passim alii: *Asia maritima* est ἡ κάτω Ἀσίη. Quod *Dion Chrys.* p. 566. A. Agesilaum dicit κρατήσαντα πάσης τῆς κάτω Ἀσίας· dixerat de eodem Imperatore *Isocra-*

ίοι p. 70. D. τῆς ἐντὸς Ἅλυος χώρας ἁπάσης ἐκράτησε. Crœso devicto primus Cyrus οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε· *Herod.* L. I. c. 130. Assyrii secundum *Herod.* (L. I. c. 95.) per annos 520. imperium tenuerunt τῆς ἄνω Ἀσίης. Ab Assyriis primi defecerunt Medi, nec tamen hi successerunt in dominationem Assyriorum; ne Regem quidem nacti Deiocem. Hic, sola Media contentus, de subjugandis Assyriis ne cogitavit quidem. Non itaque, hoc regnante, dici potuerunt Medi ἄρξαι τῆς ἄνω Ἀσίης, atque adeo anni 53. per quos regnasse dicitur Deioces, hic mea quidem opinione prorsus in censum venire nequeunt. Hoc constituto, facillimus erit annorum 100. computus. Deiocis Filius Phraortes, imperio paterno non contentus, (L. I. c. 102.) primum Persas aggressus sibi subjecit; deinceps κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην, ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος. Itaque sub Phraorte dici potuere Medi superioris Asiæ obtinuisse imperium: regnavit is per annos 22. Si anno imperii secundo sibi subjecit Persas ceterasque superiores Asiæ gentes exceptis Assyriis, Phraortis anni numerandi sunt 21.

Cyaxares Assyrios etiam devicit, atque adeo hic primus est, ὁ τὴν Ἅλυος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωϋτῷ· *Herod.* I. c. 103. Hoc vivente, per annos 28. penes Scythas summa fuit imperii. Cyaxares moritur (cap. 106.) βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα, σὺν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν. 40.

Astyages nostris in exemplaribus per annos regnasse dicitur 35. si vera est conjectura supra proposita, anni fuerunt 39.

Atque adeo anni Medorum istius imperii fuere 100.

Si Scytharum anni 28. de 40. Cyaxaris fuissent detrahendi, dixisset, opinor, *Herodotus* (p. 44. 36.) βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα, ἐν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν. Sic loquitur L. II. c. 128. ταῦτα ἕξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι —. Alterum, σὺν τοῖσι, monstrare videtur, regnasse quidem Cyaxarem per annos 40. non ante tamen mortuum, quam a Scythis per tot annos occupatum recuperasset imperium. Tamdiu vitam protraxisse Cyaxarem nihil est cur miremur; siquidem avus Deioces per annos regnaverit in Media 53. quum regnum ipsi fuit delatum, jam ætatis maturæ, et ἀνὴρ σοφὸς, L. I. c. 96. et 97. Reges μακροβίους et recentior historia præbet et vetus. VALKEN.

Pag. 195. *l.* 12. Μύλιττα. Ἀράβιοι δὲ, Ἀλίττα] Eruditissimi viri *Scaliger*, *Seldenus*, *Bochartus*, *Vitringa*, *Millius*, has voces copiose, etsi eamdem viam non ingressi semper illustrarunt. Vid *Hesychium* v. Μύλητα et quæ ibi amicus meus singularis *Io. Alberti.* Quod adnectitur, Πέρσαι δὲ, Μίτραν, id male ac per errorem scriptum quam plurimis visum fuit: Solem enim Persis esse Mithram, non Venerem. Unum nominabo *Ph. a Turre monument. Vet. Antii* p. 175. Nequit profecto *Mithras* Persis auferri, tot veterum testimoniis et monumentis expressus; Herodoti vero aut Cyri potius æ-

tate, eo titulo sol cultus ab eadem gente fuerit, dubium facit disputatio doctissimi *Frereti* Conment. Acad. Inscript. t. XVI p. 270. Equidem *Mithram* illis relinquam, nec patiar *Nostri* fidem labefactari. Adsentitur *Ambrosius* L. II. c. Symmachum p. 840. *Cælestem Afri, Mithram Persæ, plerique Venerem colunt, pro diversitate nominis, non pro numinis varietate.* Quæ *Mitram* Venerem eandem in Persarum superstitione testantur. Præterea Persarum prisco sermone *mihr mihir* amor indicatur, fatente *Th. Hyde* Hist. Rel. Pers. C. 4. p. 107. hinc Μίτραν, *Venerem Cælestem,* casti amoris auctorem et præsidem, recte dixerunt et formarunt. Hoc amplius: differunt scriptura Μίτρα et Μίθρας, quod *Gronovius* vere monuit; discrepant quoque genere: hic Sol, illa Venus. Jam si *Vrania* sive *Cælestis dea*, non alia in veterum fuerit theologia ac Luna, Μίτραν utique Persæ habere æque ac Mithram potuere. Coluerunt certe omnes, qui sacris Mithriacis initiabantur, uti ex inscriptis lapidibus apud *Anton. van Dale Dissert. ad Antiq. Marm.* p. 16. et *Ph. a Turre Monum. Vet. Antii* p. 160. adparet. Verum mysteria illa non urgeo, quippe recentioris ævi. Id mihi abunde est, constare *Herodoto* auctoritatem et fidem. Plura *Freretus* et *Moshemius* V. Cl. ad *Rhad. Cudworti Systema Intell.* p. 327. pro Herodoto. WESS.

Pag. 196. *l.* 13. Παρεστεῶς ἐπαεῖδει θεογονίην] Vellicat hæc *Th. Hyde* Relig. Pers. C. 3. p. 99. Scribere sibi contraria *Herodotum.* Supra dixisse, Persas existimare, *deos ex hominibus genitos non esse*, et θεογονίην tamen Græco more gentis sacris admiscere. Sed non pugnant illa. *Theogonia* Græcorum, de qua II. 53. in censum hic venire non potest. Persæ, ut plura variique generis numina profitebantur, videntur eadem alia atque alia origine, etsi minime humana, statuisse. Cogita de Gnosticorum *Æonibus* et *emanationibus*, ex Zoroastri et Chaldæorum Theologia arcessitis, et res in vado erit. Adjunge *Hecatæi* testimonium in *Diogenis* Præfat. § 9. WESS.

Pag. 204. *l.* 10. Κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας &c.] Consimilia de magis *Plutarchus* t. II. p. 537. A. Sunt autem ex ea disciplina, qua et posteriores Persarum magi Arimanium, mali omnis auctorem, sicuti pulcri et boni Oromasdem, statuerunt: inde festus dies κακῶν ἀναίρεσις, quo summo ardore in serpentes aliasque feras et nocentes bestias irruebant apud *Agathiam* II. p. 45. Confer *Plutarchum* in Isid. et Osir. p. 369. et *Th. Hyde* Rel. Pers. C. 22. WESS.

Pag. 248. *l.* 6. Ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι] Amplitudinem urbis iisdem stadiis circumscribunt *Plinius* N. Hist. VI. 26. *Philostratus* V. Apollon. I. 25. et *Orosius* II. 6. *Ctesias, Clitarchus, Strabo, Curtius* dissentiunt, de stadiorum numero centum ferme auferentes. Itaque *Nostrum* errasse *Is. Vossius* profitetur et confudisse nobilissimas urbes Ninum et Babylonem: illius ambitum stadiorum fuisse CCCCLXXX. non hujus *Observat Var.* C. 8. Quæ docte disputata, certa non sunt, et pæne arbitraria. De Nini et Babylonis spatio *Diodorus* II. 3. 7. WESS.—Vide Major Rennell's Geography of Herodotus,

sect. XIV. " Concerning the site and remains of the ancient city of Babylon."

Pag. 255. *l.* 8. Τῆς ὕστερον γενεῆσι πέντε πρότερον &c.] *Quinque* hæ *generationes* annorum circiter CLX. in varias angustias doctissimos coëgerunt viros. Ill. *Scaliger*, ut aliquis Ctesiam inter et Herodotum consensus esset, nec *Semiramidis* ætas tam sera haberetur, πέντε in πεντήκοντα mutavit in *Notis* ad *Fragmenta Vet.* p. 42. *Camp.* vero *Vitringa*, magnus et eruditus Theologus, alia ex causa γενεῆσι ιέ sive δεκαπέντε *Comment.* in Iesaiam C. XIII. p. 484. quæ quoque conjectura *Galei* Herodoto adscripta cernitur. Neutra opus est. Non agitur de Semiramide, Nini conjuge: Ninum certe *Herodotus* in Musis uxoremque ejus nusquam deposuit. Describitur regina Babylonis Semiramis, quæ aggeribus objectis restagnans flumen coërcuerit. Assyriam fuisse non meminit, nedum Babylonem condidisse. Errat enim *Stephan. Byzant.* in Βαβυλὼν, *Nostro* errorem exprobrans de Semiramide, quam struxisse illam urbem perhibuerit. Fuerunt, uti significavit, Babyloniorum reges plures: testatur eorumdem memoriam et nomina *Canon* Astronomicus sive *Ptolemaei*: sunt quoque in sacris nostris tabulis: horum uni centum et sexaginta annis ante Nitocrim Semiramis hæc enupsit, operaque absolvit, de quibus heic loci. Plures autem reginas in Asia olim fuisse, quibus *Semiramidis* fuerit titulus, aliunde constat. Vide *Scaligerum* ad Chron. *Eusebii* A. DLXXXIII. et *Bouherii* Dissert. Herodot. C. 2. WESS.

Pag. 255. *l.* 14. Τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις] Vide II. 100. Quæritur cui regum Babyloniorum, quos cognitos aliunde habemus, Nitocris uxor fuerit. Viri multo eruditissimi *Scaliger*, *N. Abramus*, *Vitringa*, *Bouherius* atque alii eam Nabuchodonosoro sive Nebucadnezari elocarunt, fuisseque adeo aviam ultimi Babyloniorum regis Labyneti sive Nabonedi, h. e. *Baltzasaris* apud *Danielem*. Mihi, omnia perpendenti, uxor fuisse Evilmerodachi, Nebucadnezaris F. videtur, habeoque ejus sententiæ ex aliqua parte adstipulatorem V. Cl. *H. Venemam*, longo mihi amicitiæ usu junctissimum, in *Dissert.* ad *Vaticinia Danielis* p. 119. Atque hoc belle, si *Beltzasar* regum fuerit Babyloniorum postremus nec diversus a *Nabonedo*, uti equidem opinor, dicto *Ieremiæ* C. XXVII. 7. *Nebucadnezari*, *filio*, et *nepoti* dicto audientes, neque ultra, subactas gentes fore, conveniet: concordabit præterea C. 188. quod Nitocrim Labyneto, regum Babyloniorum ultimo, matrem, non aviam, quæ *N. Abrami* et *Vitringæ* sententia, contribuit. Neque obficit quidquam mentio Nini a Medis occupatæ; quippe revera a Medorum rege Cyaxare superioribus annis domitæ ac pessumdatæ, uti narratum C. 106. Necesse enim non est, nec exigunt *Nostri* verba, ut Nitocris reginæ tempore subjugata urbs censeatur. Corruit proinde *Bouherii* suspicio et conjectura, Ninum bis in Medorum venisse ditionem, et potestatem, primum Cyaxaris auspiciis, deinde Astyagis *Dissert.*

Herodot. C. 21. 11. p. 240. Ruit etiam elegans Cl. *Pavii* emendatio, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Ἴνα, qua de urbe C. 179. Wess.

Pag. 265. *l.* 15. Εἰσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην, ἐοῦσαν ἕλος] Non multum aliter *Xenophon*. Sunt et in *Ieremiæ* oraculis, quæ Cyri hoc inventum et institutum manifesto prædixerunt. Vide *H. Grotium* ad ejus Vatis C. LI. 32. et *Camp. Vitringam* Obs. Sacr. VI. 5. 298. Nota vero discrimen inter τὴν λίμνην et ἕλος, quorum hoc stagnum, terra undique inclusum, et exitu aquarum carens; λίμνη, in quam aut fluvius incurrit, aut ducta fossa cum eo conjungitur, atque iterum exit. Ita Nitocris τὸ πᾶν ὄρυγμα fecit ἕλος supra C. 185. et λίμνη, palus est Mæotis C. 104. tum Ismaris ac Bistonis, quibus fluvii miscentur, VII. 109. Στομαλίμνη, quæ ore mare excipit, in *Strabone* cum nota magni viri, L. IV. p. 280. Neque tamen, etsi faveat discrimini *Heliodorus* Æthiop. I. p. 10. certum hoc et constitutum est. Noster ἕλος receptui etiam magnorum fluminum dat I. 202. IV. 53. Junge *Eustath.* Il. Υ. 220. Wess.

Pag. 280. *l.* 12. Ἐπεθύμησε Μασσαγέτας &c.] Vide Rennell's Geography of Herodotus, p. 218.

Pag. 282. *l.* 4. Ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει] Carpit hæc *Strabo* XI. p. 803. C. quædam *Nostro* adfingens, quorum ille auctoritatem defugit. In *Araxis* fluvii ortu credibile fit, *Herodotum* esse falsum. Si fontes fuerint in Matienis, oportet Mediæ flumen illud detur. Longe vero extra Mediæ fines Massagetæ, Issedones et Scythæ, quos ejusdem amnis accolas *Diodorus* II. 43. statuit, habitarunt: præterea in omni Media nullum ejusmodi flumen, quod tot ostiis Caspio mari jungatur. Congruunt pleraque omnia, si *Matienos* montes excipias, fluvio *Volgæ*, qui et amplissimis et diversis oribus in Caspium mare exoneratur. Ostia ad octoginta et amplius, quæ insulas ingentes incingunt, memorat Ampl. *Nic. Witsenius* in Tartariæ Descriptione Belgica p. 700. Amnis olim *Ros*, *Ras*, *Aras* adpellabatur, unde Græcorum Ἀράξης, quo etiam titulo plures orientis fluvii insignes sunt, de quibus, sicuti et de hoc Araxe sive *Volga* Ampl. *Bouherius* Diss. Herodot. C. 18. p. 190. et prior eo *Th. Sig. Baierus* in *Origin. Scythic.* Commentar. Petropolit. T. I. p. 393. Id mirum accidit, animadversam non esse verborum, in *Aristotelis* Meteorol. I. 13. transpositionem, factumque adeo, ut nunc ibi Araxes, cujus partem perhibet Tanaim, derivetur ex Indiæ monte Parapomiso, errore mirifico. Verum Philosophi verba, καὶ ὁ Ἀράξης· τούτου δ' ὁ Τάναϊς ἀπεσχίζεται μέρος ὢν εἰς τὴν Μαιῶτιν λίμνην, collocata olim fuerant post Caucasi montis mentionem et amnium inde devolventium ante voces καὶ ὁ Φάσις. Postulare seriem rei et orationis eam verborum istorum migrationem, agnoscet, qui Philosophum consuluerit. Mihi longiori esse non licet. Wess.—Vide Rennell's Geography of Herodot. p. 193.

FINIS TOMI PRIMI.